

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

2025 рік

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Цей документ створено ЗРНГО «Волинський ресурсний центр» в рамках проєкту «Підтримка актуалізації стратегій розвитку шести регіонів України», який став можливим завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА». Зміст цього документу не обов'язково відображає погляди USAID та Уряду США».

Зміст

1. Зміст та основні цілі документа державного планування – Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р., його зв'язок з іншими документами державного планування	6
1.1. Загальні положення	6
1.2. Стратегічне планування в Рівненській області	7
1.3. Стратегічні та операційні цілі Стратегії	12
1.4. Зв'язок Стратегії з іншими документами державного планування	15
2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення та прогностичні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	20
3. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності населення на територіях ймовірного впливу та їх прогностичні зміни, якщо документ державного планування не буде затверджено	34
3.1. За станом атмосферного повітря	34
3.2. За екологічною ситуацією в галузі водокористування	38
3.3. За земельними ресурсами та станом ґрунтів	42
3.4. За утворенням та накопиченням відходів	46
3.5. Щодо еколого небезпечних об'єктів області	52
3.6. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р.	54
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	57
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	64
6. Опис наслідків для довкілля, зокрема для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	86
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проекту документа державного планування	93
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	96
8.1. Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні	97
8.2. Методологія проведення стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року	99
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	104
10. Опис ймовірних трансграничних наслідків для довкілля та здоров'я населення	108
Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію	109
Список джерел	111

Перелік скорочень

ВВП	валовий внутрішній продукт
ВРП	валовий регіональний продукт
ГДК	гранично допустима концентрація
ДДП	документ державного планування
ДНЗ	дошкільний навчальний заклад
ЄС	Європейський Союз
ЖКГ	житлово-комунальне господарство
ЗУ	Закон України
МСБ	малий та середній бізнес
МТД	міжнародна технічна допомога
НС	надзвичайна ситуація
ОВА	обласна військова адміністрація
ОДА	обласна державна адміністрація
ОВД	оцінка пливу на довкілля
ОМС	органи місцевого самоврядування
ПАТ	публічне акціонерне товариство
ПЗФ	природно-заповідний фонд
ПТНЗ	професійно-технічні навчальні заклади
РГ	робоча група
РДА	районна державна адміністрація
СЕО	стратегічна екологічна оцінка
СР	сільська / селищна рада
ТГ	територіальна громада
ТЗ	технічне завдання на проект місцевого розвитку
ТПВ	тверді побутові відходи
ЦНАП	центр надання адміністративних послуг

Перелік таблиць

Таблиця 1.1. Оновлений SWOT-аналіз Рівненської області	9
Таблиця 1.2. Стратегічні, операційні цілі та завдання Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року.	14
Таблиця 1.3. Узгодженість цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р. з цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.....	Error! Bookmark not defined.
Таблиця 1.4. Зв'язок Цілей сталого розвитку та стратегічних цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року	18
Таблиця 2.1. Результати радіологічного контролю сільськогосподарської продукції Рівненській області	23
Таблиця 2.2. Скиди забруднених зворотних вод підприємствами Рівненщини, тис. м ³	25
Таблиця 2.3. Результати аналізу проб води на вміст ¹³⁷ Cs і ⁹⁰ Sr, пКі/л.....	26
Таблиця 2.4. Порівняння показників Рівненської обл. із загальноукраїнськими показниками.....	27
Таблиця 2.5. Розподіл постійного населення Рівненської області за віком	28
Таблиця 2.6. Динаміка демографічних процесів в Рівненській області за 2018-2022 роки	29

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Таблиця 2.7. Динаміка захворюваності та поширеності хвороб серед населення Рівненської області за 2018-2022 роки (на 1000 осіб)	30
Таблиця 2.8. Поширеність хвороб в Рівненській області за 2018-2022 роки (на 1000 осіб)	30
Таблиця 2.9. Ситуація з онкологічними захворюваннями та туберкульозом (на 100 тис. осіб) в Рівненській області за останні п'ять років	31
Таблиця 3.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Рівненській області за 2020-2022 роки, тис. т	34
Таблиця 3.2. Перелік підприємств—найбільших забруднювачів довкілля Рівненської області	35
Таблиця 3.3. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності у 2022 році	36
Таблиця 3.4. Рівень забруднення атмосферного повітря в м.Рівне за значенням ІЗА за 2010-2022 роки.....	37
Таблиця 3.5. Використання та відведення води в розрізі адміністративно-територіальних одиниць Рівненської області, млн. м ³	40
Таблиця 3.6. Накопичення відходів у Рівненській обл. (станом на 01.01.2023 р.)	47
Таблиця 3.7. Підприємства, основні утворювачі відходів Рівненської обл.	47
Таблиця 3.8. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) ТПВ в Рівненській області згідно обласного реєстру місць видалення відходів станом на 01.01.2023 р.	49
Таблиця 3.9. Перелік підприємств, що здійснюють утилізацію відходів у Рівненській обл.	51
Таблиця 3.10. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р.	54
Таблиця 4.1. Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2023 р.	59
Таблиця 4.2. Характеристика земель лісгосподарського призначення Рівненської обл.	62
Таблиця 5.1. Узгодженість стратегічних цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року стратегічним цілям державної екологічної політики України на період до 2030 року.....	64
Таблиця 5.2. Відповідність стратегічної цілі «1.Розвиток конкурентної економіки» Стратегії Національним екологічним цілям.....	65
Таблиця 5.3. Відповідність стратегічної цілі «2.Збалансований розвиток територій області» Стратегії Національним екологічним цілям.....	71
Таблиця 5.4. Відповідність стратегічної цілі «3.Розвиток людського капіталу» Стратегії Національним екологічним цілям.....	77
Таблиця 5.5. Відповідність цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р. стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р.	82
Таблиця 5.6. Зв'язок операційних цілей Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р. з діючими галузевими програмами Рівненської області	Error! Bookmark not defined.
Таблиця 6.1. Ключові екологічні проблеми Рівненської області	86
Таблиця 7.1. Рекомендації щодо реалізації окремих завдань Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року	93
Таблиця 9.1. Екологічні індикатори моніторингу виконання Стратегії	105

Перелік рисунків

Рисунок 2.1. Розподіл постійного населення Рівненської області за статтю та віком.....	29
Рисунок 3.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних та пересувних джерел.....	34
Рисунок 3.2.Забір води з поверхневих і підземних джерел Рівненської області за 2000-2022 роки, млн. м ³	39
Рисунок 3.3. Розподіл скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти Рівненської області в 2022 році, %	40
Рисунок 3.4. Структура земельного фонду Рівненської області	43

1. Зміст та основні цілі документа державного планування – Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р., його зв'язок з іншими документами державного планування

1.1. Загальні положення

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого розвитку, що спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Один з інструментів екологічної політики, який дозволяє поряд з економічними та соціальними факторами враховувати в процесах планування та управління екологічні фактори - екологічна оцінка. Екологічна оцінка заснована на простому принципі: легше виявити і запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії її впровадження. Екологічна оцінка зосереджена на всебічному аналізі можливого впливу запланованої діяльності на довкілля і використанні результатів цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків.

Стратегічна екологічна оцінка упродовж останнього десятиріччя застосовується у багатьох країнах світу. З 2001 р. SEO обов'язкова для держав-членів Європейського Союзу. Застосування SEO в ЄС регулюється «Директивою 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище». Основні положення цієї директиви стали основою для підготовки Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо). Протокол про SEO був підписаний у травні 2003 р. в Києві на 5-й Всеєвропейській конференції міністрів охорони навколишнього природного середовища «Довкілля для Європи».

Безпосередні вигоди від SEO полягають у зборі інформації, яка допомагає приймати виважені рішення, а також у подальших досягненнях в галузі охорони довкілля та збалансованого розвитку. Крім того, існують інші вигоди, які є невід'ємною частиною принципу залучення громадськості та прозорих процедур, яких необхідно дотримуватися. Таким чином, проведення SEO:

- забезпечує високий рівень захисту довкілля;
- поліпшує якість розробки планів і програм;
- підвищує ефективність прийняття рішень;
- сприяє виявленню нових можливостей розвитку;
- допомагає запобігти помилкам, які можуть бути дуже дорогими;
- поліпшує систему управління;
- сприяє транскордонній співпраці.

«Стратегічність» SEO полягає в тому, що процес екологічного оцінювання інтегрується в процес розробки планів і програм. Таким чином SEO можна розглядати як інструмент планування. SEO може підвищити якість планування декількома способами, зокрема шляхом забезпечення сфокусованого, відкритого до альтернатив підходу, а також шляхом аналізу цілого ряду потенційних наслідків і можливостей для досягнення більш збалансованих форм розвитку.

Об'єктом оцінки даного звіту є документ державного планування – Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року (далі - Стратегія), розробка якої безпосередньо проводилася за керівництва Рівненської облдержадміністрації (далі - ОДА), у 2019 році, для якої також проводилася SEO.

Необхідно брати до уваги і той факт, що Стратегія відображає загальні пріоритети та цілі розвитку області загалом, без акценту на конкретні населені пункти чи території, в межах

яких існують соціальні, економічні чи екологічні проблеми, які потрібно вирішувати на більш низькому рівні планування, в тому числі на рівні реалізації конкретної планової діяльності.

Для проведення СЕО Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року застосована методологія, що ґрунтується на вимогах Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» та досвіді інших країн, що дозволило оцінити потенційні впливи на довкілля від реалізації Стратегії.

В рамках розробки Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року» відповідно до ст. 9 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» було оприлюднено Заяву про визначення обсягу СЕО Департаментом економічного розвитку і торгівлі Рівненської обласної державної адміністрації в Єдиному реєстрі стратегічної екологічної оцінки Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України через Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема» від 01.09.2023 р. за реєстраційним номером справи №01-09-1891-23, на яку надійшли зауваження та пропозиції за №01-09-1891-23 від 01.09.2023 р. - від Департаменту екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації та №1571 від 15.09.2023 р. – від Рівненського обласного центру контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України, що передбачено ст. 8 та пунктом 6 статті 10 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а саме: «Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації (відповідні підрозділи з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я) ... у строк, що не перевищує 10 днів з дня внесення до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, надають свої зауваження і пропозиції шляхом їх внесення до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки».

За відсутності письмових зауважень і пропозицій протягом зазначеного строку замовник самостійно визначає обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що має бути включена до звіту про стратегічну екологічну оцінку.

1.2. Стратегічне планування у Рівненській області

Стратегія розвитку області необхідна для визначення головних напрямків розвитку її інфраструктури, проведення системної роботи з поліпшення бізнес-клімату, розширення інвестиційних можливостей, покращення інфраструктури територій. Вона не просто вирішить її проблеми, а й буде чітким планом збалансованого розвитку області для визначення свого місця на економічній та культурній карті країни.

Адже стратегічне планування – системний шлях до управління змінами й досягнення консенсусу у регіоні, а також створення спільного бачення майбутнього розвитку, творчий процес визначення проблем та погодження реалістичних цілей, завдань і стратегій, здійснення яких вирішить ці проблеми. Стратегічне планування також потужний інструмент об'єднання бізнесу і місцевої влади для створення публічно-приватних партнерств, що має позитивний вплив на місцевий діловий клімат та конкурентне становище, а також на вирішення інших питань, пов'язаних з рівнем життя громадян.

Для цього на підставі Законів України «Про місцеві державні адміністрації» №586-XIV від 09.04.1999, «Про місцеве самоврядування в Україні» №280/97-ВР від 21.05.1997, «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» №1602-III від 23.03.2000, «Про засади державної регіональної політики» №156-VIII від 05.02.2015 згідно постанови Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 №816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів», на виконання доручення Кабінету Міністрів України від 09.01.2019 №49960/0/1-18 з урахуванням Указу Президента України від 30.09.2019 №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Програми діяльності Кабінету міністрів України, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України №849 від 29.09.2019, Схеми планування території Рівненської області, затвердженої рішенням Рівненської обласної ради від 30.03.2012, розпорядження голови Рівненської облдержадміністрації від 20.06.2019 №570 «Про розроблення проекту Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року» відповідно до плану заходів з розроблення проекту Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року та плану

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

заходів з її реалізації на 2021–2023 роки, затвердженого заступником голови облдержадміністрації 04.04.2019 р. за методологічного супроводу експертів Програми «U-LEAD з Європою» була розроблена Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року.

А у зв'язку з масштабною агресією росії, що призвела до зміни стратегічних векторів розвитку Рівненщини, соціально-економічної ситуації, що склалася в умовах воєнного стану, відповідно до Законів України «Про правовий режим воєнного стану», «Про засади державної регіональної політики (зі змінами)», Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій», Указів Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні (зі змінами)», від 24 лютого 2022 року №68/2022 «Про утворення військових адміністрацій», постанови Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 року №816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів», наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31 березня 2016 року №79 «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 квітня 2016 року за №632/28762 актуалізована Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року.

Розробка Стратегії мала висхідний характер. Вона відпрацьовувалася робочою групою, що визначала напрями розвитку та сфери прикладання необхідних зусиль.

Строковість інструментів планування визначалася на основі поєднання довгострокового стратегічного плану та середньострокових циклів планування його реалізації. Визначені на основі цього підходу стратегічні цілі мають характер довгострокових (на 7 років) напрямів розвитку, тоді як операційні цілі / програми орієнтуються на реалізацію пріоритетних завдань (3 роки). Саме вони, будучи ключовими елементами Стратегії, визначають сценарії та шляхи досягнення стратегічних цілей.

Модель розробки Стратегії було обрано, виходячи з потреб регіону.

Основні завдання Стратегії розвитку Рівненської області виходять з нових викликів, які потребують реагування на рівні Стратегії:

- необхідності переорієнтації значної частини господарського комплексу області на підтримку обороноздатності держави та післявоєнне відновлення економіки і соціальної сфери;
- потреби у посиленні енергетичної безпеки;
- реалізації в регіоні державної програми релокації бізнесу з районів, найбільш постраждалих внаслідок російської агресії;
- зростання навантаження на систему охорони здоров'я та соціального захисту, зокрема, внаслідок значної кількості внутрішньо переміщених в область осіб (на Рівненщині перебувало понад 87 тисяч таких осіб);
- змін у демографічній ситуації в регіоні (трудова міграція, зростання біженців від війни), адже Рівненщина одна із небагатьох регіонів України в умовах війни забезпечила зростання обсягів експорту товарів;
- у 2023 році в області прийнято в експлуатацію 231,9 тис. м² загальної площі житлових будівель;
- забезпечено позитивну динаміку зростання надходжень до бюджетів усіх рівнів;
- кількість фізичних осіб – підприємців за час війни зросла на 15,4% і на сьогоднішній день становить майже 44,7 тис. осіб;
- Рівненська область, одна з дев'яти областей України, включена до Програми релокації бізнесу, якою передбачено надання підтримки бізнесу з районів бойових дій у пошуку нової локації, розселенні персоналу та підборі нових працівників, пошуку партнерів для постачання сировини та потенційного збуту продукції, налагодженні логістичних ланцюжків;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

- на територію області релоковано 40 підприємств, переважно з Харківської та Київської областей;
- на Рівненщину переїхали Луганський державний медичний університет, Харківський інститут медицини та біомедичних наук, підприємство Луганської обласної ради «Луганський обласний клінічний онкологічний диспансер» та Державний навчальний заклад «Бахмутський центр професійно-технічної освіти»;
- на території Городоцької сільської ради Рівненського району створено приватний індустріальний парк «Кроноспан Рівне» з обсягом інвестицій - 400 млн. євро з планом створення понад 2000 нових робочих місць з врахуванням суміжних виробництв загальною площею 85 га, який розглядається як базова виробнича площа для меблевого кластеру;
- Датською компанією «HJORT KNUDSEN» завершено будівництво підприємства із виробництва дизайнерських меблів загальною вартістю проекту 11 млн. євро з планом створити близько 1000 нових робочих місць.

Початковим етапом розробки Стратегії було створення керівного комітету з підготовки Стратегії, склад якого затверджений розпорядженням голови Рівненської обласної державної адміністрації - начальником Рівненської обласної військової адміністрації від 27.04.2023 р. №185.

До складу керівного комітету увійшли представники органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також експерти програм і проєктів міжнародної технічної допомоги (Програми розвитку ООН в Україні та USAID «Говерла»). Визначено головного розробника документу - департамент економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації.

Заступником голови облдержадміністрації – керівником робочої групи 08 травня 2023 року затверджено план заходів з підготовки Стратегії.

Сформовано склад робочої групи із розроблення Стратегії, до якої увійшли понад 90 осіб. Це, зокрема, райдержадміністрації, територіальні громади, фахівці різних сфер, представники бізнесу, підприємств та установ, громадських та благодійних організацій, науковці, експерти (розпорядження голови Рівненської обласної державної адміністрації - начальника Рівненської обласної військової адміністрації від 25.05.2023 р. №235).

Саме на засіданнях Робочої групи презентувалися, обговорювалися усі напрями роботи та ухвалювалися відповідні рішення.

Відправним пунктом розробки Стратегії був соціально-економічний аналіз в умовах воєнного стану, оновлення SWOT-аналізу та завдань до стратегічних та операційних цілей.

За результатами проведеного аналізу стратегічні цілі розвитку області, затверджені Стратегією її розвитку на період до 2027 року, залишилися актуальними і в умовах воєнного стану. Зокрема: розвиток конкурентної економіки, збалансований розвиток територій, розвиток людського капіталу.

Оновлений SWOT-аналіз приведений в табл. 1.1.

Таблиця 1.1. Оновлений SWOT-аналіз Рівненської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Розвинена магістральна транспортна інфраструктура зі значним транзитним потенціалом, аеропорт з міжнародним статусом. 2. Значні запаси корисних копалин (граніт, базальт, торф, мінеральні підземні води, бурштин, сировина для виробництва скловиробів та будматеріалів). 3. Область забезпечена лісовими ресурсами. Лісистість території області становить 40%, що у 2,2 раза перевищує середній показник по Україні.	1. Недостатні потужності для довгострокового зберігання сільськогосподарської продукції. 2. Низький ступінь переробки продуктів сільського господарства. 3. Низький рівень розвитку виробничої кооперації суб'єктів малого і середнього бізнесу, особливо у сільській місцевості. 4. Орієнтованість більшості вироб-

4. Забезпеченість водними ресурсами області у 2,5 раза перевищує середній показник по Україні. 5. Наявність науково-практичних розробок у органічному землеробстві та переробці місцевих сировинних ресурсів. 6. Вагомий виробничий та інвестиційний потенціал (хімічної, меблевої, деревообробної, добувної промисловості, виробництва будматеріалів і скло виробів, багатогалузевого сільського господарства). 7. Адаптовані до умов воєнного стану та стабільно працюючі основні галузі промисловості (деревообробної, меблевої, хімічної, харчової, швейної, скловиробництва, атомної енергетики), транспорту, зв'язку, житлово-комунального господарства. 8. Перевищення обсягів виробництва молочних і м'ясних продуктів, хлібобулочних виробів, борошна, макаронів, продукції птахівництва, кондитерських виробів обсягів споживання населенням регіону. 9. Щорічне збільшення кількості фізичних осіб-підприємців. 10. Одна із найефективніших регіональних систем закладів профтехосвіти. 11. Системна робота із залучення інвестицій та ефективна співпраця з проектами міжнародної допомоги. 12. Наявність індустріальних парків та ділянок типу Brownfield та Greenfield, придатних для реалізації інвестиційних проектів. 13. Створений меблевий кластер Рівненської області. 14. 80% експорту спрямовується до країн ЄС. 15. Активне впровадження енергозберігаючих технологій у господарському комплексі та соціальній сфері. 16. Високий показник доступності послуг первинної медичної допомоги для жителів області. 17. Наявна потужна база з реабілітації та лікування воїнів ЗСУ після важких черепно-мозкових та спінальних травм (комунальне підприємство «Рівненський обласний госпіталь ветеранів війни» Рівненської обласної ради). 18. Значний історичний та рекреаційний потенціал (пам'ятки історії та культури, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, рекреаційно-оздоровчі заклади). 19. Суспільно-політична стабільність, висока духовність та громадянська активність населення, один із найнижчих в Україні рівнів злочинності.	ництв на місцевий ринок збуту та недостатня їх конкурентоспроможність на глобальному ринку. 5. Ґрунти північної частини області малородючі, економічне використання земель прикордонних громад ускладнене. 6. Значні дисбаланси між північною та південною частинами області у розвитку економіки, народжуваності та зайнятості населення. 7. Значна тіньова зайнятість. 8. Відтік з регіону висококваліфікованих трудових ресурсів, у тому числі, спричинений війною. 9. Низька якість автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення. 10. Значний ступінь зносу та моральна застарілість житлово-комунальної інфраструктури. 11. Недостатньо ефективна діяльність у сфері поводження з відходами, що спричиняє забруднення довкілля в окремих громадах. 12. Незадовільний стан малих та середніх річок області (обміління, порушення гідрологічного режиму, забруднення поверхневих вод).
Можливості	Загрози
1. Продовження в Україні реформ, необхідних для початку переговорів про вступ в Європейський Союз, що сприятиме покращенню бізнес-клімату. 2. Продовження процесів інтеграції з Європейським Союзом стимулюватиме виробників підвищувати якість продукції та відповідальність за охорону довкілля. 3. Наявні податкові та митні преференції для	1. Продовження збройної агресії російської федерації проти України з відповідними негативними економічними, соціальними та екологічними наслідками. 2. Погіршення демографічної ситуації в Україні та області (втрата населення внаслідок бойових дій та

учасників індустріальних парків, можлива державна фінансова підтримка їх облаштування. 4. Зростання інвестиційної привабливості України та області після завершення військових дій. 5. Зростання світового попиту на продукцію сільського господарства та харчової промисловості. 6. Державна підтримка експорту. 7. Прогнозоване розширення можливостей грантового фінансування, що стимулюватиме територіальні громади до більш активної реалізації проектів регіонального розвитку. 8. Відновлення та розвиток інженерно-транспортної інфраструктури в рамках відповідних державних та грантових програм. 9. Розвиток відновлюваної енергетики та використання альтернативних видів палива.	міграції, відтік учнів на навчання за межі України, скорочення частки працездатного населення в Україні). 3. Призупинення реформи дерегуляції (зокрема щодо спрощення і прискорення дозвільно-погоджувальних процедур). 4. Посилення необґрунтованого втручання у господарську діяльність контролюючих, правоохоронних та судових органів. 5. Зростання навантаження на систему охорони здоров'я та соціального захисту. 6. Повільне оновлення законодавчої бази обмежує застосування більш ефективних технологій поводження з відходами. 7. Недостатньо ефективна боротьба з корупцією.
---	--

Джерело: Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Порівняльні переваги, виклики та можливі ризики для Рівненської області

Порівняльні переваги

(визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Рівненщина має розвинену магістральну транспортну інфраструктуру зі значним транзитним потенціалом, який може бути посилений в рамках відповідних програм зовнішньої бюджетної (можливо, також грантової) підтримки.

Процеси інтеграції в ЄС та прогнозоване зростання світового попиту на продукти харчування можуть бути використані підприємствами Рівненщини, які мають власні науково-практичні розробки у органічному землеробстві та переробці місцевих сировинних ресурсів.

Проведення в Україні реформ, необхідних для переговорів про вступ в ЄС, покращуватиме бізнес-клімат та підсилуватиме наявний виробничий та інвестиційний потенціал Рівненської області. Розширенню експортних можливостей області додатково сприятимуть відповідні програми державної підтримки.

Рівненщина має вагомий виробничий потенціал, індустріальні парки та ділянки типу Brownfield та Greenfield, інвестиційне значення яких може бути доповнене преференціями (у тому числі можливою державною фінансовою підтримкою) для учасників індустріальних парків, та значно зросте після завершення військових дій.

Рівненщина налагодила системну роботу із залучення інвестицій та ефективно співпрацює з проектами міжнародної допомоги. Ця інституційна спроможність може бути використана в умовах прогнозованого розширення можливостей грантового фінансування та зростання інвестиційної привабливості України та області після завершення військових дій.

У Рівненській області загальносвітовою тенденцією є розвиток відновлюваної енергетики та використання альтернативних видів палива, що буде підтримувати активне впровадження енергозберігаючих технологій у господарському комплексі та соціальній сфері Рівненщини.

Виклики

Рівненщина має недостатні потужності для переробки та довгострокового зберігання сільськогосподарської продукції. Ці слабкі сторони можуть бути нівельовані за рахунок нарощення інвестицій після завершення військових дій, а також додаткових стимулів від зростання світового попиту на продукти харчування.

За рахунок прогнозованого розширення можливостей грантового фінансування потенційно може бути зменшений вплив таких слабких сторін, як: низький рівень розвитку виробничої кооперації суб'єктів МСБ, особливо у сільській місцевості; значний ступінь зносу та моральна застарілість житлово-комунальної інфраструктури; недостатньо ефективна діяльність у сфері поводження з відходами; незадовільний стан малих та середніх річок області.

Виробництва, які традиційно орієнтуються лише на місцеві ринки збуту, можуть скористатися державною програмою підтримки експорту для того, щоб розпочати вихід на зовнішні ринки.

Проведення в Україні реформ, необхідних для переговорів про вступ в ЄС, покращуватиме бізнес-клімат та потенційно зменшуватиме вплив таких слабких сторін Рівненщини, як високий рівень тіньової зайнятості та відтік трудових ресурсів.

Відновлення та розвиток інженерно-транспортної інфраструктури в рамках відповідних програм може мати позитивний вплив на Рівненщину, однією зі слабких сторін якої є низька якість автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення.

Ризики

Рівень тіньової зайнятості у Рівненській області може зберігатися на високому рівні в умовах призупинення реформи дерегуляції (зокрема щодо спрощення і прискорення дозвольно-погоджувальних процедур), посилення необґрунтованого втручання у господарську діяльність контролюючих, правоохоронних та судових органів.

Відтік з регіону висококваліфікованих трудових ресурсів посилюватиметься в умовах продовження збройної агресії російської федерації на фоні погіршення демографічної ситуації в Україні. Це поглиблюватиме наявний соціально-економічний дисбаланс між північною та південною частинами області.

Недостатньо ефективна діяльність у сфері поводження з відходами, а також незадовільний стан малих та середніх річок області не можуть бути виправлені у рамках недосконалої законодавчої бази.

Визначення Місії, стратегічного Бачення

Виходячи з матеріалів дослідження соціально-економічного стану області, думок місцевих експертів, науковців, працівників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, сформульовано стратегічне бачення розвитку Рівненської області.

РІВНЕНЩИНА – лідер Північно-західного регіону України, територія зі сприятливим інвестиційним кліматом, розвинутою інфраструктурою та унікальними природними ресурсами, де створено рівні можливості для ведення бізнесу та гармонійного розвитку людини.

1.3. Стратегічні та операційні цілі Стратегії

Актуалізація Стратегії зумовлена необхідністю врахування викликів, відображених у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року, серед яких:

- наслідки повномасштабної війни російської федерації проти України та їх вплив на територіальні громади регіону, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;
- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами, та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;
- рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності забезпечення зв'язку з процесом відновлення України;
- внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;
- міжнародних кліматичних зобов'язань України.

Моделювання сценаріїв розвитку Рівненської області на період до 2027 року здійснюється з урахуванням таких базових сценарних припущень:

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

- Україна втратила значний економічний потенціал, податкові та митні надходження, робочі місця. Відтак, підтримка бюджету значною мірою здійснюється за рахунок зовнішньої допомоги.
- В умовах продовження військових дій такий стан справ не дозволяє прогнозувати динаміку ВВП;
- складні соціально-економічні, безпекові умови, у яких знаходиться Україна, а також початок діалогу про можливості вступу в Європейський Союз вимагають від української влади інтенсивного проведення реформ. Однією зі сфер, яка зазнає змін та набуде більшої ваги, буде державна регіональна політика. Ймовірно, будуть удосконалені цифрові інструменти для більш тісного зв'язку між елементами планування – фінансування – реалізації - моніторингу проєктів регіонального розвитку;
- передбачається нарощення міжнародної грантової підтримки, що може мати позитивний вплив на поширення навичок проєктного управління серед представників органів влади, місцевого самоврядування, організацій громадянського суспільства, бізнесу;
- зростання світового попиту на продукцію сільського господарства та харчової промисловості стимулюватиме виробників підвищувати якість продукції та у подальшому впроваджувати стандарти Європейського Союзу до виготовленої в Україні продукції;
- очікується, що внаслідок проведення низки реформ бізнес-клімат в Україні покращиться, а після припинення військових дій активізується процес залучення інвестицій в Україну. Додатковим чинником, який стимулює інвесторів шукати нові виробничі майданчики неподалік європейських ринків збуту, є відтік інвестицій з Китаю;
- покращиться доступ підприємств до позичкового капіталу та грантів, розшириться спектр можливостей, для яких бізнес (у тому числі, малий та мікро-) зможе отримувати кошти та інші види підтримки;
- внаслідок впливу повномасштабної війни в Україні зазнала суттєвої трансформації транспортна логістика, зокрема, на період військових дій закотився білоруський напрям та авіаперевезення, суттєво ускладнилися морські перевезення, посилилися залізничні та автомобільні перевезення у напрямках країн ЄС;
- посилення безпекових умов для забезпечення життєдіяльності, підтримка енергонезалежності стали більш актуальними та будуть залишатися в переліку пріоритетів у середньостроковій перспективі. Частина територій України на відстані 30 км до кордонів з РФ та Білоруссю стали високо ризикованими для економічного використання, і матимуть такий статус надовго після завершення військових дій;
- у найближче десятиліття буде спостерігатися зростання попиту на послуги у сфері охорони здоров'я, а також реабілітації та реінтеграції постраждалих унаслідок війни осіб.

Тому до завдань операційних цідей додані нові та внесені коригування до існуючих, що виділені жирним шрифтом:

1.1.1. Розвиток експортоорієнтованих галузей економіки з високою доданою вартістю (ІТ-сектор, деревообробна та меблева промисловість, виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка сільськогосподарської продукції, логістика), а також ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів;

1.1.3. Переорієнтація господарського комплексу області на оборонні замовлення та післявоєнне відновлення економіки;

1.2.2. Впровадження інструментів мікрофінансової підтримки бізнесу, включаючи релокований;

2.1.3. Розвиток інфраструктури підтримки здорового способу життя мешканців області;

2.1.4. Актуалізація містобудівної документації;

Таблиця 1.2. Стратегічні, операційні цілі та завдання Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Стратегічна цілі	Оперативні цілі	Завдання
1. Розвиток конкурентної економіки	1.1. Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень	1.1.1. Розвиток експортоорієнтованих галузей економіки з високою доданою вартістю (ІТ-сектор, деревообробна та меблева промисловість, виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка сільськогосподарської продукції, логістика), а також ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів. 1.1.2. Розвиток високотехнологічного органічного сільського господарства, ягідництва та садівництва. 1.1.3. Переорієнтація господарського комплексу області на оборонні замовлення та післявоєнне відновлення економіки. 1.1.4. Підтримка досліджень та впровадження технологічних, організаційних, комерційних інновацій.
	1.2. Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу	1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва. 1.2.2. Впровадження інструментів мікрофінансової підтримки бізнесу, включаючи релокований. 1.2.3. Сприяння місцевим виробникам у розширенні доступу до ринків збуту.
	1.3. Стимулювання залучення інвестицій	1.3.1. Підготовка інвестиційних продуктів. 1.3.2. Покращення інвестиційної промоції регіону. 1.3.3. Створення та розвиток індустріальних парків, промислових зон та кластерів.
2. Збалансований розвиток територій області	2.1. Забезпечення розвитку інфраструктури територій	2.1.1. Розвиток транзитного потенціалу і транспортної інфраструктури. 2.1.2. Підвищення якості та доступності медичних послуг населенню на первинному, вторинному та третинному рівнях. 2.1.3. Розвиток інфраструктури підтримки здорового способу життя мешканців області. 2.1.4. Актуалізація містобудівної документації. 2.1.5. Впровадження електронних сервісів в інфраструктуру життєдіяльності регіону. 2.1.6. Розвиток та відновлення інфраструктури для захисту мешканців та посилення енергетичної безпеки громад. 2.1.7. Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, тепlopостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива.
	2.2. Стимулювання економічної активності в громадах	2.2.1. Створення дієвих механізмів залучення членів громад до вирішення проблем місцевого розвитку, в т.ч. на засадах дорадчої демократії. 2.2.2. Розвиток середніх і малих суб'єктів господарювання на сільських територіях та сприяння зайнятості населення. 2.2.3. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури, туристичних продуктів; активізація культурно-мистецького життя. 2.2.4. Розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва громад, впровадження кращих практик країн ЄС.

3. Розвиток людського капіталу	3.1. Підвищення обізнаності та соціальної активності жителів	3.1.1. Підвищення освітнього рівня молоді, забезпечення громадянам рівних умов доступу до якісної освіти. 3.1.2. Сприяння соціальному становленню молоді, волонтерству та всебічному захисту і розвитку дітей, дотримання прав людини та гендерної рівності. 3.1.3. Покращення підготовки кадрів для потреб регіональної економіки та соціальної сфери, підтримка розвитку лідерства.
	3.2. Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення	3.2.1. Створення умов для повернення жителів області, які виїхали за кордон. 3.2.2. Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, впровадження заходів з адаптації до змін клімату, підвищення ефективності поводження з відходами.

Джерело: Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року

2.1.5. Впровадження електронних сервісів у інфраструктуру життєдіяльності регіону;

2.1.6. Розвиток та відновлення інфраструктури для захисту мешканців та посилення енергетичної безпеки громад;

2.1.7. Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, теплопостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива.

2.2.1. Створення дієвих механізмів залучення членів громад до вирішення проблем місцевого розвитку, в т.ч. на засадах дорадчої демократії.

2.2.2. Розвиток середніх і малих суб'єктів господарювання на сільських територіях та сприяння зайнятості населення.

2.2.3. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури, туристичних продуктів; активізація культурно-мистецького життя.

2.2.4. Розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва громад, впровадження кращих практик країн ЄС.

3.2.1. Створення умов для повернення жителів області, які виїхали за кордон.

3.2.3. Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, впровадження заходів з адаптації до змін клімату, підвищення ефективності поводження з відходами.

1.4. Зв'язок Стратегії з іншими документами державного планування

Стратегія розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р. узгоджується із Законами України «Про засади державної регіональної політики» №156-VIII від 05.02.2015 р., «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» №2389-IX від 09 липня 2022 року, Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України №695 від 5 серпня 2020 р. із змінами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України №940 від 13 серпня 2024 р., Програмою діяльності Кабінету міністрів України, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України №849 від 29.09.2019 р., з постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 №816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів», з положеннями та завданнями Указу Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.», методикою розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, затвердженою наказом Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України №79 від 31.03.2016 р.

Проте залишається під питанням узгодженість механізмів реалізації запропонованих Стратегією ініціатив із існуючою в державі системою програмно-цільового бюджетування та фінансування заходів. Стратегія сама по собі як інструмент планування регіонального розвитку не підлягає фінансуванню з обласного чи державного бюджету, тому Стратегія має реалізовуватись через програми соціально-економічного розвитку, цільові регіональні програми, проекти розвитку. В основі досягнення цілей Стратегії є створення на основі її пріоритетів Плану реалізації Стратегії на новій, інноваційній для української системи регіонального розвитку, основі – як взаємоузгодженого у просторі та часі набору конкретних проектів та заходів регіонального розвитку.

Таким чином всім конкретним пропонованим Стратегією заходам мають відповідати технічні завдання Плану реалізації, які, в свою чергу, для забезпечення їх виконання повинні бути включені у відповідні регіональні програми. Виходячи з того, що підставою для виконання Стратегії стане саме План її реалізації, можна стверджувати, що цей документ також має підлягати стратегічній екологічній оцінці, адже саме він деталізуватиме, яким чином досягатимуться стратегічні та операційні цілі Стратегії.

При розробці Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року в першу чергу необхідна узгодженість з ключовими аспектами Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, актуалізація якої сричинена перш за все необхідністю врахування:

- –наслідків повномасштабної війни російської федерації проти України та їх впливу на територіальні громади та регіони, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;
- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;
- рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності оновлення Стратегії для забезпечення її зв'язку з процесом відновлення України;
- внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;
- кліматичних зобов'язань України, зокрема щодо:
 - загальноекономічного зниження викидів парникових газів на 65% до 2030 року порівняно з 1990 роком (Другий Національно визначений внесок України до Паризької угоди);
 - відмови від використання вугілля на державних електростанціях до 2035 року (COP26, вступ до платформи Powering Past Coal Alliance (PPCA));
 - скорочення викидів метану на 30% до 2030 року від рівня 2020 року (COP26, долучення до ініціативи Global Methane Pledge) та ін., які формують три стратегічні цілі актуалізованої Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року:
- I.Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах;
- II.Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів;
- III.Розбудова ефективного багаторівневого врядування.

Узгодженість цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р. з цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. представлена в таблиці 1.3. За I-ю та II-ю стратегічними цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки простежується часткове співпадіння зі змістом цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року при ще більшому співпадінні її оперативних цілей:

Таблиця 1.3. Узгодженість цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р. з цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.

Стратегічні та оперативні цілі стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р.									
	1. Розвиток конкурентної економіки	1.1. Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень	1.2. Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу	1.3. Стимулювання залучення інвестицій	2. Збалансований розвиток територій обл.	2.1. Забезпечення розвитку інфраструктури територій	2.2. Стимулювання економічної активності в громадах	3. Розвиток людського капіталу	3.1. Підвищення обізнаності та соціальної активності жителів	3.2. Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення
Стратегічна ціль I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах	+		+		+	+	+	+	+	+
Оперативна ціль 1.1. Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь	+	+	+	+	+	++	+	+	+	+
Оперативна ціль 1.2. Задоволення потреб населення у якісних адміністративних і публічних послугах			+		+	+	+	+	+	+
Оперативна ціль 1.3. Соціальний захист ветеранів війни та їх сімей, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп населення			+		+	+	+	+	+	+
Стратегічна ціль II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	+	+	+	+	+	+	+	+		+
Оперативна ціль 2.1. Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів	+	+	+	+	+	++	+			+
Оперативна ціль 2.2. Сильна, спроможна та конкурентоспроможна регіональна економіка	+	++	+	+	+	+	+			+
Стратегічна ціль III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування	+		+		+	+	+			
Оперативна ціль 3.1. Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахуванням кращих практик ЄС			+							
Оперативна ціль 3.2. Розвиток різних форм співробітництва та ефективності управління публічними інвестиціями	+		+	+	+	+	+		+	

*У клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)

Джерело: власні напрацювання

- «1.1.Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень» з оперативними цілями «1.1.Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь», «2.1.Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів» та «2.2.Сильна, спроможна та конкурентоспроможна регіональна економіка» Державної стратегії;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

- «1.2.Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу» зі всіма оперативними цілями Державної стратегії;
- «1.3.Стимулювання залучення інвестицій» з оперативними цілями «2.1.Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів» та «2.2.Сильна, спроможна та конкурентоспроможна регіональна економіка» Державної стратегії;
- «2.1.Забезпечення розвитку інфраструктури територій» та «2.2.Стимулювання економічної активності громад» з майже всіма оперативними цілями Державної стратегії;
- «3.1.Підвищення обізнаності та соціальної активності жителів» з оперативними цілями I-ї стратегічної цілі Державної стратегії, а «3.2.Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення» - з оперативними цілями I-ї та II-ї стратегічної цілі Державної стратегії.

Таблиця 1.4. Зв'язок Цілей сталого розвитку та стратегічних цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Глобальні Цілі сталого розвитку	Стратегічні цілі Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р.		
	1.Розвиток конкурентної економіки	2.Збалансований розвиток територій області	3.Розвиток людського капіталу
1. Подолання бідності	+	+	+
2. Подолання голоду, розвиток сільсько-го господарства	++	++	+
3. Міцне здоров'я і благополуччя	++	++	+
4. Якісна освіта	+	+	++
5. Гендерна рівність	++	+	+
6. Чиста вода та належні санітарні умови	+	++	
7. Доступна та чиста енергія	+	++	
8. Гідна праця та економічне зростання	++	++	++
9. Промисловість, інновації та інфраструктура	++	++	++
10. Скорочення нерівності	++	+	+
11. Сталий розвиток міст і громад	+	++	++
12. Відповідальне споживання та виробництво	+	+	+
13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	+	++	
14. Збереження морських ресурсів			
15. Захист та відновлення екосистем суші	+	++	
16. Мир, справедливість та сильні Інститути	+	++	++
17. Партнерство заради сталого розвитку	+	++	++

Примітка: «+++» - сильний зв'язок, «++» - опосередкований зв'язок

Джерело: власні напрацювання

З огляду на участь в глобальних процесах сталого розвитку в 2017 році Україна адаптувала 17 Цілей сталого розвитку (Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна»).

Згідно з Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» зазначені Цілі сталого розвитку України є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Стратегічні цілі Стратегії «Розвиток конкурентної економіки», «Збалансований розвиток територій області» та «Розвиток людського капіталу» в значній мірі узгоджені з Цілями сталого розвитку. Такий зв'язок свідчить, що Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року відповідає баченню орієнтирів досягнення Україною Цілей сталого розвитку на період до 2030 року (таблиця 1.4).

При цьому цілі сталого розвитку «8.Гідна праця та економічне зростання» та «9.Промисловість, інновації та інфраструктура» демонструють сильний зв'язок зі всіма стратегічними цілями Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року. Ціль «14.Збереження морських ресурсів» не відноситься до Рівненської області. А цілі «6.Чиста вода та належні санітарні умови», «7.Доступна та чиста енергія», «13.Пом'якшення наслідків зміни клімату» та «15.Захист та відновлення екосистем суші» нейтральні до стратегічної цілі «3.Розвиток людського капіталу» Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р.

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення та прогностні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

На сьогодні Рівненщина відноситься до територій з помірним рівнем забруднення довкілля, але з помітно вираженою тенденцією до зростання техногенного навантаження на нього.

Промислову спеціалізацію області визначають електроенергетика, хімічна та деревообробна промисловість, виробництво будівельних матеріалів, виробництво скловиробів, машинобудування і металообробка, текстильна, харчова та видобувна промисловості.

Всі складові довкілля (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси) зазнають антропогенного навантаження, що супроводжується збільшенням обсягів викидів в атмосферу та скидів у поверхневі водні об'єкти зворотних вод підприємств, накопиченням відходів усіх класів небезпеки.

При цьому просторовий розподіл техногенного навантаження на довкілля Рівненщини нерівномірний, що викликане концентрацією промислового потенціалу переважно в центральній частині області.

За даними Головного управління статистики у області загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2022 році від стаціонарних джерел склав 5585 т, що на 3800 т або на 40% більше 2021 року, в т. ч. 1207 т у вигляді твердих суспендованих частинок, 261 т діоксиду сірки, 2013 т діоксиду азоту та 885 т оксиду вуглецю. З цієї кількості викидів 3745,6 т припадає на ПрАТ «Рівнеазот», філію «Волинь-цемент» ПрАТ «Дікергофф цемент Україна», ПрАТ «Вераллія Україна», ПрАТ «Костопільський завод скловиробів», ТзОВ «Свиспан Лімітед», ТзОВ «ОДЕК Україна», ТзОВ «Оператор газотранспортної системи України Рівненське ЛВУМГ», ТзОВ «Укрмолпродукт», ТзОВ «Ізотерм-С», ДП «Рівнеторф».

Площа лісів становить 818,6 тис. гектарів, лісистість – 40,8 відсотка.

З них площа лісів філій ДП «Ліси України» – 716,7 тис. га (85% загального лісового фонду області), решта – у користуванні інших лісокористувачів.

Лісові масиви на території області розміщені нерівномірно, в основному зосереджені в її північній частині.

Запас деревини в лісах Рівненського обласного управління лісового та мисливського господарства становить 112 тис. куб. м. Середня щорічна зміна запасу на 1 га – 4,0 куб. м.

Площа земель, вкритих лісовою рослинністю, становить 671,6 тис. га, серед яких 14% - м'яколистяні насадження, 27% - твердолистяні насадження та 45% - хвойні насадження.

Середній запас на 1 га лісовкритих площ – 210 куб. м. Середній річний приріст деревини – 3,9 куб. м/га. Середній вік насаджень – 54 роки.

Разом з тим, потребують постійної уваги та фінансування відтворення лісів та рекультивації земель, порушених внаслідок незаконного видобутку бурштину, піску та інших корисних копалин, запобігання поширенню осередків усихання соснових насаджень.

Для забезпечення екологічного збалансованого розвитку, збереження популяцій видів рослин і тварин області створена мережа природно-заповідного фонду, до якої станом на 01.01.2023 р. віднесено 331 територію та об'єкт загальною площею 229,1 тис. га, що складає 11,4% площі області (у тому числі 29 об'єктів загальнодержавного значення площею 114,4 тис. га та 302 об'єкти місцевого значення площею 114,7 тис. га).

Основними об'єктами природно-заповідного фонду області є: Рівненський природний заповідник площею 42,3 тис. га, - природне ядро Поліського екологічного коридору національної екологічної мережі України. Найбільший в Україні заповідник, що складається з

чотирьох масивів, розташованих у Вараському та Сарненському районах. У його складі чотири водно-болотні угіддя з переліку водно-болотних угідь міжнародного значення згідно Рамсарської конвенції; Національний природний парк «Дермансько-Острозький» площею 5,4 тис. га на території Рівненського району. Займає вузьку частину Малого Полісся між Мізоцьким кряжем та Кременецькою височиною; Національний природний парк «Нобельський» площею 25,3 тис. га на території Вараського району; новостворений 01.01.2022 р. Національний природний парк «Пуца Радзівіла» площею 24,3 тис. га на території Сарненського району; три регіональні ландшафтні парки: «Прип'ять-Стохід» площею 21,6 тис. га у Вараському районі; «Надслучанський» площею 17,2 тис. га та «Дермансько-Мостівський» площею 19,8 тис. га у Рівненському районі; Рівненський зоопарк загально-державного значення площею 11,6 га у м.Рівне; Дендрологічний парк загально-державного значення Березнівського лісового коледжу площею 29,5 га у м.Березне з типовими для нашої зони видами та екзотичними представниками Далекого Сходу, Сибіру, Криму, Кавказу, Середньої Азії, Америки, Японії і Китаю.

На півночі області на території ботанічної пам'ятки природи «Юзефінська дача» в Сарненському районі зростає Юзефінський дуб (дуб князя Ігоря), вік якого сягає 1350 років.

Під час здійснення стратегічної екологічної оцінки буде оцінено ймовірні наслідки для них.

За даними головного управління Держгеокадастру у області загальна площа земель становить 2005,1 тис. га, з них 922 тис. га (46,2%) займають сільськогосподарські угіддя, 818,6 тис. га (40,8%) - ліси та лісовкриті площі, забудовані землі – 86,4 тис. га (4,3%), відкриті заболочені землі – 95,5 тис. га (4,8%), інші землі – 39,2 тис. га (2%), 43,2 тис. га (2,1%) – території, покриті поверхневими водами.

В результаті інтенсивного землеробства сільськогосподарське освоєння території області становить 85,3%, а розораність сільськогосподарських угідь – 77,8%.

Перехід до ринкових відносин, зміна форм власності вимагають нових підходів щодо розробки шляхів збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів. Нині виробник сільськогосподарської продукції повинен орієнтуватися як на соціальні умови, так і на рівень ринково-господарських відносин, враховувати екологічні наслідки свого господарювання та виконувати вимоги щодо захисту ґрунтів від деградації, забезпечувати відтворення родючості наданих йому в оренду й приватну власність земель.

Погіршенню екологічної ситуації та недобору врожаю сприяє зниження родючості ґрунтів через порушення особливо останніми роками сільськогосподарськими підприємствами землеробських технологій – недотримання сівозмін, низькі норми внесення органічних і мінеральних добрив, невапнування кислих ґрунтів.

Найнебезпечніший вид деградації ґрунтів - радіоактивне забруднення земель. В харчовому ланцюзі наявність довготривалих, біологічно значимих радіонуклідів чорнобильського походження ^{137}Cs та ^{90}Sr спричинює внутрішнє опромінення людини і тварин ще протягом багатьох десятиріч після забруднення. На сучасному етапі радіаційний вплив на довкілля, передусім на агропромислове виробництво, зумовлений довготривалою дією саме цих радіонуклідів.

Внесок у забруднення інших радіонуклідів був незначний. Проб ґрунту з аномальним радіонуклідним складом не виявлено.

За «постчорнобильський» період радіологічна ситуація на землях сільськогосподарського призначення внаслідок процесів природного самоочищення (природний розпад, фіксація ґрунтом, заглиблення радіонуклідів) значно поліпшилася. Радіаційний вплив на довкілля на сучасному етапі зумовлений довготривалою дією довгоживучих, біологічно значимих радіонуклідів ^{137}Cs і ^{90}Sr .

В зв'язку з забрудненістю північної частини території області радіонуклідами після Чорнобильської катастрофи важливе проведення радіологічного контролю сільськогосподарської продукції: молока, овочів, зерна.

Радіаційний моніторинг докiлля у сферi агропромислового комплексу вiдiграє важливу роль пiд час оцiнки впливу радiацiйних чинникiв на людину.

В агропромисловому комплексi областi ведеться постiйний радiологiчний контроль сiльськогосподарської продукцiї. Протягом 2022 року дослiджено продукцiю 32 населених пунктiв, вiдiбрано 2267 проб продукцiї рослинництва та тваринництва, в 87 (3,8% дослiджених проб) з яких виявлено перевищення допустимих рiвнiв ДР-2006. Результати проведених у 2022 році дослiджень агропромислового комплексу Рiвненської областi наведенi в таблицi 2.1.

Основним продуктом, що дає найбільшу кiлькiсть позитивних проб, є молоко з особистих господарств населення. При подвiрному вiдборi з 580 дослiджених проб перевищення виявленi в 72 пробах молока в 10 селах Сарненського району, зокрема, у Старосiльській ОТГ: Старе Село, Вежиця, Дроздинь, Переходичi; у Рокитнiвській ОТГ: Єльне; у Березiвській ОТГ: Блажове, Бiльськ, Залав'я, Березове, Хмiль.

За даними управлiння фiтосанiтарної безпеки Держпродспоживслужби в областi розповсюдженi карантиннi органiзми: бур'ян *амброзiя полинолиста* на площi 151,353 га, *золотиста картопляна нематода* на площi 428,824 га, шкiдники *захiдний кукурудзяний жук* на площi 1439,73 га та *американський бiлий метелик* на площi 117,6 га.

Станом на 31.12.2022 року в Рiвненській областi розроблено та впроваджено 12 програм: 3 – щодо борщiвника Сосновського (у Великоомелянській, Корнинській сiльських радах Рiвненського району), 3 – щодо американського бiлого метелика (у Рiвненському та Сарненському райони), 6 – щодо амброзiї полиноистої (в Олександрiйській та Оженинській сiльських, Острозькiй мiській радi Рiвненського району, Миляцькiй сiльській радi Дубровицького району, Зарiчненській сiльській та Радивилiвській мiській радах Дубенського району). На проведення заходiв за даними програмами впродовж 2022 року видiлено та освоєно 212,98 тис. грн.

Все бiльшої гостроти набуває забруднення навколишнього природного середовища вiдходами виробництва i споживання.

Вiдсутнiсть ефективної системи поводження з вiдходами на рiвнi рiвнi зумовлює накопичення їх значної кiлькостi у мiсцях видалення, що призводить до антропогенного навантаження на довкiлля, забруднення його основних компонентiв: землi, водних ресурсiв та атмосферного повітря, погiршення умов проживання населення областi.

Основним способом видалення ТПВ на сьогодні в громадах областi є їх захоронення на полiгонах i смiттєзвалищах. Складування вiдходiв проводиться розрiвнюванням, ущiльненням, iзоляцiєю ґрунтом.

Територiальними громадами проводяться заходи зi збору, перевезення (транспортування), екологiчно-безпечного захоронення твердих побутових вiдходiв на своїх територiях.

Разом з тим, органи мiсцевого самоврядування та виконавчої влади визначаються з методами та засобами роздiльного збирання компонентiв твердих побутових вiдходiв з урахуванням їх морфологiчного складу, рiчного обсягу утворення, потреб у вторинних енергетичних та матерiальних ресурсах, органiчних добривах, наявностi пiдприємств, якi можуть переробляти окремі компоненти твердих побутових вiдходiв та iнших економiчних факторiв.

Роздiльне збирання ТПВ контейнерним методом запроваджено у 93 населених пунктах областi. В основному компоненти ТПВ, якi збираються окремо, - це ПЕТ пляшка та iншi вироби з полiетилену, скло, папiр.

Для забезпечення впровадження роздiльного збирання твердих побутових вiдходiв, придбання вiдповiдного обладнання та впровадження новiтнiх технологiй в сферi поводження з вiдходами необхiднi додатковi джерела та збiльшення обсягiв фiнансування, а також пiдтримка з боку держави.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Таблиця 2.1. Результати радіологічного контролю сільськогосподарської продукції Рівненській області

№ з/п	Назва сільськогосподарської продукції	Кількість досліджених проб / з них перевищують ДР	Вараський район						Сарненський район														
			Володимирецька ОТГ			Зарічненська ОТГ			Рокитнівська ОТГ			Старосільська ОТГ			Березівська ОТГ			Сарненська ОТГ			Клесівська ОТГ		
			Досліджено проб	з них перевищують ДР	тах значення активності ¹³⁷ Cs, Бк/л (кє)	Досліджено проб	з них перевищують ДР	тах значення активності ¹³⁷ Cs, Бк/л (кє)	Досліджено проб	з них перевищують ДР	тах значення активності ¹³⁷ Cs, Бк/л (кє)	Досліджено проб	з них перевищують ДР	тах значення активності ¹³⁷ Cs, Бк/л (кє)	Досліджено проб	з них перевищують ДР	тах значення активності ¹³⁷ Cs, Бк/л (кє)	Досліджено проб	з них перевищують ДР	тах значення активності ¹³⁷ Cs, Бк/л (кє)	Досліджено проб	з них перевищують ДР	тах значення активності ¹³⁷ Cs, Бк/л (кє)
1	Молоко	580/72	95	-	-	80	-	-	76	10	106-173	88	50	105-600	51	12	110-246	110	-	-	80	-	-
2	Картопля	342/0	7	-	-	42	-	-	46	-	-	62	-	-	55	-	-	55	-	-	75	-	-
3	Овочі	191/0	1	-	-	25	-	-	10	-	-	31	-	-	15	-	-	50	-	-	60	-	-
4	Свіжі дикоростучі ягоди, гриби	726/14	211	-	-	82	-	-	122	-	-	30	-	-	22	7	750-1200	114	-	-	145	7	500-3500
5	Сушені дикоростучі ягоди, гриби	34/1	-	-	-	14	-	-	-	-	-	14	-	-	1	1	2600	-	-	-	5	-	-
6	Інша продукція	394/0	151	-	-	77	-	-	25	-	-	52	-	-	70	-	-	14	-	-	5	-	-

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

До обласного реєстру місць видалення відходів Рівненської області станом на 01.01.2023 року внесено 22 сміттєзвалища для промислових відходів загальною площею 242,24 га.

Станом на 01.01.2023 в населених пунктах області обліковується 434 полігони та звалища ТПВ, з них 364 - паспортизовані та внесені до Реєстру місць видалення відходів у Рівненській області, з них діючі – 357 одиниць (2 полігони та 355 звалища побутових відходів) та 1 завод з переробки ТПВ ТзОВ «УКРЕКО-ІНДАСТРІ» площею 2,7 га. Закриті – 7 одиниць: полігон для складування побутових відходів ПрАТ «Рівнеазот», 2 звалища ТПВ Вирівської сільської ради Сарненського району та звалища ТПВ Обарівської, Олександрійської, Бронниківської, Великоомелянської сільських рад Рівненського району.

Потребують утилізації залишки непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин області в кількості 46,515 т.

Погіршенню якості поверхневих вод, що включають 149 річок довжиною понад 10 км, належать басейну Прип'яті і живляться, в основному, за рахунок талих снігових вод, у меншій мірі – ґрунтових вод та атмосферних опадів, сприяють скиди недостатньо очищених стічних вод комунальних підприємств області, які є їх найбільшими забруднювачими, зокрема, в містах Вараш, Острог, Костопіль, Сарни, Березне, Радивилів, Корець та селищах Володимирець, Рокитне, Зарічне, Демидівка, 151 озеро, 12 водосховищ та 1546 ставків. Найбільші з них – Стир з притокою Іква, Ствига з притокою Льва, Горинь та її притока Случ. Найбільші озера – Нобель (4,99 км²) та Біле (4,53 км²). Є також значна кількість озер у заплавах річок Горині, Стиру, Веселухи. Озера використовуються для рекреації, риболовлі.

Підприємства, що скидали забруднені зворотні води 2022 р., наведені в табл. 2.2.

РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» здійснює щомісячні спостереження за станом поверхневих вод в 2 пунктах спостережень – до і після скиду очисних споруд Гощанської ділянки «Рівнеоблводоканал», де зафіксоване перевищення ГДК за показниками БСК₅ в 1,7 та 1,7 рази відповідно, спостерігався низький вміст розчиненого у воді кисню протягом року в межах 4,8-5,2 мг/дм³.

Для покращення ситуації протягом 2022 р. виконані капітальний та поточний ремонти на об'єктах водопостачання та водовідведення за власні кошти підприємства загальною вартістю 9128,885 тис. грн., у т. ч. очисних споруд каналізації в смт Гоща та Квасилів.

За кошти Інвестиційної програми підприємства РОВКП ВКГ «Рівнеоблводоканал» (амортизаційні відрахування підприємства) придбано насос №4 в рамках реконструкції ВНС «Горбаків» II підйому по вул. Центральна, 46 в с.Горбаків.

За кошти місцевих бюджетів проведена реконструкція водогону «Горбаків – Рівне» в районі с.Бабин Рівненського району (замінено ділянку III водоводу 593 м. п., виконано ремонт камер), а також капітальний ремонт та встановлення пожежних гідрантів в населених пунктах Рівненського району.

За інвесторські кошти проводились роботи з будівництва водопроводу ДНЗ №16 вул.Коновальця, поточний ремонт водопроводу по пр. Миру, 7, влаштування водопроводу та каналізації по новому будівництву кварталу житлової та громадської забудови в районі вул. Чорновола у м. Рівне (5 та 6 черга будівництва), монтаж устаткування, насосного обладнання та запірної арматури КНС на території Великожитинської сільської ради, реконструкцію промислового комплексу і споруд під підприємство деревообробної промисловості в с.Городок Рівненського району, влаштування позамайданчикової зливної каналізації, капітальний ремонт господарсько-побутової каналізаційної мережі тощо.

З метою охорони і раціонального використання водних ресурсів проводились роботи з придбання насосного та технологічного обладнання на очисних спорудах за рахунок коштів місцевих природоохоронних фондів на комунальних каналізаційних системах КП «Вараштепловодоканал» м. Вараш, КП «Аква» смт Володимирець, смт Зарічне Заріченської селищної ради, КП «Березневодоканал» м. Березне.

Таблиця 2.2. Скиди забруднених зворотних вод підприємствами Рівненщини, тис. м³

Адміністративно-територіальні одиниці, підприємства	Об'єм скидів забруднених вод, тис. м³
<i>Вараський район</i>	
КП «АКВА» смт Володимирець	149,6
КП «Добробут» смт Зарічне	36,1
<i>Дубенський район</i>	
КП «Дубноводоканал»	1125,6
Мирогощанський аграрний коледж	45,8
Демидівське ВУЖКГ	16,2
КП «Благоустрій громади» Млинівської селищної ради	75,3
КП «Комунальник» м. Радивилів	80,4
<i>Рівненський район</i>	
Острозьке КП «Водоканал»	166,3
КП «Березневодоканал»	137,2
Сарненська дослідна станція	17,1
ТзОВ «Західкапіталінвест»	6,1
ТОВ «Папірінвест»	10,6
ТОВ Холдингова компанія «Надра України»	0,7
КП «Корецьжитловодоканал»	18,6
ДКП «Костопільводоканал»	459,0
ПрАТ «Івано-Долинський спецкар'єр»	164,9
Філія «Волинь Цемент» ПАТ «Дікергофф Цемент Україна»	785,5
ОСББ «Центральна – 47-А»	5,2
ТОВ «Метро Кеш Енд Кері Україна» м.Рівне	14,4
ТОВ «Екватор-Р» м.Рівне	6,0
ТзОВ «Обарівінвест»	0,9
Підприємство «Клевань Комунсервіс» смт Клевань	151,1
Підприємство «Клевань Комунсервіс» с.Зоря	24,9
Оржівське ВУЖКГ	84,6
ТОВ «ОДЕК Україна»	94,5
ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№96)» (с. Городище)	32,4
КЗ «Ясининицький навчально-реалітаційний центр»	0,5
<i>Сарненський район</i>	
ПП санаторій «Горинь»	5,2
КП «Обласна психіатрична лікарня Рівненської обласної ради» (с.Орлівка)	19,9
КП «Клесівводоканал»	2,9
КП «Екосервіс» м.Сарни	324,0
Сарненська дослідна станція	17,1
ТзОВ «Західкапіталінвест»	6,1
ДП КДЗ «Віта» ПП «Соріс»	45,6
КП «Рокитневодоканал»	17,0
ПАТ «Томашгородський щебеневий завод»	2,4

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Радіологічні аналізи, в т.ч. гама-спектрометричні (на ¹³⁷Cs) та радіохімічні (на ⁹⁰Sr) в поверхневих водних об'єктах виконувалися радіологічною лабораторією Регіонального офісу водних ресурсів у Рівненській області (табл. 2.3).

Надзвичайно великої шкоди довкіллю області, зокрема її лісовим ресурсам і ґрунтам, завдає несанкціонований видобуток бурштину-сирцю в північних районах області, який значно зменшився останніми двома роками.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Екологічні проблеми області впливають на умови життєдіяльності та стан здоров'я населення, адже аналіз нозогеографічних карт розподілу рівнів забрудненості навколишнього середовища показує, що територіальний розподіл захворюваності населення тісно корелює з екологічними показниками ситуації на території України.

Таблиця 2.3. Результати аналізу проб води на вміст ^{137}Cs і ^{90}Sr , пКі/л

№ з/п	Найменування пунктів спостережень	Концентрація ^{137}Cs				Концентрація ^{90}Sr			
		середньорічна		Max за 2022 р.	Min за 2022 р.	Середньорічна		Max за 2022 р.	Min за 2022 р.
		2021	2022			2021	2022		
1	р.Стир, смт Зарічне	2,0	2,0	2,0	2,0	0,11	0,10	0,13	0,09
2	р.Горинь, с.Висоцьк	2,0	2,0	2,0	2,0	0,12	0,11	0,15	0,09
3	р.Прип'ять, с.Сенчиці	2,01	2,0	2,0	2,0	0,20	0,11	0,14	0,08
4	р.Льва, с.Переброди	2,35	2,01	2,1	2,0	0,23	0,18	0,24	0,13
5	р.Ствига, с.Познань	2,0	2,0	2,0	2,0	0,13	0,21	0,29	0,17

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

У Північно-Західному соціально-економічному районі, який включає Рівненську область, нозогеографічна ситуація має певні особливості. Частина області постраждала від наслідків Чорнобильської катастрофи та має підвищений рівень забрудненості ґрунтів радіонуклідами.

Після катастрофи на ЧАЕС поширення захворювань в північній частині області зростає, особливо ендокринологічних захворювань та хвороб крові.

Просторовий розподіл рівнів первинної захворюваності залежить від сумарного забруднення ґрунтів радіонуклідами та накопичення радіоактивного опромінення населення.

В останні роки частка впливу екологічних факторів зростає. Особливо це характерно для територій з екологічно несприятливою ситуацією, територій з високою концентрацією промислових підприємств та територій, що постраждали від Чорнобильської катастрофи. Згідно В.В.Худолей та І.В.Мізгірєв (1996) в найближчі 30-40 років (при збереженні існуючих тенденцій розвитку індустрії) здоров'я населення на 50-70% буде залежати від якості середовища перебування. Велику кількість нозологічних одиниць можна віднести до екологічно залежних. До таких ефектів на здоров'я можна віднести випадки, коли забруднення навколишнього середовища сприяє виникненню або ускладненню захворювання.

У матеріалах Всесвітньої організації охорони здоров'я вказується, що в сукупному вплив на здоров'я населення середовища перебування складає 20%.

В.П.Петленко (1996) приводить вплив екологічних факторів на здоров'я населення рівним 25%. За оцінками інших фахівців від 25 до 50% всіх захворювань можна віднести до впливу екологічних факторів.

Погіршення стану довкілля безпосередньо впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань.

До екологічно залежних нозологічних форм можна віднести захворювання органів дихання (у т. ч. бронхіальна астма), порушення чоловічого й жіночого репродуктивного здоров'я (у т. ч. ранні втрати плода, спонтанні аборти, уроджені пороки розвитку; порушення нервово-психічного розвитку дітей), злоякісні новоутворення (рак легенів, рак молочної залози, рак щитовидної залози) і багато інших змін стану здоров'я.

Смертність від новоутворень займає друге місце після хвороб системи кровообігу.

Захворюваність населення можна вважати найбільш чутливим показником, який характеризує вплив середовища на людину. При цьому первинна захворюваність

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

визначається на основі лише вперше зареєстрованих випадків хвороби протягом року, загальна поширеність враховує всіх хворих, виявлених на момент обліку.

Важливою медико-біологічною та соціально-економічною проблемою залишається зростання онкозахворюваності та захворюваності на туберкульоз. Не останню роль у захворюваності населення цими хворобами відіграють несприятливі екологічні фактори, адже ряд забруднювальних речовин, що потрапляють у повітря, питну воду, через ґрунт у рослини, тварини та продукти харчування відзначаються своєю канцерогенною дією. Особливо небезпечні радіонукліди, що потрапили у навколишнє середовище внаслідок аварії на ЧАЕС.

Онкологічна ситуація в області характеризується поширеністю злоякісних новоутворень, зростанням контингентів онкохворих.

Найбільше постраждали ті, хто в період Чорнобильської катастрофи був дитиною, адже хвороби проявляються вже у більш зрілому віці, відтак захворюваність серед населення, яке постраждало від радіоактивного забруднення в результаті Чорнобильської катастрофи на порядок збільшилась.

Малі дози радіації спричиняють порушення розвитку та функціонування щитовидної залози, дихальної системи, органів кровотворення, через що структура смертності протягом останніх років залишається незмінною: на першому місці – хвороби системи кровообігу, на другому – новоутворення.

Багато захворювань протікають нетипово і в умовах впливу забрудненого навколишнього середовища відбувається омолодження ряду нозологічних форм. У світі відбуваються певні глобальні зміни стану здоров'я населення й, згідно із прогнозом очікується ріст таких екологічно залежних захворювань, як хронічні легеневі захворювання, захворювання немовлят і деякі інші.

В цілому здоров'я населення можна оцінити такими показниками, як середня тривалість життя при народженні або після досягнення певного віку, загальна смертність та смертність дітей до одного року життя, захворюваність і функціональні відхилення, поширеність хвороб.

Рівненська обл. займає площу 20051,0 км², а за даними Головного управління статистики в області станом на 01.01.2023 р. чисельність наявного населення становила 1141,8 тис. осіб, в т. ч. міське населення - 541,8 тис. осіб, сільське – 600,0 тис. осіб, що складає 2,7% населення України, в тому числі міського – 1,9%, сільського – 4,7% (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Порівняння показників Рівненської обл. із загальноукраїнськими показниками

Регіон	Площа, км ²	Площа у % до загальної площі України	Населення, млн. осіб	Населення у % до загального населення України	Густина населення, осіб/км ²
Область	20051,0	3,1%	1141,8	2,7%	56,94

Джерело: власні напрацювання

Демографічні процеси відзначаються великою інерційністю, а отже, якісь значні демографічні кризи, які відбуваються в певний історичний період, відбиваються на демографічних процесах впродовж наступних десятиліть. Такою демографічною кризою в Україні був різкий спад народжуваності з середини і до кінця 1990-х років, що був спричинений різким падінням рівня життя населення (рис. 2.1).

На діаграмі виразно помітна так звана «демографічна яма» у віковій категорії 20-25 років. Вочевидь, ця «яма» впродовж наступного десятиліття переміститься по осі.

Це означає, що у період дії Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р. буде відчуватися брак працездатного населення у віці 20-25 років.

Регіональний прогноз загальної чисельності населення показує негативну динаміку, але на демографічну ситуацію в області суттєво впливають внутрішньо переміщені особи; трудові мігранти та біженці (зокрема, виїзд жителів області за межі території України); скорочення

народжуваності.

На Рівненщині офіційно перебувало 87 тис. внутрішньо переміщених осіб. За даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, органами соціального захисту населення, уповноваженими особами виконавчих органів сільських, селищних, міських рад та центрами надання адміністративних послуг в області станом на 11.04.2023 р. взято на облік 54017 внутрішньо переміщених осіб. З них: дітей до 18 років – 15303, осіб з інвалідністю – 2296, пенсіонерів – 7864.

Статистичними даними, що характеризують демографічні тенденції в Рівненській області, важливими для повного розуміння місцевої демографічної ситуації, є вікова структура населення, аналіз якої дозволяє зауважити, що демографічна структура Рівненської області вигідно відрізняється значною часткою населення молодше працездатного віку.

До лютого 2022 року спостерігався природний приріст населення у містах Рівне, Вараш та ТГ території бувшого Рокитнівського району.

У сільській місцевості області кількість осіб працездатного віку значно менша, ніж у міських поселеннях.

Останніми роками є тенденція до повільного зростання осіб молодших працездатного віку при скороченні групи економічно неактивного населення – людей пенсійного віку. Як наслідок, при незмінності вищезгаданої тенденції у короткостроковому періоді можна передбачати сталість показника навантаження на 1 працездатну особу.

Базовим є припущення незмінності умов та чинників впливу, котрі детермінують напрям розвитку подій.

В області функціонує 97 закладів охорони здоров'я (з них 42 стаціонарних), 36 центрів первинної медичної допомоги (до структури центрів входять 215 лікарських амбулаторій загальної практики – сімейної медицини, 473 фельдшерсько–акушерських пунктів та 81 пункт здоров'я), 2 самостійних лікарських амбулаторно–поліклінічних закладів.

Середня тривалість життя в області дещо вища ніж в Україні в цілому і становить 69,9 років (чоловіки – 64,9 років, жінки – 75,1 років).

Статеві-вікова піраміда населення області у молодших вікових групах є відносно симетричною, зокрема відслідковується незначна кількісна перевага чоловіків у віковій групі від народження до 29 років. У старших вікових групах (понад 46 років) спостерігається дисбаланс між чисельністю чоловічого та жіночого населення за рахунок кількісної переваги жінок. Найбільше диспропорція між чоловічим і жіночим населенням помітна у віковій групі старше 59 років та понад 67 років. При цьому, у віці понад 67 років чисельність жінок перевищує чисельність чоловіків майже вдвічі. Відслідковується розширення діаграми у віковій групі 26–29 років (переважно за рахунок чоловічої частини населення), 52–55 років та 71–76 років – за рахунок жінок. Розподіл постійного населення Рівненської області за статтю та віком представлений на рис. 2.1 та в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. Розподіл постійного населення Рівненської області за віком

	Чисельність постійного населення (тис. осіб)				Частка населення (відсотків)		
	усього	0–17 років	18–59 років	60 років і старші	0–17 років	18–59 років	60 років і старші
область	1141,8	278,5	701,1	206,1	24,0	60,5	17,8

Джерело: Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року

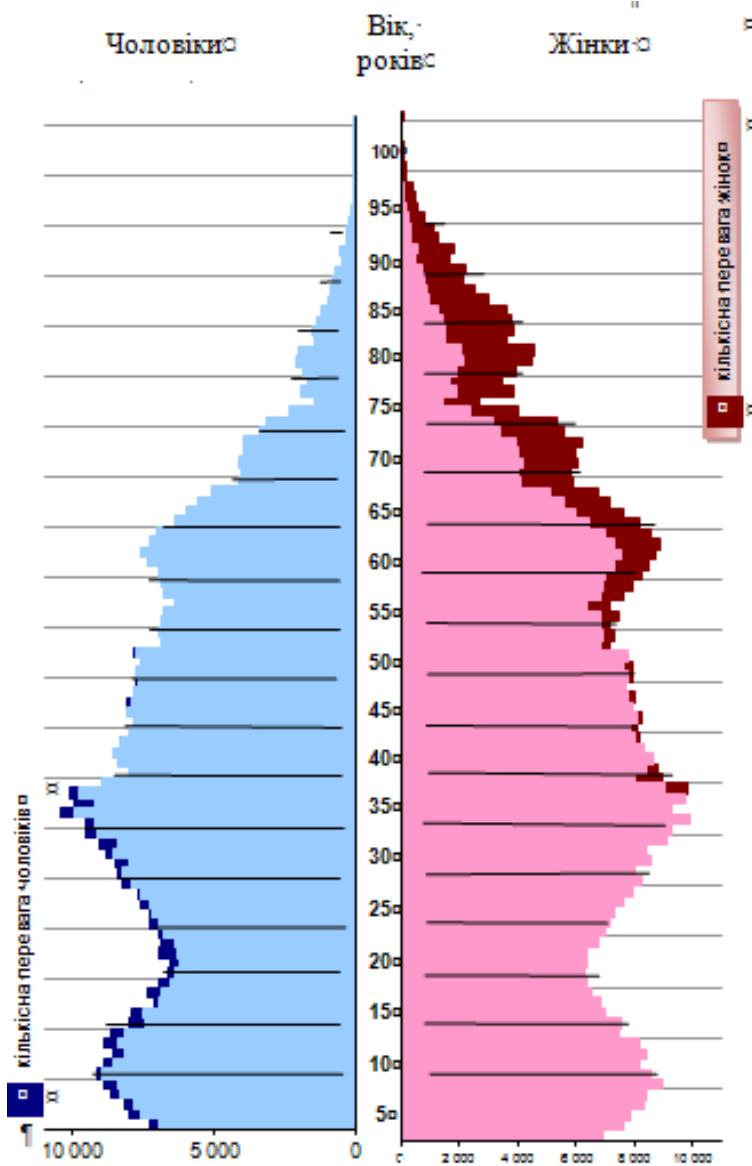
Область характеризується суттєвими відмінностями у віковій структурі населення від вікової структури населення України.

Зокрема, частка осіб 60 років і старших в області нижча від середньоукраїнського показника, водночас частка дітей віком до 18 років значно вища, ніж в середньому по Україні.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

В цілому у 2022 р. скорочення природного приросту зуповільнилося. В порівнянні з минулим 2021 р. природний приріст зріс з -3,3 до -2,1 на 1000 осіб, а рівень смертності навпаки зменшився з 13,5 до 11 на 1000 ос., рівень народжуваності зменшився з 10,2 до 8,9 дітей на 1000 ос., показник дитячої смертності зменшився з 9,45 до 7,78 дітей на 1000 народжених живими.

Рисунок 2.1. Розподіл постійного населення Рівненської області за статтю та віком

Джерело: Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Динаміка демографічних процесів в області за останні п'ять років наведена в табл. 2.6 [8].

Таблиця 2.6. Динаміка демографічних процесів в Рівненській області за 2018-2022 роки

Показники, на 1000 осіб	Значення показників за роками					Зміни у 2021 р. (+/-) у порівнянні з 2020 р.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Народжуваність	11,5	10,7	10,6	10,2	8,9	-1,3
Загальна смертність	12,5	12,3	13,5	13,5	11,0	-2,5
Природний приріст (скорочення)	-1,0	-1,6	-2,9	-3,3	-2,1	+1,2
Смертність дітей до 1 року на 1000 народжених живими	6,41	8,5	5,3	9,45	7,78	-1,67

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

За останні п'ять років в області відмічається зменшення кількості народжених дітей. За рахунок зменшення рівня смертності природній приріст у 2022 році зріс з -3,3 до -2,1 на 1000 осіб. Природне поновлення населення зберігається лише у Сарненському та Вараському районах.

Значно більшим середньо обласного показника смертність населення в Дубенському районі.

Показник смертності дітей віком до 1 року також зменшився і становив 7,78 на 1000 народжених живими у 2022 році (у 2021 році – 9,4 на 1000 народжених живими). Вищою середнього обласного показника смертність дітей до 1-го року в Рівненському та Сарненському районах.

Структура смертності протягом останніх років залишається незмінною: на першому місці – хвороби органів дихання, на другому – хвороби системи кровообігу, на третьому – хвороби ендокринної системи, далі – новоутворення.

Погіршення стану довкілля безпосередньо впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань. Захворюваність населення можна вважати найбільш чутливим показником, який характеризує вплив середовища на людину. При цьому первинна захворюваність визначається на основі лише вперше зареєстрованих випадків хвороби протягом року, загальна (поширеність) враховує всіх хворих, виявлених на момент обліку.

За даними Комунального підприємства «Обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» в 2022 році в порівнянні з 2021 роком в області відмічається дещо зменшення рівнів поширеності хвороб з 1708,1 до 1640,5 на 1000 осіб та первинної захворюваності з 793,2 до 759,6 на 1000 осіб серед всього населення.

На першому місці за поширеністю хвороб серед населення області лідирують хвороби органів дихання. Поширеність хвороб органів дихання у 2022 році становила 335,4 випадки на 1000 осіб, на другому місці знаходиться поширеність хвороб системи кровообігу – 349,7 випадків на 1000 осіб, поширеність хвороб ендокринної системи – 126,5 випадків на 1000 осіб, поширеність хвороб крові і кровотворних органів – 13,1 випадків на 1000 осіб, новоутворень – 23,9 випадків на 1000 осіб.

Таблиця 2.7. Динаміка захворюваності та поширеності хвороб серед населення Рівненської області за 2018-2022 роки (на 1000 осіб)

Категорії населення	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Захворюваність всього населення області	716,5	693,5	591,1	793,2	759,6
в т. ч. – дорослі	515,6	502,1	458,9	660,5	663,1
підлітки (15-17 років)	1526,0	1411,0	1258,6	1214,3	1066,8
діти (до 14 років)	1323,0	1262,4	972,8		
Поширеність	1837,0	1797,0	1384,4	1708,1	1640,5

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Динаміка поширеності серед населення області хвороб системи кровообігу, органів дихання, органів травлення, ендокринної системи, крові та кровотворних органів, новоутворень за останні 5 років наведена в табл. 2.8 [8].

Таблиця 2.8. Поширеність хвороб в Рівненській області за 2018-2022 роки (на 1000 осіб)

Класи хвороб	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Система кровообігу	480,9	467,8	320,2	344,1	335,4
Органи дихання	369,9	361,7	335,8	368,0	349,7
Ендокринна система	137,7	140,8	130,3	130,1	126,5
Кров і кровотворні органи	28,9	16,3	13,9	13,7	13,1
Новоутворення	47,3	48,4	21,5	22,7	23,9

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Онкологічна ситуація в області характеризується значною поширеністю злоякісних новоутворень серед населення, зростанням контингентів онкохворих, яка протягом останніх років зростає. Станом на 01.01.2023 року поширеність злоякісних новоутворень становить 2385,8 на 100 тис. осіб, первинна захворюваність 252,5 на 100 тис. осіб. В порівнянні з 2021 роком поширеність злоякісних новоутворень серед населення області зросла на 3%.

Протягом останніх років спостерігаються позитивні зрушення щодо поширеності та захворюваності на активні форми туберкульозу. Разом з тим спостерігається зростання відсотку занедбаних та деструктивних форм туберкульозу серед вперше виявлених хворих.

Ста онкологічної захворюваності та на туберкульоз в області наведена в табл. 2.9 [8].

Таблиця 2.9. Ситуація з онкологічними захворюваннями та туберкульозом (на 100 тис. осіб) в Рівненській області за останні п'ять років

Назва показника	2018	2019	2020	2021	2022
Захворюваність на онкопатологію на 100 тис. осіб	259,1	266,1	224,3	244,5	252,5
Відсоток 4 стадії онкозахворювань (у вперше виявлених хворих)	14,0	13,3	13,1	13,4	13,5
Поширеність злоякісних новоутворень на 100 тис. осіб	1942,8	2068,7	2148,4	2273,8	2385,8
Захворюваність активним туберкульозом на 100 тис. осіб	41,8	41,5	30,6	31,7	37,5
Відсоток занедбаних форм туберкульозу (серед вперше виявлених хворих)	36,1	31,2	35,4	33,2	32,6
Поширеність (хворобливість) активним туберкульозом на 100 тис. осіб	64,2	63,8	50,8	44,4	46,5

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Після Чорнобильської катастрофи радіацією уражено понад 11 тис. кв. кілометрів території області, або 56 відсотків від загальної її площі. Радіаційно забруднені сільськогосподарські угіддя займають 290 тис. гектарів (31 відсоток від загальної площі сільськогосподарських угідь області); лісові масиви – 654 тис. гектарів (82 відсотка лісів та лісовкритих площ області).

Згідно з експертними висновками про радіологічний стан населених пунктів 183 населені пункти Рівненського, Вараського та Сарненського районів області залишаються у зонах радіоактивного забруднення.

В зв'язку з цим в області постійно проводиться оздоровлення постраждалого населення внаслідок аварії на ЧАЕС шляхом амбулаторного, стаціонарного та санаторно-курортного лікування. Так, протягом 2022 року оздоровлено 187,079 тис. постраждалих осіб дорослого населення та 62,892 тис. постраждалих дітей, з них на санаторно-курортне лікування відправлено 0,3% дорослого населення та 0,2% дітей.

Таким чином, у випадку, якщо Стратегію розвитку Рівненської області на період до 2027 року не буде затверджено, ризик погіршення екологічної ситуації в області та її негативний вплив на здоров'я мешканців області може зрости. Водночас не прийняття Стратегії призведе до низки проблем, які будуть причиною поступового зниження умов життєдіяльності та здоров'я населення. Зокрема:

- екологічна культура мешканців області залишатиметься на низькому рівні;
- забруднення ґрунтів буде продовжуватись через несанкціоновані сміттєвалища та недосконалу систему управління відходами на місцевому рівні;
- недостатньо будуть оновлюватися існуючі та створюватися нові насадження у межах населених пунктів області на землях відповідного призначення;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

- далі буде зменшуватися біорізноманіття флори та фауни, а також асиміляційна спроможність біоценозів через недостатню увагу до природоохоронних територій та об'єктів;
- зберігатиметься значна амортизація об'єктів житлово-комунальної інфраструктури громади, що не будуть модернізовані;
- фізичний знос мереж централізованого водопостачання та водовідведення в області спричинятиме значні витоки й втрати води, а також потрапляння стічних вод в ґрунти і поверхневі води;
- недостатні реновації та створення зелених зон, невідповідний санітарний та екологічний стан водних об'єктів не сприятиме адаптації населення до змін клімату;
- недостатньо ефективною залишатиметься мережа закладів охорони здоров'я;
- погіршуватиметься стан здоров'я населення через те, що рівень якості медичних послуг не зростатиме;
- низькою залишатиметься енергоефективність комунальних будівель в області, в т. ч. закладів освіти і охорони здоров'я;
- погіршуватиметься якість дорожнього покриття та дорожньої інфраструктури доріг місцевого та регіонального значення, на цьому фоні зростатиме негативний вплив транспорту на атмосферне повітря і здоров'я населення, що в подальшому призведе до зниження рівня комфортності проживання.

В разі неприйняття Стратегії інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті області сприятиме накопиченню екологічних проблем, що можуть спричинити загрози техногенного характеру. Може виникнути кумулятивний ефект з проблем, що загострять екологічну ситуацію в області.

Таким чином, якщо документ державного планування не буде затверджено, то в Рівненській області буде спостерігатися інерційний сценарій розвитку, який формується за комплексу припущень, що тривкий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи залишається незмінним, тобто послідовність станів системи змінюється за інерцією: громада рухається за інерцією, суспільно-економічний стан країни не сприяє розвитку, так як:

1. Триває війна російської федерації проти України;
2. Зростають видатки бюджету, викликані війною;
3. Продовжується інфляція;
4. Державні інвестиції у розвиток інфраструктури (дороги, транспортну інфраструктуру) не забезпечують необхідних обсягів;
5. Інвестиційна привабливість України залишається низькою, рівень залучення інвестицій не зростає;
6. В тіні продовжує залишатися значна частка малого і середнього бізнесу;
7. Доходи населення не зростають;
8. За суттєвої корекції тарифів на енергоносії підвищується вірогідність збільшення рівня неплатежів населення, що призводитиме до поглиблення кризи в ЖКГ.

Бізнес-клімат в області лишатиметься на тому ж рівні, рівень купівельної спроможності населення знижуватиметься, рівень реальної бюджетної забезпеченості області дещо покращуватиметься.

Населення області до 2027 року буде скорочуватися. До 2027 року спостерігатиметься зменшення кількості дітей шкільного віку.

Малий і середній бізнес не розвиватиметься, доходів бюджету області буде недостатньо для суттєвого покращання інфраструктури громад.

Локальне покращання благоустрою спостерігатиметься лише на окремих територіях, сільські території надалі розвиватимуться мляво, фінансування відбуватиметься за залишковим принципом, що загалом залишить тенденції стану навколишнього природного середовища громади незмінними.

3. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності населення на територіях ймовірного впливу та їх прогнозні зміни, якщо документ державного планування не буде затверджено

3.1. За станом атмосферного повітря

За даними Головного управління статистики в області загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2022 р. від стаціонарних джерел склав 5,6 тис. т, що на 3,8 тис. т або на 40% більше ніж у 2021 р. (таблиця 3.1, рис. 3.1) [8].

Таблиця 3.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Рівненській області за 2020-2022 роки, тис. т

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис .т			Щільність викидів у розрахунку на1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг
	Всього	у тому числі			
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами		
2000	49,7	14,1	35,6	2478,7	42,0
2005	57,7	17,3	40,4	2877,2	49,9
2010	56,2	12,9	43,3	2805,5	48,8
2015	52,2	10,2	42,0	2602,1	44,9
2016	47,4	9,1	38,3	454,2**	7,8**
2017	46,7	9,6	37,1	476,8**	8,2**
2018	44,1	9,1	35,0	455,4**	7,9**
2019	45,1	9,9	35,2	494,3**	8,6**
2020	39,5	10,1	29,4	506,1**	8,8**
2021	42,4	9,4	33,0	467,7**	8,2**
2022	*	5,6	*	278,5**	4,9**

Примітка: * за 2022 р. інформація буде відображена після завершення встановленого Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» терміну для подання статистичної та фінансової звітності; ** у 2016-2022 рр. показники «щільність викидів у розрахунку на 1 км²» та «обсяг викидів у розрахунку на 1 особу» наведено у значенні «щільність викидів від стаціонарних джерел у розрахунку на 1 км²» та «обсяг викидів від стаціонарних джерел у розрахунку на 1 особу»

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Причини забруднення атмосфери - використання технологій, велика частка яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, із значною часткою морально застарілого і фізично зношеного устаткування, невиконання у встановлені терміни атмосферно-захисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд.

Найбільш забрудненими є території міст Рівне (8386,1 кг/км²), Дубно (3608,6 кг/км²), Вараша (3388,2 кг/км²).

В умовах зростаючого антропогенного навантаження відбувається порушення екологічної рівноваги, спостерігається зміна кількісних та якісних показників навколишнього середовища. Найбільший обсяг викидів речовин у вигляді суспендованих твердих частинок в атмосферне повітря спостерігалось в с.Городок, м.Здолбунів, с.Зоря, м.Костопіль Рівненського району, смт Томашгород Сарненського району, с.Злинець Дубенського району; діоксиду сірки – в с. Зоря Рівненського району та м.Рівне, с.Злинець Дубенського району; діоксиду азоту – в м. Здолбунів, с.Городок, с.Зоря Рівненського району; оксиду вуглецю – в с.Городок, м.Здолбунів, смт Оржів, м.Костопіль Рівненського району та м.Рівне; смт Смига Дубенського району.

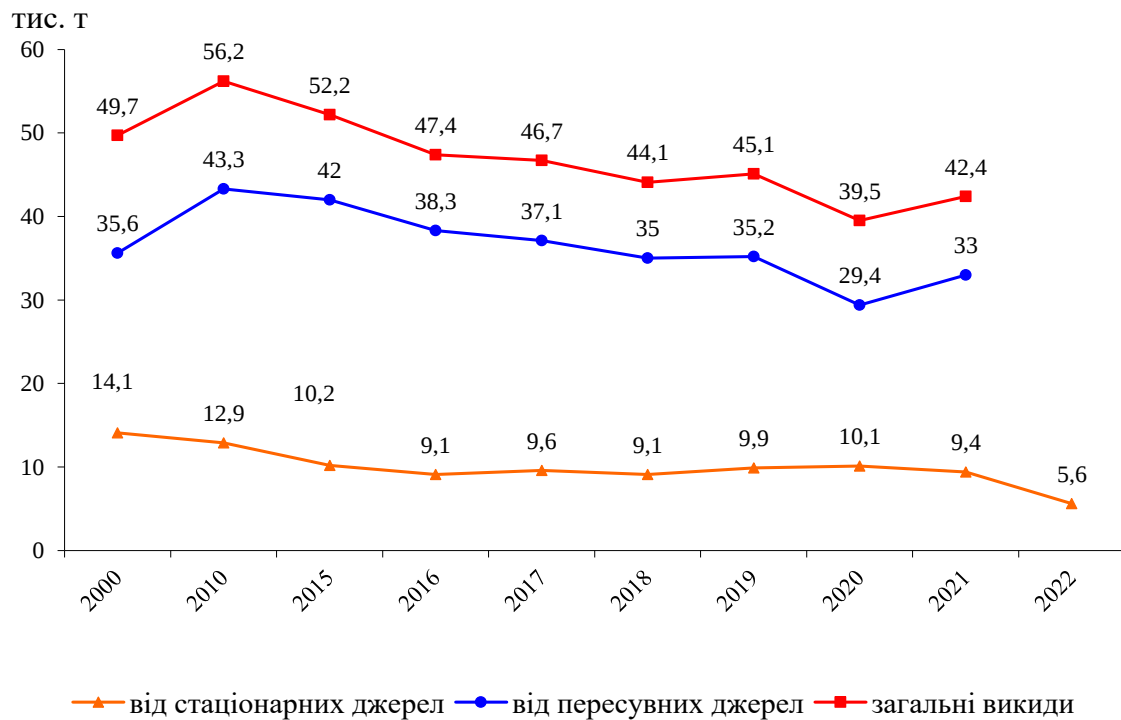
Основними забруднювачами довкілля області є підприємства переробної промисловості (56% обсягу викидів у порівнянні з 2021 роком).

На території області знаходяться 2 об'єкти, які є найбільшими забруднювачами довкілля.

Крім того, до основних забруднювачів атмосферного повітря області відносяться підприємства ПрАТ «Рівнеазот», філія «Волинь-цемент» ПрАТ «Дікергофф цемент Україна», ПрАТ «Вераллія Україна», ПрАТ «Костопільський завод скловиробів», ТзОВ «Свиспан

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року
Лімітед», ТзОВ «ОДЕК Україна», ТзОВ «Оператор газотранспортної системи України Рівненське ЛВУМГ», ТзОВ «Укрмолпродукт», ТзОВ «Ізотерм-С», ДП «Рівнеторф».

Рисунок 3.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних та пересувних джерел

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Таблиця 3.2. Перелік підприємств – найбільших забруднювачів довкілля Рівненської області

№ з/п	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1	ПрАТ «Рівнеазот»	Виробництво мінеральних добрив	Колективна	Екологічно небезпечний об'єкт загальнодержавного значення
2	Філія «Волинь–цемент» ПАТ «Дікергофф цемент Україна»	Виробництво цементу	Колективна	Екологічно небезпечний об'єкт загальнодержавного значення

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності наведені в табл. 3.3 [8].

Значний вплив на атмосферне повітря протягом 2022 року був спричинений внаслідок збройної агресії проти України на території Рівненської області, зокрема внаслідок ракетно–бомбового удару по нафтових базах у місті Дубно 26 березня 2022 року та селищі Клевани 28 березня 2022 року сума збитків внаслідок забруднення атмосферного повітря становить: у місті Дубно ТОВ «Гранд Термінал» – 94,0 млн. гривень; у селищі Клевани Рівненського району ТОВ «Гед Вілс» – 6,0 млн. гривень.

Внаслідок ракетного удару 28 серпня 2022 року на території ДП «Сарненський лісгосп» виникла лісова пожежа, а у місті Сарни утворилось дві вирви та відбулось забруднення атмосферного повітря на суму збитків 1,1 млн. гривень.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Внаслідок ракетного удару по електропідстанціях НЕК «Укренерго» 22 жовтня 2022 року виникли пожежі мастила та ізолюючої електропроводки. Сума збитків внаслідок забруднення атмосферного повітря становить: у місті Рівне – 4,6 млн. гривень; у селі Грабів Рівненського району – 1,6 млн. гривень.

Таблиця 3.3. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності у 2022 році

№ з/п	Види економічної діяльності	К-сть підприємств, які мали викиди, од.	Обсяги викидів в області		Викинуто в середньому одним підприємством, т
			т	у % до 2021 р.	
1	Усі види економічної діяльності	186	5584,996	59,6	30,0
	у тому числі:				
1.1	Сільське, лісове та рибне господарство	23	367,846	73,0	16,0
1.2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	12	252,384	62,4	21,0
1.3	Переробна промисловість	64	4283,665	56,0	66,9
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	15	272,050	76,5	18,1
1.5	Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	6	20,513	532,0	3,4
1.6	Будівництво	3	3,144	61,5	1,0
1.7	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5	29,135	65,8	5,8
1.8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	15	264,513	87,6	17,6
1.9	Тимчасове розміщування й організація харчування	1	0,181	51,0	0,2
1.10	Інформація та телекомунікації	1	2,970	80,2	3,0
1.11	Фінансова та страхова діяльність	1	5,685	1967,1	5,7
1.12	Операції з нерухомим майном	7	6,934	113,2	1,0
1.13	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1	2,498	68,6	2,5
1.14	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	4	9,656	76,0	2,4
1.15	Освіта	11	24,192	69,8	2,2
1.16	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	16	39,476	78,9	2,5
1.17	Надання інших видів послуг	1	0,154	99,4	0,2

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

За даними спостережень протягом 2022 року екстремально високих рівнів забруднення атмосферного повітря в м.Рівне не спостерігалось.

Рівень забруднення атмосферного повітря згідно індексу забруднення (ІЗА) зменшився в порівнянні з 2021 роком і у 2022 році дорівнював 5,75 (у 2021 році – 6,76). Загальний рівень забруднення атмосферного повітря в м.Рівне оцінюється як підвищений (табл. 3.4) [8].

Ступінь забруднення атмосферного повітря є визначаючим фактором для росту, розвитку, продуктивності рослин і екологічного благополуччя наземних екосистем в цілому. Коли вміст деяких складових газового середовища перевищує критичний рівень адаптації і стійкості, настає стресова реакція і порушується функціонування найбільш чутливих компонентів системи.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Серед основних впливів забруднювальних речовин, що містяться у атмосферному повітрі, на різні рівні екосистеми, виділяють наступні: накопичення забруднювальних речовин у рослинах та інших компонентах екосистем (ґрунт, лісова підстилка, поверхневі та ґрунтові води); порушення, пов'язані із забрудненням продуктів харчування рослиноїдних тварин (наприклад, флюороз); зниження видової різноманітності, обумовлене у тому числі зміною умов конкуренції; порушення взаємозв'язків у спільнотах і в екосистемі в цілому; порушення біохімічних циклів; зниження стабільності екосистеми і послаблення її здатності до саморегуляції.

Таблиця 3.4. Рівень забруднення атмосферного повітря в м.Рівне за значенням ІЗА за 2010-2022 роки

Рік	Міста, (значення ІЗА)	Забруднюючі речовини, які визначають високий рівень забруднення атмосферного повітря
2010	Рівне (11,8)	фенол, фтористий водень, формальдегід, діоксид азоту, пил
2011	Рівне (14,2)	формальдегід, фенол, фтористий водень, пил, діоксид азоту
2012	Рівне (10,9)	формальдегід, фенол, фтористий водень, пил, оксид вуглецю
2013	Рівне (8,62)	формальдегід, фенол, фтористий водень, пил, оксид вуглецю
2014	Рівне (7,4)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, оксид вуглецю
2015	Рівне (6,7)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, оксид вуглецю
2016	Рівне (6,52)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, пил
2017	Рівне (7,66)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, пил
2018	Рівне (6,25)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, оксид вуглецю
2019	Рівне (7,26)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, пил
2020	Рівне (5,74)	формальдегід, фенол, фтористий водень, діоксид азоту, пил
2021	Рівне (6,76)	формальдегід, фтористий водень, діоксид азоту, фенол, оксид азоту
2022	Рівне (5,75)	формальдегід, фтористий водень, діоксид азоту, фенол, оксид азоту

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Найбільш небезпечними речовинами для рослин, що знаходяться у забрудненому атмосферному повітрі, є сірчистий ангідрид, фтормісткі сполуки та смог усіх типів. Внаслідок надлишку в повітрі сірчистого ангідриду листя дерев темнішає, зморщується й опадає, а голки хвойних дерев стають спочатку темно-червоними, а потім засихають.

Шкоди зеленим насадженням завдають оксид вуглецю, хлор і хлористоводнева кислота, а також вуглеводні, - бензол, антрацен, бенз(а)пірен.

Рослини по-різному реагують на забруднення повітря, найвразливіші яблуня, береза, груша, сосна, а більш стійкі – вишня, бузок, дуб тощо.

Атмосфера володіє здатністю до самоочищення від забруднюючих речовин. Повітряні потоки, що переносять забруднення, очищуються, зустрічаючи на своєму шляху зелені насадження.

На динаміку викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря впливають як економічні процеси в області, так і заходи, спрямовані на покращення якості атмосферного повітря.

Забруднення атмосферного повітря промислових міст призводить до отруєння населення токсичними речовинами, погіршення здоров'я і зниження працездатності, погіршує умови життя населення.

Забруднення атмосферного повітря підвищує ризик захворювання населення на такі хвороби як бронхіальна астма, хронічні бронхіти, обструктивні бронхіти, і т. д., які в медичній статистиці прийнято оцінювати такими нозологічними одиницями, як захворюваність населення на хвороби органів дихання й відсоток смертності населення через хвороби органів дихання від загальної смертності за аналогічний період.

Люди, що проживають в забруднених районах та поблизу автомагістралей, частіше хворіють на хвороби верхніх дихальних шляхів, серцево-судинні захворювання, хвороби очей.

Останні дослідження показали, що люди, які проживають на відстані менше 50 метрів від проїжджої частини, на 12% частіше хворіють на деменцію (симптоми, викликані ушкодженнями мозку, через що спостерігається погіршення пам'яті людини та її здатності планувати й виконувати звичні буденні дії), ніж ті, хто проживають далеко від доріг.

Забруднене повітря також перешкоджає повноцінному диханню. У людей із захворюваннями дихальних шляхів, імунна система вже і так відчуває навантаження, в результаті чого проблеми з диханням загострюються.

Забруднюючі речовини негативно впливають і на серце – прослідковується зв'язок між різким підвищенням концентрації оксидів азоту в атмосфері і ризиком виникнення інфарктів та інших серцевих відхилень.

Дрібнодисперсні частинки, що містяться в брудному повітрі, легко потрапляють в організм людини. Вони здатні викликати підвищене утворення тромбоцитів, які відповідають за згортання крові. Однак у разі підвищеного утворення вони стають причиною виникнення тромбів у кровоносних судинах, що порушує нормальний приплив крові до серцевого м'яза та порушення кровообігу в цілому, підсилює коливання артеріального тиску протягом дня.

Шкідливі речовини в атмосферному повітрі часто є причиною патологій у новонароджених. Особливо шкідливо вони впливають на плід в перші два триместри вагітності, коли відбуваються основні процеси його розвитку.

Згідно Ю.С.Кушнірука динаміка кількості викидів в атмосферне повітря у порівнянні з показниками смертності з причин хвороб органів дихання свідчить, що за період з 1990 по 1999 р. рівень викидів по Рівненській області знизився на 82% при тенденції щорічного зниження на 10...30%. Поряд з цим спостерігається і зниження динаміки смертності з причин хвороб органів дихання, однак щорічне зменшення не перевищує значень 10...20%, а загальне зниження смертності з причин захворювань органів дихання за 10 років спостережень при зменшенні кількості викидів в 5,4 рази становить 2,05 рази, тобто 48,6% по відношенню до 1990 р.

Виходячи з цього, у випадку незатвердження Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р. та збереження тенденції скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря, не очікується.

3.2. За екологічною ситуацією в галузі водокористування

Вода належить до природного ресурсу, без якого неможливе існування живих організмів. Проблема використання водних ресурсів загострюється навіть для районів з високою водозабезпеченістю, що зумовлено постійно зростаючим рівнем забруднення. Залежно від якості природних вод вони можуть бути використані на потреби різних галузей економіки, в тому числі для забезпечення комунально-побутових, лікувальних та інших потреб населення. Вода незадовільної якості може стати причиною виникнення багатьох захворювань.

Проблема якості питної води була і лишається вкрай актуальною і надзвичайно гострою, оскільки за ступенем водозабезпечення Україна посідає одне з останніх місць серед країн

Європи, а за водоемністю валового внутрішнього продукту перевищує їх у кілька разів. Вочевидь водні ресурси України використовують, а отже, і забруднюють у декілька разів інтенсивніше, ніж в інших країнах. Ситуація ускладнюється великим об'ємом стічних вод, які утворюються на території України внаслідок урбанізації.

А одним із найважливіших критеріїв навколишнього середовища, що впливає на здоров'я населення, є якість питної води. ВООЗ допускає, що 60% захворювань обумовлені вживанням недоброякісної води.

Високий рівень деградації навколишнього середовища, нагромадження неприпустимих обсягів відходів на невпорядкованих полігонах, значні площі розораних і забруднених земель призвели до погіршення якості поверхневих і підземних вод.

Водний потенціал Рівненської області дозволяє забезпечувати водними ресурсами всі галузі економіки регіону, у яких у процесі виробництва використовуються підземні та поверхневі води, та стимулює розвиток рибогосподарських підприємств, туристично-рекреаційної сфери.

Територією Рівненської області протікає 149 річок довжиною понад 10 км, знаходяться 151 озеро, 12 водосховищ, 1546 ставків.

Річки області належать до басейну правої притоки Дніпра – р.Пrip'ять і живляться в основному за рахунок талих, снігових вод, у меншій мірі – ґрунтових вод та атмосферних опадів.

Основний напрямок течії рік з півдня на північ зумовлений загальним зниженням у цьому напрямку висотних відміток поверхні.

Найбільшими споживачами водних ресурсів у Рівненській області є промисловість, при цьому в енергетичній галузі споживається близько 82 відс. спожитої води галузі. У сільському господарстві основним споживачем є ставкове рибне господарство, частка сільськогосподарського водопостачання є порівняно незначною.

Рисунок 3.2. Забір води з поверхневих і підземних джерел Рівненської області за 2000-2022 роки, млн. м³

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

За узагальненими даними державної статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) у 2018 році водокористувачами області забрано з природних водних об'єктів 119,7 млн. м³ прісної води, в т. ч. 78,69 млн. м³ - з поверхневих джерел і 41,01 млн. м³ - з підземних водоносних горизонтів. Показники використання і відведення наведені в табл. 3.5 та на рис. 3.2 [8].

В 2022 р. у поверхневі водні об'єкти області скинуто 50,492 млн. м³ зворотних вод. Розподіл скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти в 2022 році наведений на рис. 3.3 [8].

Погіршенню якості поверхневих вод області сприяють скиди недостатньо очищених та неочищених стічних вод її комунальних підприємств, які є найбільшими забруднювачами її поверхневих вод, зокрема міст Дубно, Сарни, Костопіль, Корець, Острог, Березне, Радивилів

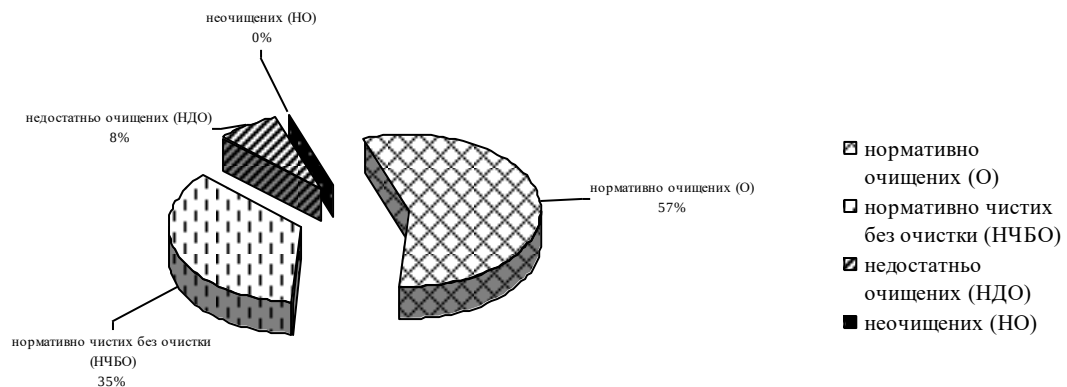
Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року
та селищ Володимирець, Рокитне, Зарічне, Млинів, Демидівка, Оржів, Клесів, Клевани та с.Зоря.

Таблиця 3.5. Використання та відведення води в розрізі адміністративно-територіальних одиниць Рівненської області, млн. м³

Адміністративно-територіальна одиниця	Використано води	з неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об'єкти		
		побутово-питні потреби	виробничі потреби	всього	у т.ч. забруднених	з них без очищення
Вараський р-н	52,865	2,014	50,85	16,203	0,186	-
Дубенський р-н	2,751	1,372	1,341	3,496	1,343	-
Рівненський р-н	23,227	10,874	11,751	24,918	1,990	-
Сарненський р-н	1,419	0,643	0,776	5,876	0,395	-

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Рисунок 3.3. Розподіл скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти Рівненської області в 2022 році, %

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Внаслідок тривалої експлуатації систем водопостачання і каналізації стан більшості водопровідно-каналізаційних мереж та споруд незадовільний.

Найбільшого антропогенного впливу зазнають:

- річка Стир, в яку здійснюються скиди стічних вод з очисних споруд м.Вараш та смт Зарічне, РОК «Біле озеро» ДП НАЕК «Енергоатом» та промислово-зливових вод ВП «Рівненська АЕС»;
- річка Іква (скиди стічних вод з комунальних очисних споруд м.Дубно та смт Млинів);
- річка Горинь (скиди стічних вод з комунальних очисних споруд м.Острогож, смт Гоща та Оржів, м.Дубровиця, підприємств ТзОВ «ОДЕК Україна», Городищенської виправної колонії, ПАТ «Рівнеазот» та дренажні води з території його відвалів фосфогіпсів);
- річка Замчисько (скиди стічних вод з комунальних очисних споруд м.Костопіль та підприємств ЗАТ «Костопільський завод скловиробів», ТзОВ «Хмизи сервіс» (Костопільський молокозавод) та ТзОВ «Свиспан Лімітед»);
- річка Устя (скиди стічних вод з комунальних очисних споруд смт Квасилів, с.Зоря, м.Рівне і зливові води м.Рівне);
- річка Случ (скиди стічних вод з комунальних очисних споруд міст Березне та Сарни, КП «Обласна психіатрична лікарня» с.Орлівка Сарненського району та підприємств ТзОВ

«Папірінвест» с.Моквин Костопільського району, ТОВ «Свиспан Лімітед», ДП «Зіринський спиртовий завод», ТОВ «Завод металевих виробів» м.Сарни).

В області забезпечення населення питною водою здійснюється виключно із джерел підземних водоносних горизонтів. Поверхневі водні об'єкти використовуються для організованого відпочинку, купання та заняття спортом.

Постійний лабораторний контроль за якістю питної води комунальних, відомчих, сільських та локальних централізованих водопроводів здійснюється ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України».

Протягом 2022 року лабораторно обстежено 425 об'єктів централізованого водопостачання, з яких 23 - комунальні водопроводи, 106 -відомчих, 153 сільських та 143 локальних водопроводи. За результатами проведених досліджень на 233 об'єктах у 54,8% якість питної води не відповідала вимогам ДСанПіНу 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (далі – ДсанПіН). За аналогічний період 2021 року даний показник становив – 53,5%.

Всього з об'єктів централізованого господарсько-питного водопостачання у 2022 р. відібрано та досліджено на санітарно-хімічні показники 6982 проби води, 961 з них не відповідала вимогам ДСанПіНу (13,8%).

На комунальних водопроводах області відсоток невідповідності за санітарно-хімічними показниками у 2022 р. становить 3% проти 12,2% в 2021 р.; відомчих водопроводах – 28% проти 44,8% в 2021 р.; сільських – 34,8% проти 40,2% в 2021 р.; локальних – 52,5% проти 47,9% у 2021 р. Невідповідність санітарно-хімічних показників спостерігалась за інгредієнтами: забарвленість, каламутність, аміак, залізо, нітрати, нітроти, жорсткість, рН, хлориди.

На мікробіологічні показники у 2022 р. досліджено 7818 проб, у 452 випадках мало місце відхилення від нормативних значень, що складає 5,8%, показник 2021 р. складав 16,8%.

Забезпечення населення м.Рівне централізованою системою каналізації становить 95,5%. Частково відсутня каналізаційна мережа в районах «Басів кут», «Тинне», «Новий двір», «Червоні гори».

За 2022 р. на власних каналізаційних очисних спорудах підприємства було очищено 7765,01 тис. м³, передано на очистку на каналізаційні очисні споруди ПрАТ «Рівнеазот» – 5674,68 тис. м³.

В зв'язку з недостатньою потужністю каналізаційних очисних споруд м.Рівне підприємство несе значні збитки на перекачку та очистку стоків на каналізаційні очисні споруди «Рівнеазот». На перекачку стоків на очисні споруди ПрАТ «Рівнеазот» щорічно витрачається орієнтовно 2,0 млн. кВт*год. електроенергії.

З огляду на вище викладене та враховуючи той факт, що перекачування стоків на ПрАТ «Рівнеазот» надзвичайно енергозатратне, першочерговим питанням для м.Рівне є будівництво каналізаційних очисних споруд.

Існуючі каналізаційні споруди міста амортизовані (каналізаційні очисні споруди збудовані ще в 1964 році), є нагальна необхідність в реконструкції та розширенні діючих очисних споруд з доведенням їх потужності до 60 тис. м³/добу для забезпечення якісної очистки стічних вод та дотримання норм ГДС.

Погіршенню якості поверхневих вод області сприяють скиди недостатньо очищених та неочищених стічних вод її комунальних підприємств, які є найбільшими забруднювачами її поверхневих вод, зокрема міст Дубно, Сарни, Костопіль, Корець, Острог, Березне, Радивилів та селищ Володимирець, Рокитне, Зарічне, Млинів, Демидівка, Оржів, Клесів, Клевань та с.Зоря.

З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності вздовж річок і навколо озер, водосховищ та інших водойм в межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги. Заходи з проектування і ви-

носу в натуру прибережних захисних смуг річок та водних об'єктів в області майже не проводились, основною причиною є відсутність цільового фінансування зазначених заходів.

Відсутність меж прибережних захисних смуг створює умови для незаконного ведення господарської діяльності в ній, самовільного заняття земель водного фонду, використання цих земель не за цільовим призначенням. Внаслідок цього нерідко діяльність суб'єктів господарювання і громадян завдає значні збитки довкіллю, створює умови й сприяє забрудненню поверхневих вод і земель у межах зазначених територій, чим порушуються вимоги ст. 89 Водного кодексу України.

Вимоги постанови КМУ від 09.06.2021 року №590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» (зі змінами) обмежують можливості використання коштів природоохоронних фондів. У зв'язку з цим Перелік природоохоронних заходів, які фінансувалися з обласного природоохоронного фонду в 2022 році не затверджувався. Відповідно заходи щодо охорони і раціонального використання водних ресурсів, які передбачені Обласною програмою охорони навколишнього природного середовища на 2022-2026 роки за рахунок коштів обласного природоохоронного фонду в 2022 році не виконувались.

З метою охорони і раціонального використання водних ресурсів у 2022 р. проводились роботи з придбання насосного та технологічного обладнання на очисних спорудах за рахунок коштів місцевих природоохоронних фондів, а саме придбано насосне та технологічне обладнання для заміни такого, що використало свої технічні можливості, на комунальних каналізаційних системах КП «Вараштепловодоканал» м.Вараш, КП «Аква» смт Володимирець, смт Зарічне Заріченської селищної ради, КП «Березневодоканал» м.Березне.

При цьому динаміка якості питної води в середньому по області негативна як по джерелам постачання питної води, так і в водопровідних мережах.

Дослідження Кушнірука Ю.С. та Волкової Л.А. показують кореляційні розрахунки якості питної води за інтегральними показниками з загальною первинною захворюваністю, а також з комплексом нозологічних одиниць за поширеністю хвороб та первинною захворюваністю, що означає, що якість питної води має вплив на загальну первинну захворюваність.

Рейтингова оцінка Кушнірука Ю.С. та Волкової Л.А. за шкалою від -2 (критичний), -1 (незадовільний), 0 (нейтральний), 1 (задовільний) до 2 (сприятливий) з визначенням величини медико-екологічного ризику в системі «якість питної води – індикаторні нозологічні одиниці» визначає частину громад Сарненського та Рівненського районів як критичні; Вараського, Рівненського й Дубенського як нейтральні та Дубенського та Рівненського як задовільні.

Значний ступінь зносу та моральна застарілість житлово-комунальної інфраструктури, недостатньо ефективна діяльність у сфері поводження з відходами, а також незадовільний стан річок області не можуть бути виправлені у рамках сценарію, коли область рухається по інерції, зовнішні та внутрішні фактори впливу залишаються незмінними (активні військові дії продовжуються в умовах поступового зниження зовнішньої бюджетної та військової підтримки України, прискорюється скорочення чисельності населення за рахунок військових втрат та еміграції, гальмується проведення реформ, деградують системи управління, інтеграція в ЄС гальмується).

Виходячи з цього, у випадку незатвердження Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р. та збереження наявного високого рівня забруднення поверхневих вод області, буде спостерігатися погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із станом поверхневих та підземних вод та джерел водопостачання.

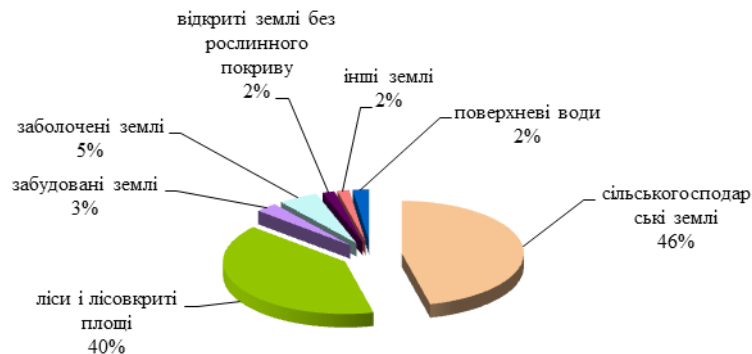
3.3. За земельними ресурсами та станом ґрунтів

За даними головного управління Держгеокадастру в області загальна площа її земель становить 2005,1 тис. га, з них 46,2% займають сільськогосподарські угіддя, 40,2% – ліси та інші лісовкриті площі, 3,0% – забудовані землі, 5,3% – відкриті заболочені землі, 1,6% – відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри,

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями), 1,5% – інші землі, 2,2% – території, покриті поверхневими водами. Структура земельного фонду області наведена на рис. 3.4 [8].

Рисунок 3.4. Структура земельного фонду Рівненської області

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Сільськогосподарськими підприємствами особливо останніми роками порушуються землеробські технології – не дотримуються сівозміни, вносяться низькі норми органічних і мінеральних добрив, не виконується вапнування кислих ґрунтів. Все це призводить до недобору врожаю і зниження родючості ґрунтів, погіршення екологічної ситуації в цілому.

Реакція ґрунтового розчину відіграє важливу роль у розвитку рослин і ґрунтових мікроорганізмів, впливає на швидкість і напрямок перебігу в ньому хімічних і біохімічних процесів. Засвоєння рослинами елементів живлення, інтенсивність мікробіологічної життєдіяльності, мінералізація органічної речовини, розкладення ґрунтових мінералів і розчинення різноманітних важкорозчинних сполук, коагуляція і пептизація колоїдів та інші фізико-хімічні процеси великою мірою визначають реакцію ґрунту.

Кисла реакція ґрунту відноситься до числа несприятливих екологічних факторів, що стримують ріст і розвиток більшості видів сільськогосподарських культур. Кисла реакція властива дерново-підзолистим і болотним ґрунтам, нейтральна – чорноземам. Всі сільськогосподарські культури по різному відносяться до ступеня кислотності ґрунту, тому певна культура має свій інтервал рН, при якому вона добре росте і розвивається.

За кислотністю ґрунти області розподіляються на дуже сильнокислі та сильнокислі ($\text{pH}_{\text{КСЛ}}$ менше 4,5) – 27,7 тис. га (9,6%), середньокислі ($\text{pH}_{\text{КСЛ}}$ 4,6–5,0) – 31,8 тис. га (11,0%), слабокислі ($\text{pH}_{\text{КСЛ}}$ 5,1–5,5) – 34,8 тис. га (12,0%), близькі до нейтральних ($\text{pH}_{\text{КСЛ}}$ 5,6–6,0) – 31,9 тис. га (11,0%), нейтральні ($\text{pH}_{\text{КСЛ}}$ 6,1–7,0) – 90,1 тис. га (31,0%), слаболужні ($\text{pH}_{\text{КСЛ}}$ 7,1–7,5) – 56,0 тис. га (19,3%), середньолужні ($\text{pH}_{\text{КСЛ}}$ 7,6–8,0) – 17,4 тис. га (6,0%), сильно- та дуже сильнолужні ($\text{pH}_{\text{КСЛ}}$ більше 8,0) – 0,1 тис. га (0,1%). Середньозважений показник $\text{pH}_{\text{КСЛ}}$ по області становить 6,1 [8].

Останніми роками площі з кислими ґрунтами істотно збільшуються. Причому це зростання відбувається за рахунок збільшення середньокислих, сильнокислих і дуже сильнокислих ґрунтів. Причинами зростання цих площ є техногенне забруднення ґрунтів, використання фізіологічно кислих мінеральних добрив, зменшення внесення органічних добрив, а також тривале нехтування заходами хімічної меліорації, що в свою чергу спричиняє трансформації слабокислих ґрунтів в середньо- і сильнокислі. Зростання цих площ підтверджує невиконання сільськогосподарськими виробниками заходів з вапнування ґрунтів і підбору сівозмін.

Останніми роками площа кислих ґрунтів значно не змінилася і складає 32,6%, в т.ч. в зоні Полісся, і становить переважно більше 70%. Найбільше кислих ґрунтів знаходиться у Вараському та Сарненському районах.

У зоні лісостепу області площа кислих ґрунтів зменшилася на 8,3% і складає 8,9%.

Родючість ґрунту залежить від багатьох його властивостей, але, в основному, визначається кінцевою кількістю основних показників, серед найважливіших з яких вміст і запаси гумусу.

Гумус - головний фактор всіх властивостей ґрунту. Він є найбільш вагомим ґрунтовим джерелом елементів живлення. В його складі містяться всі основні елементи живлення рослин і мікроорганізмів (азот, фосфор, калій, кальцій, магній, сірка, мікроелементи). При поступовій мінералізації гумусу ці елементи переходять в мінеральні форми і використовуються рослинами. При розкладі гумусу і органічних залишків виділяється велика кількість вуглекислого газу (CO_2), необхідного для фотосинтезу зелених рослин.

За забезпеченістю гумусом ґрунти області розподіляються на з дуже низьким вмістом (менше 1,1%) – 0,8 тис. га (0,3%), низьким (1,1–2,0%) – 86,3 тис. га (31,1%), середнім (2,1–3,0%) – 139,4 тис. га (50,2%), підвищеним (3,1–4,0%) – 41,0 тис. га (14,8%), високим (4,1–5,0%) – 8,7 тис. га (3,1%), дуже високим (більше 5,1%) – 1,7 тис. га (0,5%) [8].

Спостерігається перерозподіл площ ґрунтів поліської зони з підвищеним вмістом гумусу в сторону збільшення на 6,3%, з дуже низьким та середнім – в сторону зменшення відповідно на 2,2% та 4,3%. В лісостеповій зоні площа ґрунтів з середнім та підвищеним вмістом гумусу збільшилася відповідно на 9,4 та 4,2%, а з низьким – зменшилася на 16,4%. В цілому в ґрунтах області середній та підвищений вміст гумусу збільшився відповідно на 4,8 та 4,9%, низький – зменшився на 11,1%.

Середньозважений показник вмісту гумусу у ґрунтах області становить 2,48%.

Спостерігається процес стабілізації вмісту гумусу в ґрунтах області. Це пояснюється широким застосуванням елементів біологізації землеробства, зокрема значне збільшення в структурі посівних площ кукурудзи на зерно, приорювання соломи, сидератів, за рахунок чого в ґрунт надходить велика кількість поживних решток.

Вміст загального азоту в орному шарі різних ґрунтів коливається від 0,05 до 0,3% і знаходиться в прямій залежності від наявності в них органічних речовин. Найбільш практичне значення у живленні рослин має азот, що легко гідролізується.

За вмістом азоту, що легко гідролізується, ґрунти області розподіляються на групи з дуже низьким вмістом (менше 101 мг/кг ґрунту) – 102,1 тис. га (35,2%), низьким (101–150 мг/кг) – 136,6 тис. га (47,2%), середнім (151–200 мг/кг) – 29,9 тис. га (10,3%), підвищеним (більше 200 мг/кг ґрунту) – 21,2 тис. га (7,3%) [8].

Спостерігається перерозподіл площ по групах забезпеченості: площі ґрунтів з дуже низьким вмістом азоту, що легко гідролізується, в поліській зоні збільшилися на 7,5%, з підвищеним вмістом - зменшилися на 6,3%. Площі ґрунтів лісостепової зони з дуже низьким вмістом зменшилися на 6,7%, з низьким вмістом збільшилися на 11,0%.

Середньозважений показник вмісту азоту, що легко гідролізується, в ґрунтах області становить 121 мг/кг ґрунту.

Спостерігається тенденція до стабілізації вмісту в ґрунтах області азоту, що легко гідролізується, завдяки запровадження мінімального обробітку ґрунту, збільшенням у структурі посівних площ сої, яка є азотофіксуючою культурою, застосуванням засобів біологізації в землеробстві, в першу чергу, заорюванням соломи, стебел та інших поживних решток, сидератів.

За забезпеченістю рухомими фосфатами ґрунти області розподіляються на групи з дуже низьким вмістом (менше 26 мг/кг) – 5,7 тис. га (2,0%), низьким (26–50 мг/кг) – 20,3 тис. га (7,0%), середнім (51–100 мг/кг) – 73,1 тис. га (25,2%), підвищеним (101–150 мг/кг) – 69,1 тис. га (23,8%), високим (151–250 мг/кг) – 104,6 тис. га (36,1%), дуже високим (більше 250 мг/кг) – 17,0 тис. га (5,9%) [8].

Спостерігається перерозподіл площ ґрунтів по групах забезпеченості. Зокрема площі ґрунтів поліської зони з дуже низьким вмістом рухомих фосфатів останніми роками зменшилися на 5,1%, з низьким - на 7,0%, площі з підвищеним та високим вмістом рухомих фосфатів збільшилися відповідно на 3,3% та 8,3%. Подібна динаміка відбувається і в лісостеповій зоні.

В цілому в ґрунтах області також спостерігається тенденція зменшення площ з дуже низьким і низьким вмістом рухомих фосфатів, а збільшення - з їх високим вмістом на 7 мг/кг ґрунту. Середньозважений показник по області становить 138 мг рухомих фосфатів на 1 кг ґрунту.

Відбувається стабілізації вмісту рухомих форм фосфору в ґрунтах області. Це пояснюється запровадженням мінімального обробітку ґрунту, збільшенням внесення мінеральних добрив, зокрема фосфорних в 1,8 рази, застосуванням засобів біологізації в землеробстві, в першу чергу, заорювання соломи, стебел та інших пожнивних решток, сидератів.

За забезпеченістю ґрунтів області рухомими сполуками калію вони розподіляються на групи з дуже низьким його вмістом (менше 41 мг/кг) - 46,1 тис. га (15,9%), низьким (41–80 мг/кг) – 102,5 тис. га (35,4%), середнім (81–120 мг/кг) – 67,7 тис. га (23,4%), підвищеним (121–170 мг/кг) – 45,0 тис. га (15,5%), високим (171–250 мг/кг) – 26,1 тис. га (9,0%), дуже високим (більше 250 мг/кг) – 2,4 тис. га (0,8%) [8].

Спостерігається перерозподіл площ ґрунтів по забезпеченості рухомими сполуками калію поліської зони з дуже низьким вмістом, яка зменшилася на 9,3%, з низьким - збільшилася на 10,2%. В лісостеповій зоні області площі з дуже низьким і низьким вмістом рухомих сполук калію зменшились відповідно на 6,2 та 2,8%, а з підвищеним та високим - збільшились відповідно на 4,3 та 3,3%. В цілому в ґрунтах області також спостерігається тенденція зменшення площ з дуже низьким вмістом рухомих сполук калію.

Найнижчі середньозважені показники вмісту рухомих сполук калію спостерігаються у поліських районах – від 47 до 53 мг/кг ґрунту. В структурі такого ґрунтового покриття домінують дерново-підзолисті ґрунти, які бідні на вміст обмінного калію.

Найвищі середньозважені показники вмісту рухомих сполук калію спостерігаються в лісостеповій зоні області – від 128 до 140 мг/кг ґрунту.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси області є сільське господарство, промисловість та транспорт.

Найбільшу загрозу становлять явища, які спостерігаються в ґрунтовому покритті, де внаслідок ерозії, відкритих розробок корисних копалин та будівельної сировини, забруднення хімічними речовинами і промисловими викидами, неправильної агротехніки деградовано й виведено з використання значні площі продуктивних земель.

А з початком загарбницької війни РФ проти України ще й наслідки ведення бойових дій. Так, протягом 2022 р. внаслідок збройної агресії проти України на території Рівненської області були завдані збитки земельним ресурсам області, зокрема внаслідок ракетного удару по нафтових базах у м.Дубно 26.03.2022 та селищі Клевани 28.03.2022 відбувся витік нафтопродуктів з послідувачим горінням. Сума збитків внаслідок забруднення земельних ділянок становить: у місті Дубно на території ТОВ «Гранд Термінал» 7,6 млн. гривень; у селищі Клевани Рівненського району на території ТОВ «Гед Вілс» – 45,0 млн. гривень.

Внаслідок ракетного удару 28 серпня 2022 року на території ДП «Сарненський лісгосп» виникла лісова пожежа, а у місті Сарни утворилось дві вирви та відбулось забруднення земель без подальшого загорання на території інфраструктури військової частини. Сума збитків внаслідок забруднення земель становить на території ДП «Сарненський лісгосп» – 4,2 тис. гривень; у місті Сарни на території військової частини – 444,2 тис. гривень.

Внаслідок ракетного удару по електропідстанціях НЕК «Укренерго» 22 жовтня 2022 р. виникли пожежі мастила та ізолюючої електропроводки. Сума збитків внаслідок забруднення земельних ділянок становить: у місті Рівне – 5,5 млн. гривень; у селі Грабів Рівненського району – 24,2 тис. гривень [8].

В результаті інтенсивного землеробства сільськогосподарське освоєння території області становить 85,3%, а розораність сільськогосподарських угідь – 77,8%. За низької культури сільськогосподарського природокористування, недосконаlostі й відсутності спеціальної сільськогосподарської техніки, посилюються несприятливі процеси у ландшафтних комплексах. Це призводить до того, що природне середовище втрачає притаманні йому властивості до саморегуляції. Через частий обробіток землі розпилюється поверхня ґрунту,

здійснюється його ущільнення колесами важких тракторів і комбайнів. Нормальна об'ємна маса структурного ґрунту становить 1,1-1,2 г/см³, а на багатьох полях до 1,6-1,7 г/см³, що значно перевищує критичні величини. У таких ґрунтах майже вдвоє зменшується загальна пористість, різко знижується водопроникна і водоутримуюча здатність, зменшується опірність ґрунту до ерозійних процесів.

Територія Рівненщини перетинається труботранспортними, газовими та нафтовими магістралями. Недоліки у технології перекачування та стихійні витіки нафтопродуктів на поверхню землі спричиняють забруднення ґрунтів. Зокрема, ситуація на пункті перекачки нафтопроводу «Дружба» в районі смт Смига Дубенського району, де протягом багатьох років формуються ареали забруднення ґрунтів продуктами нафтопродуктування. Високий вміст нафтопродуктів спостерігається в ґрунтах на узбіччях автошляхів та на ділянках, прилеглих до залізничних полотен.

Одним із шляхів збереження природної родючості ґрунтів є напрацювання схем використання територій на етапах передпроектного планування.

Згідно Комплексної програми розвитку агропромислового комплексу Рівненської області на 2018-2022 роки, затвердженої рішенням Рівненської обласної ради від 18.05.2018 року №937, за кошти обласного бюджету на 2022 рік передбачалися заходи з землеустрою на загальну суму 195 тис. грн. Проводився моніторинг меліорованих земель на площі 41,6 тис. га. Інші заходи не здійснювались у зв'язку з відсутністю бюджетних коштів.

У випадку незатвердження Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р. та збереження тенденції скорочення розробки схем землеустрою, ТОО використання і охорони земель та впровадження таких заходів з охорони земель та відновлення родючості ґрунтів в даний період як проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь, створення захисних лісових насаджень, полезахисних лісових смуг, будівництво земляних валів (валів-рівчаків, валів-терас, валів-доріг), будівництво водоскидних споруд, лотків, перепадів, загат тощо, створення протиерозійних ставків—мулонакопичувачів, берегоукріплення для захисту сільгоспугідь, в умовах зростання попиту на глобальному ринку на продукти харчування обсяги аграрного виробництва в області не зростатимуть, однак відбуватиметься поступове заміщення традиційних видів рослинництва (пшениця, кукурудза) на культури, які розширюватимуть можливості їх переробки та експорту. В умовах високої вартості кредитних коштів модернізація галузі та запровадження сучасних технологій відбуватимуться повільно й буде спостерігатися погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із станом ґрунтів.

3.4. За утворенням та накопиченням відходів

Все більшої гостроти для області набуває забруднення навколишнього природного середовища відходами виробництва і споживання.

Відсутність ефективної системи поводження з відходами на рівні регіону зумовлює накопичення їх значної кількості у місцях видалення, що призводить до антропогенного навантаження на довкілля, забруднення його основних компонентів: землі, водних ресурсів та атмосферного повітря, погіршення умов проживання населення області.

Військова агресія російської федерації дуже вплинула та змінила регіони України, багато наших співвітчизників змушені були залишити свої домівки, що спричинило в більшості областей зміну навантаження на критичну інфраструктуру. Не стала винятком сфера поводження з відходами, яка зазнає впливу через руйнування інфраструктури, прибуття внутрішньо переміщених осіб, спад економічної активності.

На сьогодні надзвичайно важливі нововведення та реформи у сфері управління відходами, адже Верховною Радою України прийнятий новий рамковий закон «Про управління відходами», який набув чинності 9 липня 2023 року і регулює відносини, пов'язані із запобіганням утворенню та з управлінням відходами, що утворюються в Україні, а також з

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

управлінням відходами, що перевозяться через територію України, вивозяться за її межі та ввозяться в Україну з метою відновлення, у тому числі рециклінгу.

На території області більше 1000 підприємств, установ і організацій, що утворюють промислові та побутові відходи.

Відповідно до державного статистичного спостереження №1 - відходи «Поводження з відходами» обсяг накопичення промислових відходів I-IV класів небезпеки станом на 01.01.2023 року становить 2908,881 тис. т, у тому числі II класу небезпеки – 0,029 тис. т, III класу небезпеки – 0,3093 тис. т, IV класу небезпеки – 2908,525 тис. т (табл. 3.6).

Таблиця 3.6. Накопичення відходів у Рівненській обл. (станом на 01.01.2023 р.)

№ з/п	Показник	Од. виміру	Кількість
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням відходів	од	509
2	Накопичено відходів, усього	т	2908880,9
3	у тому числі: відходи 1 класу небезпеки	т	17,7
4	відходи 2 класу небезпеки	т	29,0
5	відходи 3 класу небезпеки	т	309,3
6	відходи 4 класу небезпеки	т	2908524,9

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

2022 р. в області утворилось разом з відходами, одержаними зі сторони, 569,4 тис. т відходів I-IV класів небезпеки, з них утилізовано (перероблено) – 17,6 тис. т, спалено – 51,5 тис. т.

Підприємства, основні утворювачі відходів, наведені в табл. 3.7.

Основним утворювачем радіоактивних відходів в області є ВП «Рівненська АЕС».

Серед основних екологічних проблем, пов'язаних з утворенням та розміщенням небезпечних відходів:

1. Відвал 15,4 млн. т фосфогіпс-дигідрату ПрАТ «Рівнеазот» площею 58 га;
2. Відвал 116,455 тис. т азбестоцементних відходів ТОВ «Волинь-шифер» площею 2,5 га;
3. Залишок непридатних до застосування та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (далі – ХЗЗР) на території області масою 46,515 т (37,958 т - в Рівненському, 4,5 т - в Дубенському та 4,057 т - в Сарненському районах).

Основним способом видалення твердих побутових відходів (далі – ТПВ) на сьогодні в області є їх захоронення на полігонах і сміттєзвалищах. Складування відходів проводиться за схемою: розрівнювання, ущільнення, ізоляція ґрунтом.

Органами місцевого самоврядування та виконавчої влади здійснюються заходи із запровадження роздільного збирання ТПВ за видами окремих компонентів.

Таблиця 3.7. Підприємства, основні утворювачі відходів Рівненської області

№ з/п	Назва підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Наявність відходів на початок року, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 р., т	Наявність відходів на кінець року, т
1	ПрАТ «РІВНЕ-АЗОТ»	Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0	1,35	0
		Батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані	I	1,74	4,15	0
		Залишки кубові від розгонки моноетаноламіну під час виробництва аміаку	II	0	2,0	0

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

2	ВП «Рівненська АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом»	Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0	3,74	0
		Батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані	I	0	18,681	0
		Масла та мастила моторні трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	7,618	2,727	2,7
		Відходи від технологічних процесів виробництва і розподілу енергії електричної, газу, пари та гарячої води, не позначені ін. способом	II	75,115	78,742	37,96
		Речовини та матеріали інші, які застосовуються в енергетиці	III	0	0,100	0
		Шлами, що утворюються від освітлення води	IV	0	9608,002	0
3	ПрАТ «Дубно-молоко»	Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0,01	0,03	0,01
4	ТзОВ «Завод металевих виробів»	Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0	0,606	0
		Розчини травильні кислоти, відпрацьовані у процесі оброблення металів та нанесення покриття на метали	III	0	56,200	0
5	ТзОВ «Клесівський кар'єр нерудних копалин «ТЕХНО-БУД»	Батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані	I	0	0,590	0
		Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0	0,041	0
		Масла та мастила моторні трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	0	5,557	0
6	ТзОВ «Вирівський кар'єр»	Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0,026	0,036	0
		Масла та мастила моторні трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	4,843	4,845	0
		Відходи (породи гірські, земля), що утворюються під час проведення розривних робіт від добування каменю для будівництва	IV	1829214	137300,300	137300,300
7	ТзОВ «ОДЕК Україна»	Шпон-розривина	IV	474,889	127215,912	633,662
		Відструги та вирізки	IV	0	6325,23	0

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

8	ТзОВ «Свис-пан Лімітед»	Лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	0,031	0,0668	0
		Батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані	I	0,138	0,480	0
		Масла та мастила моторні трансмісійні ін. зіпсовані або відпрацьовані	II	7,639	6,041	0

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Роздільне збирання твердих побутових відходів контейнерним методом запроваджено у 93-х населених пунктах області. В основному компоненти ТПВ, які збираються окремо - це ПЕТ-пляшка та інші вироби з поліетилену, скло, папір.

Для забезпечення впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів, придбання відповідного обладнання та впровадження новітніх технологій в сфері поводження з відходами необхідні додаткові джерела та збільшення обсягів фінансування, а також підтримка з боку держави.

Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) наведена в табл. 3.8.

За звітними даними у 2022 р. в населених пунктах області утворилось 1211,7 тис. м³ ТПВ, що становить 201,8 тис. т, з них:

- захоронено на полігонах, звалищах – 1177,8 тис. м³ (97,2% від загального обсягу зібраних ТПВ);
- відправлено на заготівельні пункти вторинної сировини – 33,4 тис. м³ (2,76% від загального обсягу зібраних ТПВ);
- відправлено на ділянки компостування – 0,5 тис. м³ (0,04% від загального обсягу зібраних ТПВ).

Станом на 01.01.2023 р. в населених пунктах області обліковується 434 полігони та звалища ТПВ, з них 364 - паспортизовані та внесені до Реєстру місць видалення відходів у Рівненській області, з них діючих – 357 (2 полігони та 355 звалищ побутових відходів), закритих – 7 (полігон для складування побутових відходів ПрАТ «Рівнеазот», 2 звалища ТПВ Вирівської сільської ради Сарненського району та звалища ТПВ Обарівської, Олександрійської, Бронниківської, Великоомелянської сільських рад Рівненського району). 3 полігони (звалища) ТПВ працюють в режимі перевантаження у містах Вараш, Дубно та смт Млинів.

Таблиця 3.8. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) ТПВ в Рівненській області згідно обласного реєстру місць видалення відходів станом на 01.01.2023 р.

№ з/п	Адміністративно-територіальна одиниця	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га
1.	Рівненська ТГ	1	21,15
2.	Дубенська ТГ	1	5,0
3.	Острозька ТГ	23	28,01
4.	Вараська ТГ	7	8,8354
5.	Березнівська ТГ	30	32,8
6.	Малинська ТГ	5	5,4
7.	Соснівська ТГ	5	4,2
8.	Володимирецька ТГ	11	10,2465
9.	Антонівська ТГ	2	1,6
10.	Кононицька ТГ	4	3,19
11.	Полицька ТГ	2	1,6
12.	Рафалівська ТГ	4	5,5
13.	Бабинська ТГ	3	2,37

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

14	Бугринська ТГ	2	8,5
15	Гощанська ТГ	17	12
16	Боремельська ТГ	2	2,20
17	Демидівська ТГ	5	6,0
18	Варковицька ТГ	3	3,8
19	Вербська ТГ	3	1,6
20	Мирогощанська ТГ	2	2,6
21	Привільненська ТГ	4	1,64
22	Повчанська ТГ	3	1,2
23	Тараканівська ТГ	4	3,65
24	Семидубська ТГ	4	3,2
25	Смизька ТГ	3	3,4
26	Висоцька ТГ	3	5,0
27	Дубровицька ТГ	18	24,05
28	Миляцька ТГ	4	3,9
29	Зарічненська ТГ	14	15,7
30	Локницька ТГ	8	7,9
31	Здолбунівська ТГ	3	6,3523
32	Здовбицька ТГ	2	1,2
33	Мізоцька ТГ	6	4,9
34	Корецька ТГ	19	25,4172
35	Великомежиріцька ТГ	7	5,52
36	Костопільська ТГ	18	23,55
37	Головинська ТГ	8	5,7
38	Деражненська ТГ	4	4,0
39	Малолюбашівська ТГ	7	21,9
40	Млинівська ТГ	7	5,2431
41	Бокіймівська ТГ	5	3,1
42	Острожецька ТГ	3	1,2
43	Підлозцівська ТГ	0	0
44	Ярославицька ТГ	2	0,7
45	Радивилівська ТГ	4	5,80
46	Козинська ТГ	5	2,48
47	Крупецька ТГ	8	4,4
48	Білокриницька ТГ	0	0
49	Великоомелянська ТГ	2	1,1
50	Городоцька ТГ	6	6,98
51	Дядьковицька ТГ	0	0
52	Зорянська ТГ	0	0
53	Клеванська ТГ	3	5,5
54	Корнинська ТГ	0	0
55	Олександрійська ТГ	3	6,50
56	Шпанівська ТГ	0	0
57	Рокитнівська ТГ	12	18,0
58	Березівська ТГ	3	3,56
59	Старосільська ТГ	2	1,4
60	Сарненська ТГ	12	19,64
61	Вирівська ТГ	7	3,11
62	Клесівська ТГ	3	3,8
63	Немовицька ТГ	4	5,63
64	Степанська ТГ	2	0,9
	Всього по області	364	435,5684
1	Завод з переробки ТПВ ТЗОВ «УКРЕКО-ІНДАСТРІ»	1	2,7

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. ін. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

На об'єктах поводження з ТПВ від початку їх експлуатації захоронено 37,67 млн. м³ відходів та їх компонентів.

Перелік підприємств, що утилізують відходи, наданий в табл. 3.9.

Таблиця 3.9. Перелік підприємств, що здійснюють утилізацію відходів у Рівненській обл.

№ з/п	Назва підприємства, адреса	Спеціалізація (види відходів, що утилізуються)	Потужність, т /рік	Утилізовано відходів за звітний рік, т
1	ПрАТ «РІВНЕАЗОТ» с.Городок Рівненського району, вул.Штейнгеля барона, 139А	Утилізація відпрацьованих емульсій та мастильно-охолоджувальних матеріалів (мастил зіпсованих, забруднених або неідентифікованих, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням)	15 м ³ /добу; 4500 т/рік	35,500
2	Костопільська філія ДП «Укрветсанза-вод», с.Лісопіль, Рівненського району	Переробка м'ясовідходів для виробництва кісткової муки для потреб сільського господарства (трупів тварин, кісток тощо)	12000	908,851
3	ТзОВ «Свиспан Лімітед», м.Костопіль, вул. Степанська, 9	Утилізація відходів деревообробки в котлоагрегатах	13840	1003,242
4	ТзОВ «ОДЕК Україна», смт Оржів Рівненського району, вул. Заводська, 9	Утилізація відходів деревообробки в котлоагрегатах товариства	63500	24903,78
5	ТзОВ «Папірінвест» с.Моквин Рівненського району	Переробка вторинної (паперової) сировини та випуск паперової продукції	6500	4334,634
6	ТзОВ «Костопільський фанерний завод», м.Костопіль, вул.Бурова, 9	Утилізація відходів деревообробки в котлоагрегатах товариства: тирси деревини, шпону розривного, обрізків деревини)	12000	158,155 2755,454 2068,242

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

На об'єктах поводження з ТПВ від початку їх експлуатації захоронено 37,67 млн. м³ відходів та їх компонентів.

Виходячи з того, що Стратегія розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р. містить цілі і завдання, що передбачають зменшення утворення та удосконалення управління безпечним поводженням з відходами, незатвердження Стратегії призведе до збереження існуючого стану поводження з відходами в області, який вимагає як зменшення їх утворення, так і удосконалення поводження з ними, що буде сприяти погіршенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із утворенням та поводженням з відходами.

3.5. Щодо еколого небезпечних об'єктів області

Унікальні природні та кліматичні умови області, вразливість екосистем викликають необхідність запровадження заходів щодо техногенної та екологічної безпеки, серед яких:

1.Захист екологічно небезпечних об'єктів області від руйнування внаслідок військової агресії РФ та ліквідація наслідків таких руйнувань;

2.Очищення та берегоукріплювальні роботи на річках та водосховищах області. У разі можливого прориву гребель водосховищ може бути затоплено близько 40 населених пунктів, в яких проживає 52 тис. осіб;

3.Реалізація заходів із запобігання наслідків шкідливої дії вод (паводків, повеней), а також підтоплення території. Понад 12 тис. км² території Рівненщини уражено процесами підтоплення (63,4% від її загальної площі). В зони підтоплення можуть потрапити до 190 населених пунктів області та 2,5 тис. будинків;

4.Захист водних об'єктів від засмічення і забруднення промисловими та побутовими стоками, реконструкція і капітальний ремонт діючих очисних споруд, будівництво нових очисних споруд у населених пунктах та на підприємствах, де вони відсутні або малопотужні;

5.Розробка і запровадження ефективного механізму збереження родовищ прісних і мінеральних вод, забезпечення населення якісною питною водою, особливо у сільських населених пунктах;

6.Забезпечення оптимальної лісистості в межах водозборів, заліснення непридатних до сільськогосподарського використання земель, зменшення навантаження на луки. Проведення заходів з метою послаблення дії природних несприятливих чинників (буревіїв) на екосистеми лісових масивів;

7.Запровадження консервації змитої ріллі і ріллі на схилах ухилом більше 10 градусів шляхом залуження, виведення її із сільськогосподарського обігу та оздоровлення з метою запобігання розвитку ерозійних процесів, збереження і відтворення родючості змитих земель;

8.Проведення протипожежних заходів в місцях самозаймання торфовищ;

9.Утилізація залишків накопичених в області непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР);

10.Вирішення проблем з утилізації накопичених промислових відходів на території підприємств ПрАТ «Рівнеазот» та «Волинь-цемент» філії ПАТ «Дікергофф цемент Україна»;

11.Вирішення проблеми переробки та зберігання твердих побутових відходів, створення нових сміттєзвалищ, облаштованих згідно із вимогами екологічної безпеки та санітарно-гігієнічними нормами, особливо у сільській місцевості; будівництво та введення в експлуатацію підприємств з переробки промислових та побутових відходів в найбільших містах області (Рівне та Вараш).

Крім представлених в таблиці 3.8 утворювачів відходів, в області розміщені інші потенційно небезпечні об'єкти, зміни під час експлуатації яких (наднормативні викиди небезпечних речовин, пожежі, вибухи тощо) можуть спричинити загибель людей чи створити загрозу життю і здоров'ю людей та довкіллю на його території і/або за його межами.

На даний час в області ідентифіковано 177 об'єктів, з яких 33 визнано об'єктами підвищеної небезпеки, а саме:

- першого класу – 2;
- другого класу – 1;
- третього класу – 30;
- 184 об'єкти віднесені до об'єктів підвищеної небезпеки.

На території області знаходиться 8 хімічно небезпечних об'єктів, якими використовується близько 10,8 тис. т небезпечних хімічних речовин.

Територією області проходять дві гілки магістральних нафтопроводів «Дружба» загальною протяжністю 124,5 кілометра, продуктопровід довжиною 177 кілометрів, газопровідна мережа високого тиску довжиною 333 кілометри.

Радіацією уражено понад 11 тис. км² території області після Чорнобильської катастрофи, або 56% від загальної її площі. Радіаційно забруднені сільськогосподарські угіддя займають 290 тис. га (31% від загальної площі сільськогосподарських угідь області); лісові масиви – 654 тис. га (82% лісів та лісовкритих площ області).

Упродовж 36-и років Рівненщина залишається однією із найбільш постраждалих від наслідків Чорнобильської катастрофи. Згідно з експертними висновками про радіологічний стан 183

населених пунктів північної частини області залишаються у зонах радіоактивного забруднення.

Частина території області знаходиться у межах 30-кілометрових зон спостереження Рівненської та Хмельницької АЕС, на якій проживає понад 159,8 тис. населення.

45 км на південний схід від м.Рівне розташована Хмельницька АЕС. Загальна площа території Рівненської області, яка входить до 30-кілометрової зони спостереження ХАЕС, складає 1030 км², на якій розташовані м.Острог та ще 82 населені пункти Рівненського району. Загальна чисельність постійно проживаючого в зоні спостереження населення становить 58,5 тис. осіб.

Особливістю радіоактивного забруднення агроландшафтів внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС є нерівномірний характер випадіння, а внаслідок цього велика строкатість забруднення ґрунтового покриву. Так, зона Лісостепу області характеризується відносно невисокими рівнями радіологічного забруднення сільськогосподарських угідь у порівнянні із зоною Полісся.

До пуску РАЕС забрудненість ґрунту ¹³⁷Cs була в межах 444÷5070 Бк/м², ⁹⁰Sr - в межах 185÷2920 Бк/м². Основний внесок в питому активність ґрунту в зоні спостереження формує радіонуклід техногенного походження ¹³⁷Cs.

До пуску РАЕС забрудненість рослинності ¹³⁷Cs була в межах 7,2-17,0 Бк/кг, ⁹⁰Sr - в межах 29,6÷105 Бк/м². В пробах хвої не відслідковується залежність активності ¹³⁷Cs від відстані до РАЕС, що підтверджує «чорнобильське» походження вмісту даного радіонукліду.

Багаторічні дослідження свідчать про те, що сформоване в даний час забруднення ¹³⁷Cs «постчорнобильського» походження. З огляду на накопичення радіонуклідів рослинами, найбільше забрудненими залишаються болота, а найвища концентрація їх міститься у мохові, грибах, дещо менше – у журавлині та чорниці. Тому слід з обережністю використовувати лісову продукцію, зокрема, гриби. Величина забруднення радіонуклідами чорниці може значно коливатись в залежності від локальних умов, тому її слід ретельно контролювати на вміст радіонуклідів під час збору та закупівлі.

В продукції сільського господарства техногенних радіонуклідів не фіксується, крім радіонукліду «чорнобильського» походження ¹³⁷Cs. Його вміст в сільськогосподарських продуктах пояснюється швидкою міграцією ланцюжком «ґрунт – розчин – рослина».

Через забрудненість області радіонуклідами після Чорнобильської катастрофи виділити внесок РАЕС на фоні постчорнобильського забруднення неможливо, але важливе проведення радіологічного контролю сільськогосподарської продукції: молока, овочів, зерна, адже у харчовому ланцюзі наявність довготривалих, біологічно значимих радіонуклідів чорнобильського походження ¹³⁷Cs та ⁹⁰Sr спричинює внутрішнє опромінення людини і тварини ще протягом багатьох десятиріч після забруднення. На сучасному етапі після аварійного періоду радіаційний вплив на довкілля, передусім агропромислове виробництво, зумовлений довготривалою дією саме цих радіонуклідів.

Основним продуктом, що дає найбільшу кількість позитивних проб, є молоко з особистих господарств населення. При подвірному відборі з 580 досліджених проб перевищення виявлені в 72 пробах молока в 10 селах Сарненського району, зокрема, в Старосільській ТГ: Старе Село, Вежиця, Дроздинь, Переходичі; у Рокитнівській ТГ: с.Єльне; у Березівській ТГ: Блажеве, Більськ, Залав'я, Березове, Хміль.

При дослідженні свіжих дикоростучих ягід і грибів з 726-и досліджених проб в 14-и пробах виявлено перевищення ДР-2006 в 4-х селах Сарненського району (Березівська ТГ: Більськ, Блажеве, Залав'я; у Клесівській ТГ: Карасин). При проведенні досліджень сушених дикоростучих грибів з 34 досліджених проб в 1 пробі виявлено перевищення ДР-2006 в с.Залав'я Сарненського району.

Виходячи з того, що головним об'єктом спрямування стратегічних зусиль області згідно Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р. є людина і якість її життя, Стратегія передбачає її нове стратегічне бачення розвитку як лідера Північно-Західного регіону

України, як територія із сприятливим інвестиційним кліматом, розвиненою інфраструктурою та унікальними природними ресурсами, де створено рівні можливості для ведення бізнесу та гармонійного розвитку людини.

Незатвердження Стратегії призведе до збереження існуючих тенденцій щодо техногенної та екологічної безпеки в області, в т. ч. ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти погіршенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я.

3.6. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р.

Враховуючи те, що при незатвердженні Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р. економічний потенціал та структура її економіки суттєво не зміняться; обсяги реалізації промислової продукції дуже повільно зростатимуть; підприємства поступово продовжуватимуть нарощувати випуск нових видів продукції, які відповідатимуть стандартам Європейського Союзу, а також працюватимуть над розширенням ринків збуту в Європі та інших частинах світу; зростання капітальних інвестицій відбуватиметься вкрай повільними темпами, кардинально не впливаючи на зміну ситуації в економіці області, необхідна експертна оцінка ймовірного негативного впливу від впровадження Стратегії на складові навколишнього середовища відповідно до переліку факторів, прийнятих з точки зору доцільності застосування саме до Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року.

Експертні висновки СЕО з впливу затвердження Стратегії на існуючі тенденції щодо скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; збереження наявного рівня чи зменшення забруднення поверхневих, підземних вод та джерел водопостачання області; збільшення розробок схем землеустрою та ТОО використання і охорони земель та впровадження таких заходів з охорони земель та відновлення родючості ґрунтів як розробка проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь, створення захисних лісових насаджень, полезахисних лісових смуг, будівництво земляних валів (валів-рівчаків, валів-терас, валів-доріг), водоскидних споруд, лотків, перепадів, загат тощо, створення протиерозійних ставків–мулонакопичувачів, берегоукріплення для захисту сільгоспугідь; цілей і завдань, що передбачають зменшення утворення ТПВ, удосконалення управління безпечним поведінням з відходами; техногенної та екологічної безпеки, в т.ч. ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти поліпшенню стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я представлена в таблиці 3.10.

Оцінка ймовірності негативного впливу виконувалася присвоєнням однієї з трьох оцінок (ймовірно так – «+», напевно так – «++», ймовірно ні – «-», напевне ні – «--») на питання: «Чи може реалізація Стратегії спричинити негативний вплив?» за кожним з досліджуваних параметрів, які наведені нижче в таблиці.

Таблиця 3.10. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р.

№ з/п	Вплив	Рівень та спрямованість впливу
1. Повітря. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
1.	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?	+
2.	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?	+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря?	+
4.	Появу джерел неприємних запахів?	+

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?	–
2. Водні ресурси. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води або ж погіршення якості поверхневих вод	+
7.	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?	–
8.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?	+
9.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?	+
10.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?	+
11.	Зменшення обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?	–
12.	Забруднення підземних водоносних горизонтів?	–
13.	Зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населення?	–
14.	Появу для людей і матеріальних об'єктів загроз пов'язаних з водою, наприклад, паводків або підтоплення?	–
3. Земельні ресурси. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
15.	Погіршення структури земельного фонду, чинної або планованої практики використання земель?	–
16.	Конфлікти з прийнятими екологічними планами або цілями громади, яка мешкає на території впровадження ініціативи?	– =
17.	Конфлікт з прийнятим генеральним планом територіального розвитку?	– =
4. Відходи. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
18.	Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?	+
19.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?	+
20.	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?	+
21.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?	–
22.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів?	–
23.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?	+
5. Природні ресурси. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
24.	Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?	+
6. Населення. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
25.	Зміни в розміщенні, розповсюдженні, щільності або рівні відтворення населення на будь-якій території?	–
26.	Створення можливостей для зменшення чисельності населення порівняно з чисельністю населення, яке зараз проживає на території планованої стратегічної ініціативи?	–
27.	Зменшення забезпечення населення житлом або виникнення нових потреб у житлі?	–
7. Здоров'я населення. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
28.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей (за винятком ментальних)?	–
29.	Потрапляння людей під вплив потенційних загроз для здоров'я?	–
8. Рекреація та ПЗФ. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
30.	Будь-який вплив на кількість або якість існуючих рекреаційних можливостей?	–
31.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?	–

9. Культура. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
32.	Зміни або руйнування місць археологічних знахідок?	—
33.	Фізичний або естетичний вплив на історичні споруди чи об'єкти?	—
34.	Фізичні зміни, які могли б вплинути на унікальні етнічні культурні цінності?	—
10. Екологічне управління і моніторинг. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
35.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?	—
36.	Погіршення екологічного моніторингу?	—
37.	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?	—
38.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?	—

Ймовірність негативного впливу: ймовірно так – «+», напевно так – «++», ймовірно ні – «-», напевно ні – «--»

Джерело: власні напрацювання

За результатами проведеної оцінки можливого негативного впливу на довкілля від реалізації Стратегії розвитку Рівненської області можна зробити висновок, що незатвердження Стратегії призведе до збереження існуючих тенденцій щодо техногенної та екологічної безпеки в області, в т. ч. ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти погіршенню умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я через викиди забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел; водовідведення з комунальних мереж водовідведення з підприємств, освітніх закладів, закладів первинної медицини, спортивних споруд, від населення; джерел неприємних запахів комунальної інфраструктури; змін в кількості видів рослин або чисельності будь-якого виду рослин (включаючи дерева, кущі, трав'яні та водні рослини) та зменшення кількості будь-яких унікальних, рідкісних або зникаючих видів рослин (зокрема, видів, занесених до Червоної книги України) внаслідок рекреації та нерегульованого туризму тощо.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Для забезпечення екологічного збалансованого розвитку, збереження популяцій видів рослин і тварин в області створена та існує мережа природно-заповідного фонду, до якої станом на 01.01.2023 р. віднесено 331 територію та об'єкт загальною площею 229,1 тис. га, що складає 11,4% площі області (у тому числі 29 об'єктів загальнодержавного значення площею 114,4 тис. га та 302 об'єкти місцевого значення площею 114,7 тис. га).

Найбільш визначні об'єкти природно-заповідного фонду області:

Рівненський природний заповідник загальною площею 42,3 тис. га – найбільший в Україні і складається з чотирьох масивів, розташованих на територіях Сарненського та Вараського районів. До складу заповідника входять найкрасивіші озера українського Полісся – Сомине та Біле та водно-болотні угіддя міжнародного значення «Переброди», «Сира Погоня», «Сомине», «Біле озеро та Коза-Бережина».

З метою підвищення ефективності збереження водно-болотних комплексів триває процедура приєднання до складу заповідника ще 6395 га водно-болотних територій, які є функціональними частинами болотних масивів «Переброди» та «Сомине», а також підготовлене наукове обґрунтування для підвищення ефективності охорони болотних масивів «Сира Погоня» та «Білоозерський» шляхом приєднання до складу заповідника частин боліт, а також створення охоронної зони та відповідних ландшафтних заказників по периметру. На кінець року роботи зупинились на рівні погодження з боку Кабінету міністрів України, а також погодження з боку землекористувачів [8].

Гостро стоїть питання активізації намірів щодо надрокористування на суміжних територіях заповідника, що впливає на процес його розширення та збереження, припинення та пом'якшення впливу суміжних користувачів, а також створення охоронної зони заповідника та дотримання режиму його охорони в умовах військового стану.

Національний природний парк «Дермансько-Острозький» площею 5448,3 га знаходиться на територіях бувших Острозького та Здолбунівського (нині Рівненського) районів, займає вузьку частину Малого Полісся, затиснуту між Мізоцьким кряжем та Кременецькою височиною, найбільшою перепоною повноцінного функціонування якого є проблема з передачею земель від існуючих землекористувачів, а саме лісогосподарських підприємств через законодавчу неврегульованість, відсутність чіткого механізму вилучення земель, що перебувають у користуванні державних підприємств, та передачі установам природно-заповідного фонду.

Згідно Указу Президента України від 11 грудня 2009 р. №1039/2009 «Про створення національного природного парку «Дермансько-Острозький» підготовлене обґрунтування його розширення у відповідності до наукового еколого-економічного обґрунтування.

Національний природний парк «Нобельський» площею 25,3 тис. га на території бывшего Зарічненського (нині Вараського) району, до складу якого входять типові та унікальні природні комплекси Західного Полісся, які мають природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність.

Новостворений 01.01.2022 Національний природний парк «Пуща Радзівіла» площею 24,3 тис. га земель державної власності на території Сарненського району. До складу парку входять типові та унікальні для українського Полісся природні комплекси в басейні річки Ствига з сукупністю лісових озер, ставків та боліт, на території яких знаходяться рідкісні види рослин та тварин, що занесені до Червоної книги України. На території парку зростають 1300-річний дуб-патріарх обхватом понад 8 м та групи молодших дубів віком 600-700 років з розміщеними на них бортьми, старі віковічні ялини європейські та сосни Веймутова.

Парки створені з метою збереження цінних природних територій та історико-культурних комплексів; створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів.

Три регіональні ландшафтні парки:

«Прип'ять-Стохід» площею 21,6 тис. га, знаходиться на території бувшого Зарічненського (нині Вараського) району, представляє один з унікальних природних комплексів як в Україні, так і у Східній Європі, адже тут, зливаючись, річки Прип'ять та Стохід нагадують дельту Дунаю.

«Надслучанський» площею 17,2 тис. га, знаходиться на території бувшого Березнівського (нині Рівненського) району з унікальними краєвидами «Надслучанської Швейцарії».

«Дермансько-Мостівський» площею 19,8 тис. га, знаходиться на території бувшого Здолбунівського (нині Рівненського) району. Створення парку дозволило при збереженні традиційного господарювання одночасно розвивати нові види діяльності – рекреацію та туризм, а також сприяти збереженню унікальних типових природних комплексів, історико-культурних пам'яток старовинного Дерманя та інших населених пунктів.

Дендрологічний парк загальнодержавного значення Березнівського лісового коледжу площею 29,5 га в м.Березне, де зростає 750 видів рослин, з яких 18 видів - з Червоної книги України. Окрім характерних для цієї зони рослин, тут ростуть екзотичні представники Далекого Сходу, Сибіру, Криму, Кавказу, Середньої Азії, Америки, Японії і Китаю.

Рівненський зоологічний парк загальнодержавного значення площею 11,6 га в м.Рівне – особливий природний комплекс в системі міста, що поєднує в собі природне середовище і штучні споруди та служить для утримання різних видів тварин в умовах неволі. Основними завданнями зоопарку є утримання та демонстрація живих представників дикої фауни, освітня та виховна робота, збереження і розведення рідкісних, зникаючих видів тварин, науково-дослідницька робота з вивчення біології диких тварин. В зоопарку утримується 175 видів тварин, з яких 10 видів занесені до Червоної книги України [8].

Структура природно-заповідного фонду області на 01.01.2023 наведена в табл.4.1 [8].

Рішенням Рівненської обласної ради від 17.06.2016 №225 затверджено Регіональну схему екологічної мережі Рівненської області (схвалено розпорядженням голови облдержадміністрації від 19.05.2016 №281).

Екологічна мережа області включає:

- природні регіони, де зосереджені наявні та плановані природно-заповідні території:
 - Кременецького горбогір'я та прилеглих територій,
 - Малого Полісся,
 - Волинської височини,
 - Надслучанських дислокацій,
 - Поліської низовини з унікальними екосистемами боліт та лісових комплексів,
 - річкові екосистеми;
- широтні природні коридори, що забезпечують природні зв'язки зонального характеру:
 - долини Прип'яті (міжнародний),
 - Волинської височини (міжнародний),
 - Малополіський (Малополісько-Горинський),

Таблиця 4.1. Структура природно-заповідного фонду Рівненської області станом на 01.01.2023 р.

№ з/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		К-кість	Площа	К-кість	Площа	К-кість	Площа
1	Природні заповідники	1	42289	-	-	1	42289
2	Національні природні парки	3	55032	-	-	2	30767,11
3	Регіональні ландшафтні парки	-	-	3	58708	3	58708
4	Заказники – всього,	13	16720	114	50789	127	67509
	в т. ч.: - загальнозоологічні	1	100	5	3129	6	3228
	- ботанічні	8	12301	38	32372	46	44673
	- ландшафтні	1	905	11	2852	12	3757
	- лісові	1	110	18	2353	19	22463
	- гідрологічні	2	3304	11	2442	13	5746
	- орнітологічні	-	-	9	1556,3	9	1556,3
	- ентомологічні	-	-	16	344	16	344
	- геологічні	-	-	4	2460	4	2460
	- іхтіологічні	-	-	2	3255	2	3255
5	Пам'ятки природи – всього,	8	420,1	76	1604	84	2024,1
	в т. ч.: - комплексні	1	91	14	131	15	222
	- ботанічні	4	243,2	33	218	37	461,2
	- зоологічні	1	13	-	-	1	13
	- гідрологічні	2	73	14	59	16	132
	- геологічні	-	-	2	2,8	2	2,8
	- пралісові			13	1192,9	13	1192,2
6	Дендрологічні парки	1	29,5	-	-	1	29,5
7	Зоологічні парки	1	11,6	-	-	1	11,6
8	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	2	39	13	137,1962	15	176,1962
9	Державні заповідні урочища	-	-	96	3329	96	3329
	Всього в області	29	114407	302	114701	331	229108

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. ін. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

- Північно-Подільський (як складова Галицько-Слобожанського національного екокоридору);
- меридіальні природні коридори, просторово обмежені долинами середніх і малих річок:
 - Стиру,
 - Горині,
 - Ікви,
 - Случа та інші,

які об'єднують водні та заплавні території – шляхи міграції численних видів рослин і тварин;

- природні ядра:
 1. Прип'ять-Стохідське,
 2. Білоозерсько-Черемське,
 3. Перебродське,

4. Сиро-Погонське,
5. Соминське,
6. Надслучанське,
7. Дермансько-Острозьке (Бущанське),
8. Демидівське.

- екокоридори національного (у т. ч. й міжнародного), міжрегіонального та регіонального рівнів:

1. Любешівсько-Зарічненський,
2. Зарічненсько-Дубровицький,
3. Соминсько-Перебродський,
4. Сиропогонсько-Соминський,
5. Сиропогонсько-Олевський,
6. Соминсько-Надслучанський,
7. Цумансько-Дубровицький,
8. Любешівсько-Черемський,
9. Черемсько-Білозерсько-Маневицький,
10. Цумансько-Надслучанський,
11. Дермансько-Горинський,
12. Північноподільсько-Кременецький (Гологоро-Кременецький),
13. Малополіський,

з них перших три регіонального рівня формують Любешівсько-Перебродський екокоридор національної екомережі у складі Поліського екокоридору макрорівня; Сиропогонсько-Олевський, Любешівсько-Черемський, Черемсько-Білозерсько-Маневицький, Цумансько-Надслучанський, Північно-Подільсько-Кременецький (Гологоро-Кременецький) та Малополіський екокоридори відіграють міжрегіональне значення;

- річкові екокоридори, які відіграють важливу регіональну й міжрегіональну біокомунікативну роль в системі об'єктів водного та прибережно-водного середовища, об'єднуючи відповідні типи водних, прибережних та евтрофно-болотних типів оселищ:

14. Іквянський,
15. Стирський південний,
16. Горинський південний,
17. Горинський північний,
18. Случанський,
19. Стирський північний,
20. Велико-Горинський;

- Рівненський природний заповідник - найбільший природний заповідник України, що входить до Смарагдової мережі України (UA 0000023), всі чотири масиви якого - водно-болотні угіддя міжнародного значення (Рамсарські угіддя) – UA-2274 «Болотний масив Сира Погоня», UA-2275 «Болотний масив Сомине», UA-2281 «Біле озеро та болото Коза-Березина» та UA-1402 «Торфово-болотний масив Переброди».

Останній - складова транскордонного Рамсарського угіддя «Болота Ольман та Переброд».

Також в заповіднику розташоване ІВА-угіддя (територія міжнародного значення, важлива для птахів) – UA-008 «Болото «Сира Погоня».

До Смарагдової мережі відноситься також і Національний природний парк «Дермансько-Острозький» (UA 0000102 Dermansko-Ostrozkyi NNP).

Перелік видів судинних рослин, водоростей, грибів мохів, лишайників та представників фауни Рівненської обл., яким загрожує небезпека, зростає.

Відповідно до 4 видання Червоної книги України на території Рівненського природного заповідника станом на 01.01.2023 року зареєстровано 50 видів рослин та 3 види грибів, занесених до Червоної книги України. До Європейського червоного списку занесено 19 видів судинних рослин (згідно IUCN Red List of Threatened Species, Version 2021.3), до Додатку 1 Бернської конвенції – 4 види, регіонально рідкісних – 52 види (відповідно до «Переліку регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Рівненської області» від 7 грудня 2018 р. №1229).

Раритетна фауна Рівненського природного заповідника станом на 01.01.2023 року включає 296 видів тварин, що охороняється згідно державного законодавства та міжнародних договорів. Серед них – 106 видів із Червоної книги України, 56 – з Європейського червоного списку, 38 – з червоного списку МСОП, 181 – із Додатку 2 Бернської конвенції, 66 – зі списку CITES, 29 – зі списку AEWA, 16 – зі списку EUROBATS, 98 – зі списку CMS.

У 2022 році заповідником було виявлено 70 нових місцезростань 14-ти відомих видів рослин раритетної флори та 2 види тварин, занесених до Червоної книги України.

Флора національного природного парку «Дермансько-Острозький» нараховує 160 видів судинних рослин, 5 видів мохів та 2 види грибів, які підлягають охороні на різних рівнях, серед яких види, занесені до Додатку №1 Бернської конвенції (8 видів), до списку CITES (18 видів) та Європейського Червоного списку (2 види – міжнародний рівень охорони), Червоної книги України (51 вид – державний рівень) та списку рослин, які охороняються у Рівненській області (113 видів – регіональний рівень).

Список фауни, що охороняється в національному природному парку «Дермансько-Острозький», включає 256 вид: 68 видів, занесених до Червоної книги України, 40 - до Європейського Червоного списку, 236 - до додатків 2 та 3 Бернської конвенції, 29 – охороняються Вашингтонською конвенцією, 90 - Боннською конвенцією, 30 видів тварин занесено до Червоної книги МСОП (IUSN).

Станом на 01.01.2023 року флора Нобельського національного природного парку за попередніми даними складає 441 вид вищих судинних рослин із 299 родів і 79 родин, серед яких 14 видів занесено до Червоної книги України (2 рідкісні, 9 – вразливі, 3 – неоцінені). За категоріями раритетності в межах Рівненської області 2 види дуже рідкісні, 6 видів – рідкісні, 4 види - потенційно вразливі.

3 видів тварин Нобельського національного природного парку охороняється 348 видів, серед яких до Червоної книги України занесено 39 видів, до Європейського Червоного списку – 10, до додатків Бернської конвенції – 162 види, до додатків Боннської конвенції (CMS) – 65 видів, 23 види – зі списку CITES, 29 видів охороняється відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (зі списку AEWA). В 2022 році на території парку виявлено вид, занесений до Червоної книги України.

За попередніми даними флора національного природного парку «Пуща Радзівіла» складає 457 видів вищих судинних рослин, серед яких 12 видів занесено до Червоної книги України.

Загальна кількість видів фауни, що охороняються на території національного природного парку «Пуща Радзівіла», складає 230, серед яких 27 видів, занесених до Червоної книги України, 16 видів - до Європейського Червоного списку, 14 видів - до додатків Бернської конвенції, 7 видів - до додатків Боннської конвенції (CMS), 7 видів – зі списку CITES, 3 види охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (зі списку AEWA).

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Потужним фактором зміни довкілля стали глобальні зміни клімату, що відбуваються внаслідок дії антропогенних чинників. Такі зміни можуть негативно впливати на економіку: наприклад, через падіння родючості ґрунтів – на сільське господарство, через зменшення рибних запасів – на рибне господарство, через зміни температур та кількості опадів – на туристичну галузь тощо.

У жовтні 2010 року в Нагої (префектура Аїті, Японія) був прийнятий переглянутий і оновлений Стратегічний план зі збереження та сталого використання біорізноманіття. Місія цього плану полягає в прийнятті ефективних і термінових заходів щодо запобігання втрати біорізноманіття для забезпечення резистентності екосистем і постійного надання ними основних послуг, гарантуючи тим самим різноманітність життя на планеті і внесок у добробут людей і викорінення бідності. Концепцією цього Стратегічного плану є світ, який «живе у гармонії з природою».

Одним з важливих напрямів подальшої діяльності у сфері збереження біорізноманіття в області залишається впровадження вище зазначеного Стратегічного плану з біорізноманіття, зокрема, в частині включення питань збереження біорізноманіття в галузеві національні та місцеві стратегічні документи розвитку та просторового планування, зменшення навантаження на біорізноманіття, здійснення заходів з відновлення екосистем, забезпечення використання біоресурсів у сталий спосіб, проведення оцінки цінності біорізноманіття та прийняття рішень на основі надійних наукових даних і обережного підходу.

Розпорядженням голови облдержадміністрації - начальника обласної військової адміністрації №165 від 27.06.2022 р. затверджена «Обласна програма охорони навколишнього природного середовища на 2022-2026 роки», до якої включено розділ «Збереження біорізноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування екологічної мережі».

Загальна площа лісів Рівненської області становить 841 тис. га. З них у користуванні Державного агентства лісових ресурсів України – 716,7 тис. га, Міністерства оборони України – 12,4 тис. га, землі спеціалізованих кооперативів – 59,4 тис. га. Відомості про землі лісогосподарського призначення області наведені в табл. 4.2.

Таблиця 4.2. Характеристика земель лісогосподарського призначення Рівненської обл.

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	Кількість
1.	Загальна площа земель лісогосподарського призначення, у т.ч.:	тис. га	787,9
1.1	площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га	716,7
1.2	площа земель лісогосподарського призначення комунальних ССВК	тис. га	59,4
1.3	площа земель лісогосподарського призначення Міноборони	тис. га	11,8
2.	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю л/г підприємств ДАЛРУ	тис. га	641,5

Джерело: Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.

Протягом 2022 року внаслідок збройної агресії проти України на території Рівненської області були завдані збитки внаслідок пошкодження лісів у сумі 597,1 тис. гривень.

Виходячи одночасно з того, що:

- площа ПЗФ Рівненської області складає 229,1 тис. га, що складає 11,4% від загальної площі Рівненської області, в т.ч. включає 29 об'єктів загально-державного значення площею 114,4 тис. га (в т.ч. Рівненський природний заповідник, Національні природні парки «Дермансько-Острозький», «Нобельський» та «Пуща Радзівіла») і 302 об'єкти місцевого значення площею 114,7 тис. га (в т.ч. регіональні ландшафтні парки «Прип'ять – Стохід», «Надслучанський» та «Дермансько-Мостівський»), мета і завдання яких передбачають збереження видів флори та фауни, яким загрожує небезпека,

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

- територія Рівненської області включає природні регіони Поліської низовини з унікальними екосистемами боліт та лісових комплексів, річкові екосистеми, широтні та меридіальні природні коридори, що забезпечують природні зв'язки зонального характеру, просторово обмежені долинами середніх і малих річок, які відіграють важливу регіональну й міжрегіональну біокомунікативну роль в системі об'єктів водного та прибережно-водного середовища, об'єднуючи відповідні типи водних, прибережних та евтрофно-болотних типів оселищ, шляхи міграції численних видів рослин і тварин, екологічні ядра, регіональні екокоридори, які формують Любешівсько-Перебродський екокоридор національної екомережі у складі Поліського екокоридору макрорівня;
- Рівненська область включає об'єкти Смарагдової мережі;
- створення мережі Емеральд є підготовкою України до євроінтеграції та переходу на європейське екологічне законодавство;
- на території області розташовані збережені природні комплекси Українського Полісся й Європи - ВБУ міжнародного значення (Рамсарські угіддя);
- Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 р. містить завдання «3.2.2.Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, впровадження заходів з адаптації до змін клімату, підвищення ефективності поводження з відходами»,

у випадку незатвердження Стратегії погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із створенням та функціонуванням природоохоронних територій не очікується, а у випадку затвердження, - прогнозується поліпшення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із створенням та функціонуванням природоохоронних територій.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються проекту документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування

Національні екологічні цілі визначені ЗУ «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» №2697-VIII від 28.02.2019 на основі:

Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базового плану апроксимації), затвердженого Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України №659 від 17.12.2012,

Економічної частини «Угоди про асоціацію між Україною та ЄС», підписаної 27.06.2014, що передбачає наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля,

Національної доповіді 2017 р. «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР),

ЗУ «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20 березня 2018 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, №16, ст. 138).

В «Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року» визначено 5 її пріоритетних стратегічних цілей. В СЕО проаналізована відповідність операційних цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року стратегічним цілям державної екологічної політики України на період до 2030 року (табл. 5.1).

Таблиця 5.1. Узгодженість стратегічних цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року стратегічним цілям державної екологічної політики України на період до 2030 року

Стратегічні цілі Державної екологічної політики	Стратегічні цілі Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р.		
	1.Розвиток конкурентної економіки	2.Збалансований розвиток територій області	3.Розвиток людського капіталу
Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.	+		++
Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.		++	
Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.	+	+	+
Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.		+	+
Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління		+	+

Джерело: власні напрацювання

Стратегічна ціль «1.Розвиток конкурентної економіки» скерована на збалансований розвиток економічного потенціалу області, раціонального використання природних ресурсів та врахування наявних виробничих потужностей і кадрового потенціалу. Аналіз свідчить, що дана ціль Стратегії та її оперативні цілі й завдання принципово узгоджуються з стратегічними цілями державної екологічної політики.

Розвиток економічного потенціалу області обов'язково здійснюватиметься з дотриманням норм природоохоронного законодавства.

Стратегічна ціль «2.Збалансований розвиток територій області» передбачає інвентаризацію та підготовку об'єктів для залучення інвестицій, розвиток комунальних підприємств та установ громад області, популяризацію ТГ як інвестиційно привабливих територій, підтримку інфраструктури підтримки підприємництва, підтримку молодіжних підприємницьких ініціатив в громадах області, сприяння розвитку підприємницьких навичок в мешканців та мешканок громад області тощо. Дана стратегічна ціль узгоджується з переважною більшістю стратегічних цілей державної екологічної політики. Сприяння розвитку підприємництва в громадах області та розвиток агропромислового сектору її громад відбуватиметься на засадах норм природоохоронного законодавства.

Стратегічна ціль «3.Розвиток людського капіталу» скерована на покращення інфраструктури громад області, збереження довкілля та розвиток її населених пунктів. Ця ціль максимально узгоджується з більшістю цілей державної екологічної політики. Вона передбачає формування якісної дорожньої та придорожньої інфраструктури в області, модернізацію житлового фонду та інженерної інфраструктури, формування екологічної свідомості в мешканців, забезпечення екологічної безпеки та захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, впровадження енергозберігаючих технологій.

Оскільки у вересні 2014 р. була ратифікована Угода про асоціацію між Україною та ЄС, то під час аналізу відповідності стратегічних цілей Стратегії розвитку Рівненської області національним екологічним цілям враховуються положення Угоди щодо розвитку та зміцнення співробітництва між Україною та ЄС з питань охорони навколишнього природного середовища (стаття 360, додаток XXX).

Стратегічна ціль 1 «Розвиток конкурентної економіки» передбачає:

- Розвиток експортоорієнтованих галузей економіки з високою доданою вартістю (ІТ-сектора, деревообробної та меблевої промисловості, виробництва продуктів харчування та поглибленої переробки сільськогосподарської продукції, логістики), а також ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів;
- Розвиток високотехнологічного органічного сільського господарства, ягідництва та садівництва;
- Переорієнтація господарського комплексу області на оборонні замовлення та післявоєнне відновлення економіки;
- Підтримка досліджень та впровадження технологічних, організаційних, комерційних інновацій;
- Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва;
- Впровадження інструментів мікрофінансової підтримки бізнесу, включаючи релокований;
- Сприяння місцевим виробникам у розширенні доступу до ринків збуту;
- Підготовка інвестиційних продуктів;
- Покращення інвестиційної промоції регіону;
- Створення та розвиток індустриальних парків, промислових зон та кластерів (табл. 5.2).

Загалом стратегічна ціль «1.Розвиток конкурентної економіки» відповідає національним екологічним цілям. Більшість операційних цілей Стратегії розвитку Рівненщини нейтральні по відношенню до національних екологічних цілей. Завдання «1.1.2.Розвиток високотехнологічного органічного сільського господарства, ягідництва та садівництва» операційної цілі «1.1.Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень» опосередковано узгоджуються на рівні національних екологічних цілей.

Таблиця 5.2. Відповідність стратегічної цілі «1.Розвиток конкурентної економіки» Стратегії Національним екологічним цілям

Національна екологічна ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва: Завдання: впровадження освіти в інтересах збалансованого (сталого) розвитку, екологічної освіти та виховання, просвітницької діяльності з метою формування в суспільстві екологічних цінностей і підвищення його екологічної свідомості; оцінка ставлення та підвищення рівня поінформованості суспільства щодо значення, переваг та інструментів сталого споживання і виробництва, стану і цінностей біорізноманіття та заходів, які необхідно здійснити для його збереження, відновлення і сталого використання; забезпечення практичної реалізації результатів сучасних та фундаментальних екологічних досліджень та безперервної взаємодії між науковцями та державними органами; врахування рекомендацій наукових установ екологічного спрямування при прийнятті управлінських рішень та підготовці проектів нормативно-правових актів; розвиток партнерства між секторами суспільства з метою залучення до планування і реалізації природоохоронної політики усіх заінтересованих сторін; забезпечення участі громадськості у прийнятті управлінських рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища та природокористування; забезпечення дотримання екологічних прав та обов'язків громадян, доступу громадськості до правосуддя з питань охорони навколишнього природного середовища та природокористування.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
1.1. Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень	1.1.1.Розвиток експортоорієнтованих галузей економіки з високою доданою вартістю (ІТ-сектор, деревообробна та меблева промисловість, виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка сільськогосподарської продукції, логістика), а також ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів	0
	1.1.2.Розвиток високотехнологічного органічного сільського господарства, ягідництва та садівництва	+
	1.1.3. Переорієнтація господарського комплексу області на оборонні замовлення та післявоєнне відновлення економіки	0
1.2. Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу	1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва	0
	1.2.2. Впровадження акрофінансо акрофінансової підтримки бізнесу, включаючи релокований	0
	1.2.3. Сприяння місцевим виробникам у розширенні доступу до ринків збуту	0
1.3. Стимулювання залучення інвестицій	1.3.1. Підготовка інвестиційних продуктів	0
	1.3.2. Покращення інвестиційної промоції регіону	0
	1.3.3. Створення та розвиток індустріальних парків, промислових зон та кластерів	0
Національна екологічна ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України Завдання: підготовка та впровадження Основних засад (стратегії) державної екологічної політики в збалансоване лісоуправління; упровадження інструментів сталого споживання і виробництва; вдосконалення системи кадастрів природних ресурсів, державної статистичної звітності з використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища; створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів, у т. ч. природних ресурсів з асиміляційним потенціалом; зменшення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття, зокрема шляхом вдосконалення принципів формування екологічної мережі, її розширення і невиснажливого використання, а також збереження унікальних природних ландшафтів;		

збереження та відновлення чисельності видів природної флори та фауни, у т.ч. мігруючих видів тварин, середовищ їх існування, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу та типових природних рослинних угруповань, що підлягають охороні;

протидія незаконному обігу та торгівлі об'єктами дикої фауни і флори, у т. ч. введення заборони використання диких тварин у цирках, а також у будь-якій іншій комерційній діяльності публічного характеру, крім стаціонарних зоопарків;

збільшення та розширення територій ПЗФ (зокрема заповідних зон НПП та РЛП), створення на суходолі і в акваторії Чорного та Азовського морів і забезпечення збереження і функціонування репрезентативної та ефективно керованої системи територій та об'єктів ПЗФ, у т. ч. транскордонних та європейського і міжнародного значення;

зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище, припинення руйнування навколишнього природного середовища у межах міст, зокрема, недопущення необґрунтованого знищення зелених насаджень у межах міст під час виконання будівельних чи інших робіт, незаконного відведення земельних ділянок, зайнятих зеленими насадженнями, під будівництво;

збереження, відновлення та збалансованого використання рослинного світу України;

забезпечення сталого управління водними ресурсами за басейновим принципом;

забезпечення сталого використання і охорони земель, покращення стану уражених екосистем і сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель;

перетворення сфери надрокористування в максимально прозору та інвестиційно привабливу галузь, що відповідає кращим міжнародним стандартам;

впровадження екоуправління на підприємствах одночасно з поліпшенням екологічних характеристик продукції, у т.ч. на основі міжнародних систем сертифікації та маркування;

запровадження в Україні системи зелених закупівель;

наукові дослідження зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення.

Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
1.1. Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень	1.1.1. Розвиток експортоорієнтованих галузей економіки з високою доданою вартістю (ІТ-сектор, деревообробна та меблева промисловість, виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка сільськогосподарської продукції, логістика), а також ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів	0
	1.1.2. Розвиток високотехнологічного органічного сільського господарства, ягідництва та садівництва	+
	1.1.3. Переорієнтація господарського комплексу на оборонні замовлення та післявоєнне відновлення економіки	+
1.2. Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу	1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва	0
	1.2.2. Впровадження акрофінансо акрофінансової підтримки бізнесу, включаючи релокований	0
	1.2.3. Сприяння місцевим виробникам у розширенні доступу до ринків збуту	0
1.3. Стимулювання залучення інвестицій	1.3.1. Підготовка інвестиційних продуктів	0
	1.3.2. Покращення інвестиційної промоції регіону	0
	1.3.3. Створення та розвиток індустріальних парків, промислових зон та кластерів	0

Національна екологічна ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України

Завдання: розвиток галузевих стратегій щодо:

покращення якості повітря, води та управління водними ресурсами. Поступове припинення скидання неочищених та недостатньо очищених стічних вод і забезпечення відповідності очищення стічних вод нормативам та стандартам, запобігання забрудненню підземних вод; збереження озонового шару; запобігання зміні клімату та адаптація до неї;

управління відходами та ресурсами, повернення у обіг ресурсоцінних матеріалів; обмеження використання окремих виробів з пластику у харчовій промисловості; забезпечення охорони та захисту природи; збереження біорізноманіття та ландшафтів; зменшення промислового забруднення та ризиків промислових аварій; контролю та запобігання біологічному забрудненню; поводження з небезпечними хімічними речовинами; забезпечення обов'язковості інтеграції екологічної складової до політик та/або програм загально-державного, галузевого, регіонального та місцевого розвитку, створення податкового, кредитного та інвестиційного клімату для залучення коштів міжнародних донорів та приватного капіталу у природоохоронну діяльність; усунення залежності економічного зростання від збільшення використання природних ресурсів і енергії та підвищення рівня забруднення навколишнього природного середовища; впровадження екологічно чистого, ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій, зокрема екологічної модернізації підприємств шляхом зниження ставки екоподатку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку); упровадження в Україні сталого низьковуглецевого розвитку всіх галузей економіки; включення питань щодо цінності біорізноманіття в національні, місцеві, стратегічні, програмні документи та плани розвитку економіки та її галузей; упровадження систем екологічного управління, розвитку добровільної екологічної сертифікації, маркування продукції, екологічного аудиту.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
1.1. Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень	1.1.1. Розвиток експортоорієнтованих галузей економіки з високою доданою вартістю (ІТ-сектор, деревообробна та меблева промисловість, виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка сільськогосподарської продукції, логістика), а також ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів	+
	1.1.2. Розвиток високотехнологічного органічного сільського господарства, ягідництва та садівництва	+
	1.1.3. Переорієнтація господарського комплексу на оборонні замовлення та післявоєнне відновлення економіки	0
1.2. Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу	1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва	0
	1.2.2. Впровадження акрофінансо акрофінансової підтримки бізнесу, включаючи релокований	0
	1.2.3. Сприяння місцевим виробникам у розширенні доступу до ринків збуту	+
1.3. Стимулювання залучення інвестицій	1.3.1. Підготовка інвестиційних продуктів	0
	1.3.2. Покращення інвестиційної промоції регіону	0
	1.3.3. Створення та розвиток індустріальних парків, промислових зон та кластерів	0
Національна екологічна ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення Завдання: зниження рівня забруднення атмосферного повітря та вод; регулювання промислового вилову водних живих ресурсів у межах територіальних вод виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу і внутрішніх водоймах; зменшення антропогенного впливу на екосистеми Чорного та Азовського морів; покращення якості ґрунтів та впровадження ефективної системи підвищення їх родючості; запровадження управління екологічним ризиком на основі його моделювання в режимі реального часу із залученням новітніх інформаційних технологій з метою захисту природних екосистем, здоров'я та благополуччя населення; запобігання розповсюдженню інвазійних видів та контроль за появою та розповсюдженням таких видів у природних екосистемах, у т.ч. морських; забезпечення та сприяння використанню сучасних пестицидів та агрохімікатів з мінімальним негативним впливом на флору, фауну та здоров'я людини; зменшення винесення радіонуклідів із зони відчуження і зони безумовного відселення;		

запобігання неконтрольованому вивільненню генетично модифікованих організмів у навколишнє природне середовище; формування екологічної складової державної системи захисту критичної інфраструктури; стимулювання заміщення первинних природних ресурсів за рахунок використання відходів виробництва чи побічних продуктів, у т.ч. шлаків; упровадження сталої системи управління відходами та небезпечними хімічними речовинами; розв'язання екологічних проблем, відновлення та збереження навколишнього природного середовища Донбасу.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
1.1. Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень	1.1.1. Розвиток експортоорієнтованих галузей економіки з високою доданою вартістю (ІТ-сектор, деревообробна та меблева промисловість, виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка с/г продукції, логістика), а також ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів	0
	1.1.2. Розвиток високотехнологічного органічного сільського господарства, ягідництва та садівництва	+
	1.1.3. Переорієнтація господарського комплексу на оборонні замовлення та післявоєнне відновлення економіки	0
1.2. Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу	1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва	0
	1.2.2. Впровадження акрофінансо акрофінансової підтримки бізнесу, включаючи релокований	0
	1.2.3. Сприяння місцевим виробникам у розширенні доступу до ринків збуту	0
1.3. Стимулювання залучення інвестицій	1.3.1. Підготовка інвестиційних продуктів	0
	1.3.2. Покращення інвестиційної промоції регіону	0
	1.3.3. Створення та розвиток індустріальних парків, промислових зон та кластерів	0
Національна екологічна ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління Завдання: впровадження принципів належного екологічного врядування, підтримка постійного діалогу із заінтересованими сторонами щодо підготовки та прийняття стратегічних рішень; укріплення інституційної спроможності щодо планування, моніторингу та оцінки ефективності впровадження екологічної політики; запровадження екологічного обліку для оцінки ефективності політики та управління; розвиток і вдосконалення природоохоронного законодавства та підвищення рівня його дотримання, включаючи наближення законодавства України до права (acquis) ЄС; посилення відповідальності за шкоду, заподіяну довкіллю, відповідно до міжнародних зобов'язань України; забезпечення науково-інформаційної та інноваційної підтримки процесу прийняття управлінських рішень; кіберзахист відповідних екологічних інформаційних ресурсів, систем, баз даних; посилення спроможностей природоохоронного управління у проведенні комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища та державного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів; розмежування функцій з охорони навколишнього природного середовища та господарської діяльності з використання природних ресурсів; забезпечення чіткого розподілу повноважень у сфері охорони навколишнього природного середовища на державному, регіональному та місцевому рівнях; забезпечення цільового бюджетного фінансування природоохоронних заходів та недержавного інвестування природоохоронних проектів.		

Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
1.1. Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень	1.1.1. Розвиток експортоорієнтованих галузей з високою доданою вартістю (ІТ-сектор, деревообробна та меблева промисловість, виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка с/г продукції, логістика), а також ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів	0
	1.1.2. Розвиток високотехнологічного органічного сільського господарства, ягідництва та садівництва	+
	1.1.3. Переорієнтація господарського комплексу на оборонні замовлення та післявоєнне відновлення економіки	0
1.2. Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу	1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва	0
	1.2.2. Впровадження акрофінансо акрофінансової підтримки бізнесу, включаючи релокований	0
	1.2.3. Сприяння місцевим виробникам у розширенні доступу до ринків збуту	0
1.3. Стимулювання залучення інвестицій	1.3.1. Підготовка інвестиційних продуктів	0
	1.3.2. Покращення інвестиційної промоції регіону	0
	1.3.3. Створення та розвиток індустріальних парків, промислових зон та кластерів	0

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

«++» – цілі Стратегії узгоджені з Національними екологічними цілями;

«+» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;

«0» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі нейтральні по відношенню одні до одних;

«-» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та Національних екологічних цілей;

«- -» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Стратегії.

Джерело: власні напрацювання

Для більш повного узгодження стратегічної цілі 1 та національної екологічної цілі 1 доцільно було б в операційній цілі «1.1. Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень» звернути увагу на екологічні аспекти інноваційного розвитку, зокрема передбачити створення інформаційно-експериментальних та демонстраційно-навчальних центрів підтримки заходів з впровадження і поширення моделей невиснажливого господарювання та екологічно дружніх технологій. Цьому можуть сприяти проекти з підтримки розвитку інженерних розробок у сфері екологічно безпечних та енерго-ефективних технологій, впровадження систем екологічного управління, що передбачають технічне переоснащення виробництва на основі енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів. Також необхідно, щоб прискорення економічного зростання не відбувалося за рахунок погіршення екологічної ситуації в області.

Стратегічна ціль «2. Збалансований розвиток територій області» передбачає:

- Розвиток транзитного потенціалу і транспортної інфраструктури;
- Підвищення якості та доступності медичних послуг населенню на первинному, вторинному та третинному рівнях;
- Розвиток інфраструктури підтримки здорового способу життя мешканців області;
- Актуалізація містобудівної документації;
- Впровадження електронних сервісів в інфраструктуру життєдіяльності регіону;
- Розвиток та відновлення інфраструктури для захисту мешканців та посилення енергетичної безпеки громад;
- Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, тепlopостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

- Підвищення ефективності управління земельними, лісовими та водними ресурсами;
- Створення дієвих механізмів залучення членів громад до вирішення проблем місцевого розвитку, в т.ч. на засадах дорадчої демократії;
- Розвиток середніх і малих суб'єктів господарювання на сільських територіях та сприяння зайнятості населення;
- Формування позитивного іміджу Рівненщини;
- Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури, туристичних продуктів; активізація культурно-мистецького життя;
- Розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва громад, впровадження кращих практик країн ЄС (таблиця 5.3).

Таблиця 5.3. Відповідність стратегічної цілі «2.Збалансований розвиток територій області» Стратегії Національним екологічним цілям

Національна екологічна ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва: Завдання: впровадження освіти в інтересах збалансованого (сталого) розвитку, екологічної освіти та виховання, просвітницької діяльності з метою формування в суспільстві екологічних цінностей і підвищення його екологічної свідомості; оцінка ставлення та підвищення рівня поінформованості суспільства щодо значення, переваг та інструментів сталого споживання і виробництва, стану і цінностей біорізноманіття та заходів, які необхідно здійснити для його збереження, відновлення і сталого використання; забезпечення практичної реалізації результатів сучасних та фундаментальних екологічних досліджень та безперервної взаємодії між науковцями та державними органами; врахування рекомендацій наукових установ екологічного спрямування при прийнятті управлінських рішень та підготовці проектів нормативно-правових актів; розвиток партнерства між секторами суспільства з метою залучення до планування і реалізації природоохоронної політики усіх заінтересованих сторін; забезпечення участі громадськості у прийнятті управлінських рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища та природокористування; забезпечення дотримання екологічних прав та обов'язків громадян, доступу громадськості до правосуддя з питань охорони навколишнього природного середовища та природокористування.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
2.1. Забезпечення розвитку інфраструктури територій	2.1.1.Розвиток транзитного потенціалу і транспортної інфраструктури	0
	2.1.2.Підвищення якості та доступності медичних послуг населенню на первинному, вторинному та третинному рівнях	0
	2.1.3. Розвиток інфраструктури підтримки здорового способу життя мешканців області	+
	2.1.4. Актуалізація містобудівної документації.	0
	2.1.5. Впровадження електронних сервісів в інфраструктуру життєдіяльності регіону.	
	2.1.6. Розвиток та відновлення інфраструктури для захисту мешканців та посилення енергетичної безпеки громад.	+
	2.1.7.Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, теплопостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива.	+
Продовження таблиці 5.3		
2.2. Стимулювання економічної активності в	2.2.1. Створення дієвих механізмів залучення членів громад до вирішення проблем місцевого розвитку, в т.ч. на засадах дорадчої демократії	0

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

громадах	2.2.2. Розвиток середніх і малих суб'єктів господарювання на сільських територіях та сприяння зайнятості населення	0
	2.2.3. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури, туристичних продуктів; активізація культурно-мистецького життя	+
	2.2.4. Розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва громад, впровадження кращих практик країн ЄС	+
Національна екологічна ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України Завдання: підготовка та впровадження Основних засад (стратегії) державної екологічної політики в збалансоване лісоуправління; упровадження інструментів сталого споживання і виробництва; вдосконалення системи кадастрів природних ресурсів, державної статистичної звітності з використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища; створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів, у тому числі природних ресурсів з асиміляційним потенціалом; зменшення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття, зокрема шляхом вдосконалення принципів формування екологічної мережі, її розширення і невиснажливого використання, а також збереження унікальних природних ландшафтів; збереження та відновлення чисельності видів природної флори та фауни, у т. ч. мігруючих видів тварин, середовищ їх існування, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу та типових природних рослинних угруповань, що підлягають охороні; протидія незаконному обігу та торгівлі об'єктами дикої фауни і флори, у т. ч. введення заборони використання диких тварин у цирках, а також у будь-якій іншій комерційній діяльності публічного характеру, крім стаціонарних зоопарків; збільшення та розширення територій ПЗФ, створення на суходолі і в акваторії Чорного та Азовського морів і збереження та функціонування репрезентативної та керованої системи територій та об'єктів ПЗФ, у т. ч. транскордонних та міжнародного значення; зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище, припинення руйнування навколишнього природного середовища у межах міст, зокрема, недопущення необґрунтованого знищення зелених насаджень у межах міст під час виконання будівельних чи інших робіт, незаконного відведення земельних ділянок, зайнятих зеленими насадженнями, під будівництво; забезпечення збереження, відновлення та збалансованого використання рослинного світу; забезпечення сталого управління водними ресурсами за басейновим принципом; забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану уражених екосис-тем та сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель; перетворення сфери надрокористування в максимально прозору та інвестиційно привабливу галузь, що відповідає кращим міжнародним стандартам; впровадження екологічного управління на підприємствах одночасно з поліпшенням екологічних характеристик продукції, у т. ч. на основі міжнародних систем сертифікації та; запровадження в Україні системи зелених закупівель; наукові дослідження зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення; стимулювання розвитку інфраструктури управління відходами; упровадження технологій електронного урядування в екологічній сфері; стимулювання оновлення зношених основних фондів промислової і транспортної інфраструктури та об'єктів житлово-комунального господарства шляхом прямих державних дотацій, здешевлення кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо.		

Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
2.1. Забезпечення розвитку інфраструктури територій	2.1.1. Розвиток транзитного потенціалу і транспортної інфраструктури	0
	2.1.2. Підвищення якості та доступності медичних послуг на первинному, вторинному та третинному рівнях	0
	2.1.3. Розвиток інфраструктури підтримки здорового способу життя мешканців області	0
	2.1.4. Актуалізація містобудівної документації.	+
	2.1.5. Впровадження електронних сервісів в інфраструктуру життєдіяльності регіону.	0
	2.1.6. Розвиток та відновлення інфраструктури для захисту мешканців та посилення енергетичної безпеки громад.	+
	2.1.7. Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, теплопостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива.	+
2.2. Стимулювання економічної активності в громадах	2.2.1. Створення дієвих механізмів залучення членів громад до вирішення проблем місцевого розвитку, в т.ч. на засадах дорадчої демократії	+
	2.2.2. Розвиток середніх і малих суб'єктів господарювання на сільських територіях та сприяння зайнятості населення	0
	2.2.3. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури, туристичних продуктів; активізація культурно-мистецького життя	+
	2.2.4. Розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва громад, впровадження кращих практик країн ЄС	+

Національна екологічна ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України

Завдання: розвиток галузевих стратегій щодо:

покращення якості повітря, води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище. Повне поступове припинення скидання у водні об'єкти неочищених та недостатньо очищених стічних вод і забезпечення відповідності ступеня очищення стічних вод установленим нормативам та стандартам, запобігання забрудненню підземних вод; збереження озонового шару;

запобігання зміні клімату та адаптація до неї;

управління відходами та ресурсами, повернення у господарський обіг ресурсоцінних матеріалів;

поступового обмеження використання окремих виробів з пластику у харчовій промисловості;

забезпечення охорони та захисту природи; збереження біорізноманіття та ландшафтів;

зменшення промислового забруднення та ризиків промислових аварій;

контролю та запобігання біологічному забрудненню;

поводження з небезпечними хімічними речовинами;

забезпечення обов'язковості інтеграції екологічної складової до політик та/або програм загально державного, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку, створення податкового, кредитного та інвестиційного клімату для залучення коштів міжнародних донорів та приватного капіталу у природоохоронну діяльність;

усунення прямої залежності економічного зростання від збільшення використання природних ресурсів і енергії та підвищення рівня забруднення навколишнього середовища;

стимулювання впровадження суб'єктами господарювання більш екологічно чистого, ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій, зокрема екологічної модернізації промислових підприємств шляхом зниження ставки екологічного податку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку);

упровадження в Україні сталого низьковуглецевого розвитку всіх галузей економіки; включення питань щодо цінності біорізноманіття в національні, місцеві, стратегічні, програмні документи та плани розвитку економіки та її галузей; упровадження систем екологічного управління, розвитку добровільної екологічної сертифікації, маркування продукції, екологічного аудиту.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
2.1. Забезпечення розвитку інфраструктури територій	2.1.1. Розвиток транзитного потенціалу і транспортної інфраструктури	0
	2.1.2. Підвищення якості та доступності медичних послуг на первинному, вторинному та третинному рівнях	0
	2.1.3. Розвиток інфраструктури підтримки здорового способу життя мешканців області	+
	2.1.4. Актуалізація містобудівної документації.	+
	2.1.5. Впровадження електронних сервісів в інфраструктуру життєдіяльності регіону.	0
	2.1.6. Розвиток та відновлення інфраструктури для захисту мешканців та посилення енергетичної безпеки громад.	+
	2.1.7. Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, теплопостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива.	+
2.2. Стимулювання економічної активності в громадах	2.2.1. Створення дієвих механізмів залучення членів громад до вирішення проблем місцевого розвитку, в т.ч. на засадах дорадчої демократії	+
	2.2.2. Розвиток середніх і малих суб'єктів господарювання на сільських територіях та сприяння зайнятості населення	0
	2.2.3. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури, турпродуктів; активізація культурно-мистецького життя	0
	2.2.4. Розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва громад, впровадження кращих практик країн ЄС	+
Національна екологічна ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення Завдання: зниження рівня забруднення атмосферного повітря та вод; регулювання промислового вилову водних живих ресурсів у межах територіальних вод виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу і внутрішніх водоймах; зменшення антропогенного впливу на екосистеми Чорного та Азовського морів; покращення якості ґрунтів та впровадження ефективної системи підвищення їх родючості; запровадження управління екологічним ризиком на основі його моделювання в режимі реального часу із залученням новітніх інформаційних технологій з метою захисту природних екосистем, здоров'я та благополуччя населення; запобігання розповсюдженню інвазійних видів та контроль за появою та розповсюдженням таких видів у природних екосистемах, у т.ч. морських; забезпечення та сприяння використанню сучасних пестицидів та агрохімікатів з мінімальним негативним впливом на флору, фауну та здоров'я людини; зменшення обсягу винесення радіонуклідів за межі зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення; запобігання неконтрольованому вивільненню генетично модифікованих організмів у навколишнє природне середовище; формування екологічної складової державної системи захисту критичної інфраструктури; стимулювання заміщення первинних природних ресурсів за рахунок використання відходів виробництва чи побічних продуктів, у т.ч. шлаків; упровадження сталої системи управління відходами і небезпечними хімічними речовинами; розв'язання екологічних проблем, відновлення та збереження навколишнього природного середовища Донбасу.		

Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
2.1. Забезпечення розвитку інфраструктури територій	2.1.1. Розвиток транзитного потенціалу і транспортної інфраструктури	0
	2.1.2. Підвищення якості та доступності медичних послуг населенню на первинному, вторинному та третинному рівнях	0
	2.1.3. Розвиток інфраструктури підтримки здорового способу життя мешканців області	+
	2.1.4. Актуалізація містобудівної документації.	+
	2.1.5. Впровадження електронних сервісів в інфраструктуру життєдіяльності регіону.	+
	2.1.6. Розвиток та відновлення інфраструктури для захисту мешканців та посилення енергетичної безпеки громад.	+
	2.1.7. Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, теплопостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива.	+
2.2. Стимулювання економічної активності в громадах	2.2.1. Створення дієвих механізмів залучення членів громад до вирішення проблем місцевого розвитку, в т.ч. на засадах дорадчої демократії	0
	2.2.2. Розвиток середніх і малих суб'єктів господарювання на сільських територіях та сприяння зайнятості населення	0
	2.2.3. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури, туристичних продуктів; активізація культурно-мистецького життя	+
	2.2.4. Розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва громад, впровадження кращих практик країн ЄС	+
Національна екологічна ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління Завдання: впровадження принципів належного екологічного врядування, підтримка постійного діалогу із заінтересованими сторонами щодо підготовки та прийняття стратегічних рішень; укріплення інституційної спроможності щодо планування, моніторингу та оцінки ефективності впровадження екологічної політики; запровадження екологічного обліку для оцінки ефективності політики та управління; розвиток і вдосконалення природоохоронного законодавства та підвищення рівня його дотримання, включаючи наближення законодавства України до права (acquis) ЄС; посилення відповідальності за шкоду, заподіяну довкіллю, відповідно до міжнародних зобов'язань України; забезпечення науково-інформаційної та інноваційної підтримки процесу прийняття управлінських рішень; кіберзахист відповідних екологічних інформаційних ресурсів, систем, баз даних; посилення спроможностей природоохоронного управління у проведенні комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища та державного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів; розмежування функцій з охорони навколишнього природного середовища та господарської діяльності з використання природних ресурсів; забезпечення чіткого розподілу повноважень у сфері охорони навколишнього природного середовища на державному, регіональному та місцевому рівнях; забезпечення цільового бюджетного фінансування природоохоронних заходів та недержавного інвестування природоохоронних проєктів; удосконалення кадрової політики та професійної підготовки фахівців у системі охорони навколишнього природного середовища та природокористування.		

Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
2.1. Забезпечення розвитку інфраструктури територій	2.1.1. Розвиток транзитного потенціалу і транспортної інфраструктури	0
	2.1.2. Підвищення якості та доступності медичних послуг населенню на первинному, вторинному та третинному рівнях	0
	2.1.3. Розвиток інфраструктури підтримки здорового способу життя мешканців області	0
	2.1.4. Актуалізація містобудівної документації.	+
	2.1.5. Впровадження електронних сервісів в інфраструктуру життєдіяльності регіону.	+
	2.1.6. Розвиток та відновлення інфраструктури для захисту мешканців та посилення енергетичної безпеки громад.	+
	2.1.7. Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, теплопостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива.	+
2.2. Стимулювання економічної активності в громадах	2.2.1. Створення дієвих механізмів залучення членів громад до вирішення проблем місцевого розвитку, в т.ч. на засадах дорадчої демократії	+
	2.2.2. Розвиток середніх і малих суб'єктів господарювання на сільських територіях та сприяння зайнятості населення	0
	2.2.3. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури, туристичних продуктів; активізація культурно-мистецького життя	0
	2.2.4. Розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва громад, впровадження кращих практик країн ЄС	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

«++» – цілі Стратегії узгоджені з Національними екологічними цілями;

«+» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;

«0» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі нейтральні по відношенню одні до одних;

«-» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та Національних екологічних цілей;

«- +» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Стратегії.

Джерело: власні напрацювання

Загалом стратегічна ціль «2.3балансований розвиток територій області» відповідає Національним екологічним цілям. Більшість операційних цілей стратегічної цілі 2 опосередковано узгоджуються або нейтральні по відношенню до національних екологічних цілей.

Стратегічна ціль «3.Розвиток людського капіталу» передбачає:

- Підвищення освітнього рівня молоді, забезпечення громадянам рівних умов доступу до якісної освіти;
- Сприяння соціальному становленню молоді, волонтерству та всебічному захисту і розвитку дітей, дотримання прав людини та гендерної рівності;
- Покращення підготовки кадрів для потреб регіональної економіки та соціальної сфери, підтримка розвитку лідерства;
- Створення умов для повернення жителів області, які виїхали за кордон;
- Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, підвищення ефективності поводження з відходами, їх захоронення та переробки (табл. 5.4).

Таблиця 5.4. Відповідність стратегічної цілі «3.Розвиток людського капіталу» Стратегії Національним екологічним цілям

Національна екологічна ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва: Завдання: впровадження освіти в інтересах збалансованого (сталого) розвитку, екологічної освіти та виховання, просвітницької діяльності з метою формування в суспільстві екологічних цінностей і підвищення його екологічної свідомості; підвищення рівня поінформованості суспільства щодо значення, переваг та інструментів сталого споживання і виробництва, стану і цінностей біорізноманіття та заходів, які необхідно здійснити для його збереження, відновлення і сталого використання; забезпечення практичної реалізації результатів сучасних та фундаментальних екологічних досліджень та безперервної взаємодії між науковцями та державними органами; врахування рекомендацій наукових установ екологічного спрямування при прийнятті управлінських рішень та підготовці проектів нормативно-правових актів; розвиток партнерства між секторами суспільства з метою залучення до планування і реалізації природоохоронної політики усіх заінтересованих сторін; забезпечення участі громадськості у прийнятті управлінських рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища та природокористування; забезпечення дотримання екологічних прав та обов'язків громадян, доступу громадськості до правосуддя з питань охорони навколишнього природного середовища та природокористування.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
3.1. Підвищення обізнаності та соціальної активності жителів	3.1.1. Підвищення освітнього рівня молоді, забезпечення громадянам рівних умов доступу до якісної освіти	+
	3.1.2. Сприяння соціальному становленню молоді, волонтерству та всебічному захисту і розвитку дітей, дотримання прав людини та гендерної рівності	0
	3.1.3. Покращення підготовки кадрів для потреб регіональної економіки та соціальної сфери, підтримка розвитку лідерства	+
3.2. Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення	3.2.1. Створення умов для повернення жителів області, які виїхали за кордон	0
	3.2.2. Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, підвищення ефективності поводження з відходами, їх захоронення та переробки	++
Національна екологічна ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України Завдання: підготовка та впровадження Основних засад (стратегії) державної екологічної політики в збалансоване лісоуправління; упровадження інструментів сталого споживання і виробництва; вдосконалення системи кадастрів природних ресурсів, державної статистичної звітності з використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища; створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів, у тому числі природних ресурсів з асиміляційним потенціалом; зменшення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття, зокрема шляхом вдосконалення принципів формування екологічної мережі, її розширення і невиснажливого використання, а також збереження унікальних природних ландшафтів; збереження та відновлення чисельності видів природної флори та фауни, у т. ч. мігруючих видів тварин, середовищ їх існування, рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу та типових природних рослинних угруповань, що підлягають охороні; протидія незаконному обігу та торгівлі об'єктами дикої фауни і флори, у т. ч. введення заборони використання диких тварин у цирках, а також у будь-якій іншій комерційній діяльності публічного характеру, крім стаціонарних зоопарків;		

збільшення та розширення територій ПЗФ (зокрема заповідних зон НПП та РЛП), створення на суходолі і в акваторії Чорного та Азовського морів і забезпечення збереження і функціонування репрезентативної та ефективно керованої системи територій та об'єктів ПЗФ, у т. ч. транскордонних та європейського і міжнародного значення; зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище, припинення руйнування навколишнього природного середовища у межах міст, зокрема, недопущення необґрунтованого знищення зелених насаджень у межах міст під час виконання будівельних чи інших робіт, незаконного відведення земельних ділянок, зайнятих зеленими насадженнями, під будівництво; забезпечення збереження, відновлення та збалансованого використання рослинного світу України; забезпечення сталого управління водними ресурсами за басейновим принципом; забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану уражених екосистем та сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель; перетворення сфери надрокористування в максимально прозору та інвестиційно привабливу галузь, що відповідає кращим міжнародним стандартам; стимулювання впровадження систем екологічного управління на підприємствах одночасно з поліпшенням екологічних характеристик продукції, у т. ч. на основі міжнародних систем сертифікації та маркування; запровадження в Україні системи зелених закупівель; наукові дослідження зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення; стимулювання розвитку інфраструктури управління відходами; упровадження технологій електронного урядування в екологічній сфері; стимулювання оновлення зношених основних фондів промислової і транспортної інфраструктури та об'єктів житлово-комунального господарства шляхом прямих державних дотацій, здешевлення кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
3.1. Підвищення обізнаності та соціальної активності жителів	3.1.1. Підвищення освітнього рівня молоді, забезпечення громадянам рівних умов доступу до якісної освіти	0
	3.1.2. Сприяння соціальному становленню молоді, волонтерству та всебічному захисту і розвитку дітей, дотримання прав людини та гендерної рівності	0
	3.1.3. Покращення підготовки кадрів для потреб регіональної економіки та соціальної сфери, підтримка розвитку лідерства	+
3.2. Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення	3.2.1. Створення умов для повернення жителів області, які виїхали за кордон	0
	3.2.2. Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, підвищення ефективності поводження з відходами, їх захоронення та переробки	+
Національна екологічна ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України Завдання: розвиток галузевих стратегій щодо: покращення якості повітря, води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище. Повне поступове припинення скидання у водні об'єкти неочищених та недостатньо очищених стічних вод і забезпечення відповідності ступеня очищення стічних вод установленим нормативам та стандартам, запобігання забрудненню підземних вод; збереження озонового шару; запобігання зміні клімату та адаптація до неї; управління відходами та ресурсами, повернення в обіг ресурсоцінних матеріалів; обмеження використання окремих виробів з пластику у харчовій промисловості;		

забезпечення охорони та захисту природи; зменшення промислового забруднення та ризиків промислових аварій; збереження біорізноманіття та ландшафтів; контролю та запобігання біологічному забрудненню; поводження з небезпечними хімічними речовинами; забезпечення обов'язковості інтеграції екологічної складової до політик та/або програм загально-державного, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку, створення податкового, кредитного та інвестиційного клімату для залучення коштів міжнародних донорів та приватного капіталу у природоохоронну діяльність; усунення залежності економічного зростання від збільшення використання природних ресурсів і енергії та підвищення рівня забруднення навколишнього природного середовища; стимулювання впровадження суб'єктами господарювання більш екологічно чистого, ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій, зокрема екологічної модернізації промислових підприємств шляхом зниження ставки екологічного податку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку); упровадження в Україні сталого низьковуглецевого розвитку всіх галузей економіки; включення питань щодо цінності біорізноманіття в національні, місцеві, стратегічні, програмні документи та плани розвитку економіки та її галузей; упровадження систем екологічного управління, розвитку добровільної екологічної сертифікації, маркування продукції, екологічного аудиту.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
3.1. Підвищення обізнаності та соціальної активності жителів	3.1.1. Підвищення освітнього рівня молоді, забезпечення громадянам рівних умов доступу до якісної освіти	0
	3.1.2. Сприяння соціальному становленню молоді, волонтерству та всебічному захисту і розвитку дітей, дотримання прав людини та гендерної рівності	0
	3.1.3. Покращення підготовки кадрів для потреб регіональної економіки та соціальної сфери, розвиток лідерства	+
3.2. Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення	3.2.1. Створення умов для повернення жителів області, які виїхали за кордон	0
	3.2.2. Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, підвищення ефективності поводження з відходами, їх захоронення та переробки	+
Національна екологічна ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення Завдання: зниження рівня забруднення атмосферного повітря та вод; регулювання промислового вилову водних живих ресурсів у межах територіальних вод виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу і внутрішніх водоймах; зменшення антропогенного впливу на екосистеми Чорного та Азовського морів; покращення якості ґрунтів та впровадження ефективної системи підвищення їх родючості; запровадження управління екологічним ризиком на основі його моделювання в режимі реального часу із залученням новітніх інформаційних технологій з метою захисту природних екосистем, здоров'я та благополуччя населення; запобігання розповсюдженню інвазійних видів та контроль за появою та розповсюдженням таких видів у природних екосистемах, у т. ч. морських; забезпечення та сприяння використанню сучасних пестицидів та агрохімікатів з мінімальним негативним впливом на флору, фауну та здоров'я людини; зменшення обсягу винесення радіонуклідів за межі зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення; запобігання неконтрольованому вивільненню генетично модифікованих організмів у навколишнє природне середовище; формування екологічної складової державної системи захисту критичної інфраструктури; стимулювання заміщення первинних природних ресурсів за рахунок використання відходів виробництва чи побічних продуктів, у т.ч. шлаків;		

упровадження сталої системи управління відходами та небезпечними хімічними речовинами; розв'язання екологічних проблем, відновлення та збереження навколишнього природного середовища Донбасу.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
3.1. Підвищення обізнаності та соціальної активності жителів	3.1.1. Підвищення освітнього рівня молоді, забезпечення громадянам рівних умов доступу до якісної освіти	0
	3.1.2. Сприяння соціальному становленню молоді, волонтерству та всебічному захисту і розвитку дітей, дотримання прав людини та гендерної рівності	0
	3.1.3. Покращення підготовки кадрів для потреб регіональної економіки та соціальної сфери, підтримка лідерства	0
3.2. Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення	3.2.1. Створення умов для повернення жителів області, які виїхали за кордон	0
	3.2.2. Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, підвищення ефективності поводження з відходами, їх захоронення та переробки	++
Національна екологічна ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління Завдання: впровадження принципів належного екологічного врядування, підтримка постійного діалогу із заінтересованими сторонами щодо підготовки та прийняття стратегічних рішень; укріплення інституційної спроможності щодо планування, моніторингу та оцінки ефективності впровадження екологічної політики; запровадження екологічного обліку для оцінки ефективності політики та управління; розвиток і вдосконалення природоохоронного законодавства та підвищення рівня його дотримання, включаючи наближення законодавства України до права (acquis) ЄС; посилення відповідальності за шкоду, заподіяну довкіллю, відповідно до міжнародних зобов'язань України; забезпечення науково-інформаційної та інноваційної підтримки процесу прийняття управлінських рішень; кіберзахист відповідних екологічних інформаційних ресурсів, систем, баз даних; посилення спроможностей природоохоронного управління у проведенні комплексного моніторингу стану навколишнього середовища та державного контролю у сфері охорони природного середовища, раціонального використання і охорони природних ресурсів; розмежування функцій з охорони навколишнього природного середовища та господарської діяльності з використання природних ресурсів; забезпечення чіткого розподілу повноважень у сфері охорони навколишнього природного середовища на державному, регіональному та місцевому рівнях; забезпечення цільового бюджетного фінансування природоохоронних заходів та недержавного інвестування природоохоронних проєктів; удосконалення кадрової політики та професійної підготовки фахівців у системі охорони навколишнього природного середовища та природокористування.		
Оперативна ціль	Завдання	Оцінка
3.1. Підвищення обізнаності та соціальної активності жителів	3.1.1. Підвищення освітнього рівня молоді, забезпечення громадянам рівних умов доступу до якісної освіти	+
	3.1.2. Сприяння соціальному становленню молоді, волонтерству та всебічному захисту і розвитку дітей, дотримання прав людини та гендерної рівності	0
	3.1.3. Покращення підготовки кадрів для потреб регіональної економіки та соціальної сфери, підтримка розвитку лідерства	+

3.2. Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення	3.2.1. Створення умов для повернення жителів області, які виїхали за кордон	0
	3.2.2. Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, підвищення ефективності поводження з відходами, їх захоронення та переробка	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

«++» – цілі Стратегії узгоджені з Національними екологічними цілями;

«+» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;

«0» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі нейтральні по відношенню одні до одних;

«-» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та Національних екологічних цілей;

«- -» – цілі Стратегії та Національні екологічні цілі принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Стратегії.

Джерело: власні напрацювання

Загалом стратегічна ціль «3.Розвиток людського капіталу» відповідає Національним екологічним цілям. Більшість її операційних цілей опосередковано узгоджуються або нейтральні по відношенню до національних екологічних цілей. Завдання «3.2.2.Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, підвищення ефективності поводження з відходами, їх захоронення та переробка» операційної цілі «3.2.Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення» узгоджені з національними екологічними цілями «1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва» та «4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення».

В Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженій Розпорядженням КМУ від 20.10.2021 №1363-р, визначено 12 стратегічних цілей для підвищення рівня екологічної безпеки, зменшення впливів та наслідків зміни клімату в Україні:

- зменшення рівня промислового забруднення;
- створення ефективної системи хімічної безпеки;
- забезпечення раціонального використання природних ресурсів;
- досягнення «доброго» екологічного стану вод;
- забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до змін клімату;
- створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами;
- підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні;
- посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;
- стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м.Севастополі після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону;
- включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами;
- підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату.

Таблиця 5.5. Відповідність цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р. стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р.

Стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р.	Стратегічні цілі Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р.		
	1.Розвиток конкурентної економіки	2.Збалансований розвиток територій області	3.Розвиток людського капіталу
1.зменшення рівня промислового забруднення;	+	+	0
2.створення ефективної системи хімічної безпеки;	+	+	0
3.забезпечення раціонального використання природних ресурсів;	+	+	0
4.досягнення «доброго» екологічного стану вод;	+	+	0
5.забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до змін клімату;	0	++	0
6.створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами;	+	+	0
7.підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;	+	+	0
8.збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні;	0	+	0
9.посилення адаптаційної спроможності і стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;	0	++	0
10.стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м.Севастополі після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону;	0	++	0
11.включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами;	0	++	0
12.підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері довкілля, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату.	0	+	+

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

«+++» – цілі Стратегії узгоджені з Стратегічними цілями Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р. (далі - Стратегічні цілі екобезпеки);

«++» – цілі Стратегії та Стратегічні цілі екобезпеки опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;

«0» – цілі Стратегії та Стратегічні цілі екобезпеки нейтральні по відношенню одні до одних;

«-» – цілі Стратегії та Стратегічні цілі екобезпеки не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та Стратегічних цілей екобезпеки;

«--» – цілі Стратегії та Стратегічні цілі екобезпеки принципово суперечать одні однім. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Стратегії. Джерело: власні напрацювання

Аналіз відповідності цілей Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженої Розпорядженням КМУ від 20.10.2021 №1363-р. (далі – стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки), представлено в таблиці 5.5.

Стратегічна ціль «1.Розвиток конкурентної економіки» узгоджується з 1-4 та 6-7 цілями Стратегії екологічної безпеки та нейтральна до її решти цілей.

Стратегічна ціль «2.Збалансований розвиток територій області» повністю узгоджується з 5 та 9-12 цілями Стратегії екологічної безпеки та опосередковано узгоджується з рештою її цілей.

Стратегічна ціль «3.Розвиток людського капіталу» нейтральна до всіх цілей Стратегії екологічної безпеки, крім Завдання «3.2.2. Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, впровадження заходів з адаптації до змін клімату, підвищення ефективності поводження з відходами» операційної цілі «3.2. Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення», які опосередковано узгоджуються з ціллю «12.Підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату» Стратегії екологічної безпеки.

Водночас Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року також зорієнтована на реалізацію Водної стратегії України на період до 2050 року (схваленої Розпорядженням КМУ від 09.11.2022 №1134-р), стратегічними цілями якої є:

1. Забезпечення рівного доступу до якісної і безпечної для здоров'я людини питної води і належних санітарно-профілактичних заходів;
2. Поліпшення якісного стану водних об'єктів шляхом досягнення та підтримання «доброго» екологічного та хімічного стану масивів поверхневих вод, екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод, кількісного та хімічного стану масивів підземних вод;
3. Забезпечення необхідної кількості водних ресурсів для відновлення та оздоровлення водних екосистем і досягнення стійкого водозабору та водопостачання;
4. Скорочення зростаючих ризиків нестачі води та надлишку води;
- 5.Завпровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом та принципів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо водного врядування в районах річкових басейнів, у прибережних і морських водах.

Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 р. зорієнтована також на забезпечення реалізації завдань Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 р. (схваленої Розпорядженням КМУ від 14.09.2019 №688-р), яка включає наступні завдання:

1. Нарощення потенціалу зрошення та дренажу;
2. Модернізація міжгосподарських мереж;
- 3.Модернізація внутрішньогосподарських зрошувальних систем, яка передбачає модернізацію працюючих систем та відновлення працездатності пошкоджених, що не втратили свій ресурс;
- 4.Будівництво нових внутрішньогосподарських зрошувальних систем на міжгосподарських зрошувальних системах;
5. Відновлення дренажних систем у зоні осушення;
6. Модернізація працюючих дренажних систем;
7. Модернізація непрацюючих дренажних систем;
8. Відновлення дренажних систем у зоні зрошення.

Одним з чинників покращення якості атмосферного повітря є збереження та розвиток лісів. Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року зорієнтована також на

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

забезпечення реалізації стратегічних цілей Державної стратегії управління лісами України на період до 2035 року (схваленої Розпорядженням КМУ від 29.12.2021 1777-р), яка визначає наступні стратегічні цілі:

1. Ефективне управління лісами;
2. Забезпечення екологічної стійкості;
3. Забезпечення вагомого внеску лісів в розвиток економіки;
4. Рекреація та відкрите суспільство;
5. Дослідження та освіта.

Водночас орієнтація Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року на підвищення енергоефективності області відповідає засадам Енергетичної стратегії України до 2050 року (схваленої Розпорядженням КМУ від 21.04.2023 №373-р).

Також Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 року узгоджується із основними засадами Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року (затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 №443-р).

В 2023 р. у Рівненській обл. реалізовувалося 59 регіональних галузевих програм, з яких 5 мають відношення до збереження довкілля, але лише для 3-х з них було передбачено фінансування з обласного бюджету. В табл. 5.6 наведено узгодженість цілей Стратегії з галузевими програмами Рівненської області.

Таблиця 5.6. Зв'язок операційних цілей Стратегії розвитку Рівненської обл. на період до 2027 р. з діючими галузевими програмами Рівненської області

Операційна ціль Стратегії/Завдання*	Назва програми	Узгодженість
1.1.2.Розвиток високотехнологічного органічного сільського господарства, ягідництва та садівництва.	Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу Рівненської обл. на 2023-2025 рр. (Розпорядження голови ОДА №461 від 15.12.2022 р.)	+
2.1.6.Розвиток та відновлення інфраструктури для захисту мешканців та посилення енергетичної безпеки громад.	Програма дообладнання захисних споруд цивільного захисту в Рівненській обл. (рішення Рівненської обласної ради №1148 від 07.12.2018 р.)	+
2.1.7.Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, тепlopостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива	Комплексна програма енергоефективності Рівненської області на період 2018-2025 років (рішення Рівненської обласної ради №422 від 17.12.2021)	+
2.1.8.Підвищення ефективності управління земельними, лісовими та водними ресурсами.	Регіональна програма розвитку земельних відносин у Рівненській області на 2023-2025 роки (розпорядження голови ОДА №35 від 31.01.2023)	+
3.1.2.Сприяння соціальному становленню молоді, волонтерству та всебічному захисту і розвитку дітей, дотримання прав людини та гендерної рівності.	Обласна програма соціального захисту населення Рівненської області на 2019-2025 роки (рішення Рівненської обласної ради №1149 від 07.12.2018)	+
3.2.3.Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, підвищення ефективності поведінки з відходами, їх захоронення та переробки	Обласна програма охорони навколишнього природного середовища на 2022-2026 роки (розпорядження голови ОДА №165 від 27.06.2022)	+

* операційна ціль/завдання, які можуть бути реалізовані через заходи відповідної програми; «+» - узгоджується; «-» - не узгоджується; «+/-» - узгоджується частково

Джерело: власні напрацювання

З таблиці видно, що не всі завдання Стратегії, що мають на меті зменшення антропогенного навантаження на довкілля або започаткування екологічно-дружніх ініціатив, можуть бути реалізовані через існуючі в області галузеві регіональні програми.

Вище наведений огляд важливий не стільки з т.з. забезпечення реалізації операційних цілей Стратегії екологічного спрямування, які беруться до уваги при проведенні СЕО, скільки, виходячи з того, що завдання цих операційних цілей, спрямовані на зменшення антропогенного навантаження на довкілля у майбутньому, а стратегічна екологічна оцінка Стратегії виконується із припущення, що дані завдання будуть реалізовуватись належним чином.

6. Опис наслідків для довкілля, зокрема для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків

Антропогенними чинниками змін в області є стан житлово-комунального господарства, хімічної промисловості, енергетики й транспорту, наявність потенційно небезпечних підприємств, нераціональне лісокористування. Активізація транскордонного співробітництва призвела до збільшення потоків транзитного автотранспорту, що став додатковим джерелом забруднення атмосфери.

Згідно даних Світового центру геоінформатики значення індикаторів усіх загроз екологічного характеру щодо якості повітря, питної води, техногенного навантаження на довкілля і внеску в зміну клімату для Рівненської області не були критичними у порівнянні з країною в цілому. Серед регіонів Західноукраїнського макрорайону Рівненська область характеризується відносно високим значенням показника загрози «Забруднення довкілля (атмосферного повітря та поверхневих водних об'єктів)».

Одним з важливих антропогенних чинників є виснажлива експлуатація лісів, яка зумовлює зменшення лісистості, зменшення запасів лісів, зниження багатьох корисних функцій лісів. Вирубання завдає непоправної шкоди лісам.

Значним антропогенним чинником є вітрова та водна ерозія, які посилюють також нераціональне проведення осушувальних меліорацій, будівництво та експлуатація різного роду комунікацій, вирубка лісів, сільськогосподарське освоєння схилів.

В результаті Стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Рівненської області сформовано Рейтинг її екологічних проблем як один з кроків визначення сфери охоплення СЕО (таблиця 6.1).

Таблиця 6.1. Ключові екологічні проблеми Рівненської області

№ (рейтинг)	Проблеми
1	Радіоактивне забруднення Сарненського, Вараського та півдня Рівненського районів області внаслідок Чорнобильської катастрофи
2	Території області на відстані 30 км до кордонів з білоруссю високо ризиковані для економічного використання внаслідок замінування і будівництва фортифікаційних споруд.
3	Забруднення поверхневих вод скидами стічних вод житлово-комунальних, промислових підприємств та сільським господарством, основними чинником якого є неефективна робота очисних споруд.
4	Забруднення навколишнього природного середовища відходами виробництва і споживання
5	Винищування лісів
6	Пошкодження лісових ресурсів і ґрунтів внаслідок несанкціонованого видобутку бурштину-сирцю в північній частині області
7	Забруднення атмосфери викидами промислових підприємств та автотранспорту
8	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок області
9	Невинесення в натуру і відсутність картографічних матеріалів водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів області
10	Низька якість питної води в сільських населених пунктах області через відсутність систем централізованого водопостачання
11	Підтоплення населених пунктів і територій, у тому числі за рахунок високого рівня ґрунтових вод
12	Застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергоємність та матеріаломісткість

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

13	Низький рівень екологічної культури бізнесу та населення
14	Недосконалість системи моніторингу довкілля
15	Недостатнє фінансування природоохоронних заходів
16	Слабкі важелі впливу органів місцевого самоврядування на процеси охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів
17	Недостатнє забезпечення збереження природно-заповідного фонду
18	Невиконання необхідних обсягів рекультивації земель
19	Зниження підземних вод в Рівненському районі через зону впливу Горбаківського водозабору
20	Місця зберігання залишків непридатних до використання пестицидів в області

Джерело: власні напрацювання

Серед перших за рейтингом ключових екологічних проблем області:

1. Рівненщина залишається однією з найбільш постраждалих від наслідків Чорнобильської катастрофи. Радіацією уражено понад 11 тис. км² території або 56% загальної площі області. Радіаційно забруднені сільськогосподарські угіддя займають 290 тис. га (31% загальної площі), лісові масиви - 654 тис. га (82% площі лісів області).

Території трьох районів зазнали забруднення внаслідок аварії на ЧАЕС. Згідно з експертними висновками про радіологічний стан населених пунктів 183 населені пункти Вараського, Сарненського та півдня Рівненського районів області залишаються у зонах радіоактивного забруднення.

Після катастрофи на ЧАЕС поширення захворювань в забруднених радіонуклідами районах зростає, особливо ендокринологічних захворювань та хвороб крові.

Просторовий розподіл рівнів первинної захворюваності залежить від сумарного забруднення ґрунтів радіонуклідами та накопичення радіоактивного опромінення населення.

В останні роки зростає частка впливу екологічних факторів.

Погіршення стану довкілля безпосередньо впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань.

Важливою медико-біологічною та соціально-економічною проблемою залишається зростання онкозахворюваності. Не останню роль у захворюваності населення цією хворобою відіграють несприятливі екологічні фактори, адже ряд забруднювальних речовин, що потрапляють у повітря, питну воду, через ґрунт у рослини, тварини та продукти харчування відзначаються своєю канцерогенною дією.

Найбільше постраждали ті, хто в період Чорнобильської катастрофи був дитиною, адже хвороби проявляються вже у більш зрілому віці, відтак захворюваність серед населення, яке постраждало від радіоактивного забруднення в результаті Чорнобильської катастрофи, на порядок збільшилась.

Значні частини території області знаходяться у межах 30-ти кілометрових зон спостереження Рівненської та Хмельницької АЕС.

У разі аварії на Рівненській АЕС з викидом радіоактивних речовин забруднення можуть зазнати 63 населені пункти області із загальною чисельністю населення 100,8 тис. осіб.

Понад 20 відсотків південно-східної частини області відноситься до 30-кілометрової зони Хмельницької АЕС. У разі виникнення радіаційної аварії на Хмельницькій АЕС радіоактивного забруднення можуть зазнати 83 населені пункти області, в яких проживає 59,6 тис. осіб.

2. Території області на відстані 30 км до кордонів з білоруссю високо ризиковані для економічного використання внаслідок замінування і будівництва фортифікаційних споруд.

Частина територій області на відстані 30 км до кордонів з білоруссю стали високо ризикованими для економічного використання внаслідок замінування і будівництва фортифікаційних споруд і матимуть такий статус надовго після завершення військових дій.

3.Негативний вплив на поверхневі води області через неефективну роботу очисних споруд має житлово-комунальне господарство та промислові підприємства. Внаслідок тривалої експлуатації систем водопостачання і каналізації стан більшості водопровідно-каналізаційних мереж та споруд незадовільний, що сприяє скидам недостатньо очищених стічних вод. Як і у минулі роки погіршенню якості поверхневих вод сприяють скиди недостатньо очищених стічних вод комунальних підприємств області, які є найбільшими забруднювачами поверхневих вод, зокрема, в містах Вараш, Острог, Костопіль, Сарни, Березне, Радивилів, Корець та селищах Володимирець, Рокитне, Зарічне, Демидівка.

4.Все більшої гостроти набуває забруднення навколишнього природного середовища відходами виробництва і споживання. Нараховується понад 1000 підприємств, установ і організацій, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням промислових та побутових відходів.

Застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергоємність та матеріалоемність економіки області спричиняють утворення значної кількості техногенних відходів. Для регіону, як і в цілому для України, притаманний низький рівень утилізації відходів, що спричиняє значні обсяги їх видалення та розміщення в різних поверхневих сховищах, на полігонах.

У населених пунктах області низькими темпами запроваджується роздільне збирання твердих побутових відходів.

Недостатній рівень фінансування стримує ефективне використання побутових відходів як енергоресурсу, впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів, комплексну переробку та утилізацію їх ресурсоцінних компонентів, впровадження новітніх технологій в сфері поводження з відходами.

5.Винищування лісів. Лісові ресурси області розміщені нерівномірно, в основному зосереджені в її північній частині.

Основними факторами, що несуть загрозу для лісів області є:

- випалювання сухої рослинності у весняний період, що призводить до виникнення пожеж у лісах;
- всихання соснових лісів;
- самовільні рубки.

Виснажлива експлуатація лісів зумовила зменшення лісистості, зміни породного складу, вікової структури, зменшення запасів лісів, зниження багатьох корисних функцій лісів, у тому числі їх біологічної стійкості. Тривалі порушення лісокористування породило низку екологічних проблем краю – хвороби дерев, вітровали, буреломи, механічне пошкодження цінних порід (явір, бук, модрина), що знижує сортність насаджень. Прояв ерозійних процесів призводить до порушення гідрологічного режиму річок, деградації ґрунтів, порушення наступного лісовідтворення тощо.

6.Пошкодження лісових ресурсів і ґрунтів внаслідок несанкціонованого видобутку бурштину-сирцю в північній частині області. На сьогодні так і не вирішена «бурштинова проблема». Десятки років в Україні говорять про необхідність легалізації видобутку бурштину, але відповідний закон досі не ухвалено.

Необхідно припинити варварський видобуток бурштину, адже внаслідок неконтрольованого його видобутку стрімко знищуються лісові насадження та надра, для відновлення яких знадобляться десятиліття. «Там є такі землі, де вже взагалі не можна проводити жодного видобутку, навіть легального, а не те що нелегального, оскільки біорізноманіття в таких лісах з'явиться тепер не раніше, ніж за сто років».

В лісі, де вже побували бурштинокопачі, через кілька років всихають всі дерева, бо гідрологічний режим порушений ямами та помпами. Проблеми є і у тварин, які потрапляють в ями і не можуть звідти вибратись. Дуже часто бурштин добувають на цінних природних територіях. Коли добувають бурштин, копачі не зважають на режим територій, що призводить до неможливості існування багатьох рідкісних видів тварин з Червоної книги, які не люблять, коли їх турбує людина. Наприклад, рись чи чорний лелека.

Пошкодження лісу під час добування бурштину відбувається через те, що бурштинове каміння вимивається мотопомпами, що призводить до руйнування дренажних каналів підземних вод. «Це призводить до катастрофічних наслідків. Це повне знищення можливості циркуляції підземних вод і як наслідок мікрокліматичні зміни в цих регіонах».

Через відсутність контролю з боку держави геолого-розвідувальні роботи покладів бурштину не ведуться, а територію, де є ймовірні запаси цього мінералу, хаотично переривають нелегальні копачі.

7.Причини забруднення атмосфери - використання технологій, велика частка яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, із значною часткою морально застарілого і фізично зношеного устаткування, невиконання у встановлені терміни атмосферно-захисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд.

За оцінкою ступеня забрудненості атмосферного повітря загальний рівень забруднення оцінюється як підвищений.

8.Порушення гідрологічного та гідрохімічного режимів малих річок області, основними причинами порушення яких є природний і антропогенний фактори. Основними природними факторами, які зумовлюють паводки в області, є:

- складна гідрометеорологічна ситуація (інтенсивні тривалі дощі по всій площі водозбору річкової мережі);
- геологічні та гідрологічні умови, які приводять до формування зсувів, обвалів та селей;
- надзвичайно сприятливі умови для швидкого стікання води (значна крутизна схилів, близьке залягання водонепроникних гірських порід).

Основні антропогенні фактори, що зумовлюють паводки в області:

- недостатня пропускна здатність річок;
- зарегульованість річкової мережі;
- забудова заплавлених земель;
- безсистемна вирубка лісів;
- захащення русел річок, розорювання прибережних захисних смуг.

Все це може впливати на демографічні процеси, які відзначаються великою інерційністю, а отже, значні демографічні кризи, які відбуваються в певний історичний період, відбиваються на демографічних процесах впродовж наступних десятиліть. Такою демографічною кризою в Україні був різкий спад народжуваності з середини і до кінця 1990-х років, що був спричинений різким падінням рівня життя населення.

Ця «демографічна яма» спостерігається у віковій категорії 20-25 років. Вочевидь, вона впродовж наступного десятиліття переміститься по осі.

Це означає, що у період дії Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р. буде відчуватися брак працездатного населення у віці 20-25 років.

Регіональний прогноз загальної чисельності населення показує негативну динаміку.

Статистичні дані, які характеризують демографічні тенденції в Рівненській області, дозволяють виконати деякі прогнози до 2027 року.

Ретроспективний аналіз вікової структури Рівненської області за останні 7 років показав відсутність принципових структурних змін.

При цьому за умови реалізації оптимістичного сценарію розвитку область активно використовує можливості в умовах припинення військових дій на вигідних для України умовах проведення необхідних для інтеграції в ЄС внутрішніх реформ, інтенсифікації залучення інвестицій, масштабної ресурсної підтримки в рамках програми ЄС «Підтримка України».

Впровадження комплексу реформ у сфері дерегуляції, податкового та митного законодавства, захисту прав інвесторів, стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності у поєднанні із системною роботою органів влади області щодо забезпечення інвестиційної привабливості регіону, створення на Рівненщині сприятливих умов для започаткування та ведення бізнесу, дасть можливість залучити в область значні обсяги інвестицій та суттєво підвищити ділову активність.

Це сприятиме забезпеченню інноваційного сценарію розвитку господарського комплексу – зростанню питомої ваги високотехнологічних інноваційних галузей: деревообробки та виробництва меблів, машинобудування, харчової промисловості. Проводитиметься технологічна модернізація ряду підприємств з виробництва будматеріалів та скловиробів, текстильної промисловості, машинобудування, продукція яких реалізується на європейських ринках.

Нові високотехнологічні виробництва створюватимуться в сільському господарстві, транспорті, зв'язку, IT-секторі, торгівлі. Розвиватиметься зайнятість в третинному секторі (індивідуальні креативні, публічні й цифрові проекти).

Так як Рівненщина має недостатні потужності для переробки та довгострокового зберігання сільськогосподарської продукції, ця слабка сторона може бути нівельована за рахунок нарощення інвестицій після завершення військових дій, а також додаткових стимулів від зростання світового попиту на продукти харчування.

Зростання світового попиту на продукцію сільського господарства та харчової промисловості стимулюватиме виробників підвищувати якість продукції та у подальшому впроваджувати стандарти Європейського Союзу до виготовленої в Україні продукції.

За рахунок прогнозованого розширення можливостей грантового фінансування потенційно може бути зменшений вплив таких слабких сторін, як: низький рівень розвитку виробничої кооперації суб'єктів МСБ, особливо у сільській місцевості.

Відновлення та розвиток інженерно-транспортної інфраструктури в рамках відповідних програм може мати позитивний вплив на Рівненщину, однією зі слабких сторін якої є низька якість автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення.

Екологічна ситуація на території області залишатиметься задовільною.

Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року спрямована на забезпечення комфортних і безпечних умов для життя населення області, має зменшити негативний вплив на довкілля і здоров'я населення.

Поступово покращуватиметься інфраструктура територіальних громад, що підвищить якість життя населення області.

За цим сценарієм, починаючи з 2025 року, передбачається динамічне зростання:

- валового регіонального продукту - на 3-5 відсотків щороку;
- обсягу промислового виробництва - понад 6 відсотків щороку;
- валової продукції сільського господарства - на 5 відсотків щороку;
- обсягу капітальних інвестицій - на 15 відсотків щороку;
- обсягу експорту товарів - на 5-6 відсотків щороку;
- середньомісячної заробітної плати - понад 10 відсотків щороку.

Очікується, що реалізація стратегічної цілі «Розвиток конкурентної економіки» у середньостроковій перспективі сприятиме:

- створенню нових високотехнологічних виробництв та інноваційних підприємств;
- активному залученню внутрішніх і зовнішніх інвестицій в економіку області;
- розбудові мережі індустріальних парків;
- зменшенню рівня енергоемності виробництва;
- збільшенню використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії;
- впровадженню екологічно ефективних виробництв.

Пріоритетами регіонального розвитку на період до 2027 року має бути відновлення та розвиток інфраструктури на принципах прозорості, підзвітності, сталості, інклюзивності, енергоефективності, адаптації до зміни клімату, стійкості до безпекових загроз та економічної доцільності; відновлення балансу екосистем, постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації.

В разі прийняття Стратегії характеристики стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я у короткостроковому періоді не зміняться. Проте в середньо- і довгостроковій перспективі після реалізації Стратегії очікується покращення умов життєдіяльності та стану здоров'я мешканців області.

Відтак реалізація Стратегії Рівненської області на період до 2027 року не супроводжуватиметься негативним впливом на навколишнє природне середовище. Водночас реалізація більшості оперативних цілей Стратегії має сприяти позитивному впливу на довкілля в області.

Разом з тим, якщо не дотримуватися вимог природоохоронного законодавства, спричинити негативний вплив на навколишнє середовище можуть всі операційні цілі Стратегії, за виключенням «3.1.Підвищення обізнаності та соціальної активності жителів» та «3.2.Забезпечення рівних можливостей для самореалізації та належних умов для проживання населення».

Відповідно Методичних рекомендацій зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України №296 від 10.08.2018, наслідки для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки для флори і фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, безпеки життєдіяльності населення та взаємодії цих факторів. Вторинні наслідки – це вигоди, які полягають у широкому залученні громадськості до прийняття рішень та встановлення прозорих процедур їх прийняття. Кумулятивні наслідки – це нагромадження в організаціях людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Синергічні наслідки – це сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компонента.

На території Рівненської області за умови дотримання та виконання захисних і охоронних заходів, що відповідають чинним нормативним вимогам, можливість виникнення кумулятивного впливу, який супроводжується негативними екологічними наслідками та понаднормативними викидами в атмосферне повітря, воду та ґрунти забруднюючих речовин, не очікується.

Зміна клімату і мікроклімату в результаті реалізації Стратегії не очікується, оскільки відсутні причини, які спричиняють до їх зміни, а стратегічні цілі направлені на покращення екологічної ситуації.

Особливості кліматичних умов, які сприяють зростанню інтенсивності впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, також відсутні.

Відтак настання синергічних наслідків також не очікується.

В результаті реалізації Стратегії стан довкілля та умов життєдіяльності населення, стан його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу, не погіршиться, а, можливо

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

зміниться в кращу сторону, з огляду на врахування екологічної складової в соціальному та економічному аспектах розвитку області.

Ймовірність того, що реалізація Стратегії спричинить до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі собою будуть незначними, але в сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) негативний вплив на довкілля – відсутня.

Відтак, реалізація Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року не супроводжуватиметься появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація усіх оперативних цілей Стратегії сприятиме покращенню екологічної ситуації в Рівненській області.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проекту документа державного планування

Реалізація Стратегії передбачає виконання заходів та проектів, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, енергозбереженням та раціональним використанням природних ресурсів, виконання яких - невід'ємна складова при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища. Проте під час виконання запланованих заходів та проектів можливе виникнення деяких негативних наслідків.

Серед завдань Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року не передбачені такі, які могли б напряду спричинити значний негативний вплив на довкілля. З тим, серед переліку завдань є такі, реалізації яким варто приділити більшу увагу з точки зору врахування екологічних вимог і критеріїв.

Спричинити негативний вплив на довкілля можуть операційні цілі:

- «1.1.Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень» за умови залучення інвестицій в екологічно небезпечні галузі діяльності;
- «1.2.Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу»;
- «1.3.Стимулювання залучення інвестицій», – якщо будуть створені екологічно небезпечні підприємства;
- «2.1.Забезпечення розвитку інфраструктури територій», – якщо будуть збільшуватися водозбір та відведення стічних вод, а також видалення ТПВ, що може призвести до деградації земель і забруднення ґрунтів, а також загрожуватиме біорізноманіттю;
- «2.2.Стимулювання економічної активності в громадах», – якщо надмірно зросте кількість відвідувачів природних об'єктів, що може спричинити зростання навантаження на довкілля та порушення екосистем.

Таблиця 7.1. Рекомендації щодо реалізації окремих завдань Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Завдання	Рекомендації щодо реалізації
Оперативна ціль 1.1. Підтримка високотехнологічних виробництв та наукових досліджень	
1.1.1.Розвиток експорто-орієнтованих галузей економіки з високою доданою вартістю (ІТ-сектор, деревообробна та меблева промисловість, виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка сільськогосподарської продукції, логістика), а також ефективне використання мінерально-сировинних ресурсів.	Розвиток деревообробної промисловості, виробництва продуктів харчування, поглибленої переробки сільськогосподарської продукції, перевезення, а також використання мінерально-сировинних ресурсів передбачає підвищений контроль негативного впливу на довкілля, а при розвитку високотехнологічного органічного сільськогосподарства необхідне виконання зворотнього завдання – недопущення негативного впливу забруднених компонентів навколишнього середовища на процес вирощування органічної продукції. Необхідно не допускати використання швидкісної сільськогосподарської техніки, нормувати використання хімічних засобів захисту рослин, не допускаючи повторного накопичення пестицидів на території сільськогосподарських угідь.
1.1.2.Розвиток високотехнологічного органічного сільськогосподарства, ягідництва та садівництва.	В зв'язку зі спрощенням на даний час процедур дозвільного характеру для підприємців, необхідно досягти виконання цього компоненту не за рахунок зменшення контролю за дотриманням підприємцями екологічних норм і стандартів.
1.1.3.Переорієнтація господарського комплексу області на обо-	Особливо важливо орієнтуватися при післявоєнному відновленні економіки виключно на сучасні еколого-безпечні технології

ронні замовлення та післявоєнне відновлення економіки.	
Операційна ціль 1.2. Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу	
1.2.1. Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва.	Для таких організацій необхідно передбачити врахування ними екологічних питань під час поточної діяльності. Зокрема, щоб: 1) такі заклади працювали на засадах «зеленого офісу», 2) до переліку супроводжуваних послуг, що будуть ними надаватися, включити консультування зі зменшення впливу на довкілля від веденої діяльності, 3) під час відбору реципієнтів пріоритет мають мати екологічно-дружні суб'єкти.
Операційна ціль 1.3. Стимулювання залучення інвестицій	
1.3.1. Підготовка інвестиційних продуктів. 1.3.2. Покращення інвестиційної промоції регіону. 1.3.3. Створення та розвиток індустріальних парків, промислових зон та кластерів.	Підготовка інвестиційних продуктів та сприяння залученню інвестицій, чому в цілому присвячена операційна ціль 1.3, має відбуватись із врахуванням можливостей щодо залучення інвестицій до екологічно дружніх видів підприємницької діяльності (діяльність, пов'язана з виробництвом та реалізацією екологічних товарів та послуг, під час виробництва та надання яких застосовуються екологічно-конструктивні методи та технології). Підготовку інвестиційних продуктів доцільно проводити з наданням переваги екологічно безпечним проектам, а також з врахуванням можливих негативних наслідків від початку ведення відповідної економічної діяльності.
Операційна ціль 2.1. Забезпечення розвитку інфраструктури території	
2.1.4. Актуалізація містобудівної документації.	При виконанні даного завдання особливу увагу необхідно приділити дотриманню екологічних вимог під час розробки містобудівної документації населених пунктів.
2.1.7. Підвищення енергоефективності та надійності систем енергопостачання, водопостачання та водовідведення, тепlopостачання та газопостачання, розширення обсягів використання альтернативних джерел енергії та палива.	Під час поліпшення послуг з водопостачання і водовідведення, які відносяться до комунальних, у сільській місцевості рекомендується всебічно контролювати і не допускати збільшення навантаження на підземні і поверхневі водні ресурси. Необхідно забезпечити дотримання санітарно-гігієнічних вимог до якості води, що використовується для потреб питного водопостачання та приготування їжі сільським населенням, та для стічних вод, що відводяться з населених пунктів. Для водовідведення необхідно забезпечити впровадження сучасних механізмів очистки стічних вод, запобігти скиданню недостатньо очищених стічних вод у водні об'єкти та не допустити збільшення навантаження на існуючі очисні споруди, які вичерпали свої потужності.
Операційна ціль 2.2. Стимулювання економічної активності в громадах	
2.2.2. Розвиток середніх і малих суб'єктів господарювання на сільських територіях та сприяння зайнятості населення.	Рекомендується запровадити підвищений контроль за діяльністю агровиробників щодо можливості негативного впливу на ґрунти та довкілля в цілому від виробництва сільськогосподарської продукції. Реорганізація структурних підрозділів контролюючих органів в галузі охорони довкілля на сьогодні мінімізувала можливість здійснювати даний вид діяльності, тому необхідно створити відповідні умови на рівні області. Приймати міри щодо нормування використання хімічних засобів захисту рослин, щоб не допустити повторного накопичення пестицидів на території області.

Джерело: власні напрацювання

Рекомендації щодо реалізації окремих завдань цих операційних цілей у найбільш екологічно дружній спосіб, щоб не допустити негативного впливу на довкілля, наведені в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1 відображає невичерпний перелік рекомендацій, які можна застосувати під час реалізації Стратегії для поліпшення її екологічної збалансованості на рівні завдань.

Структура цілей та завдань Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року відповідає стратегії економічного зростання. При цьому недостатня увага приділена питанням збереження довкілля та зменшення антропогенного тиску на нього. Серед них: забруднення поверхневих вод, підтоплення земель та населених пунктів, поводження з промисловими відходами та відходами I-III класів небезпеки, необхідність рекультивації порушених та деградованих земель тощо.

З тим, одним з важливих етапів екологічного оцінювання в процесі впровадження Стратегії повинна бути окрема оцінка передбачених нею проектів з точки зору ймовірного негативного впливу на довкілля від впровадження кожного конкретного заходу, а також їх кумулятивного впливу.

Переважна більшість рекомендацій експертів з проведення Стратегічної екологічної оцінки Стратегії для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків її виконання були враховані під час підготовки заходів з реалізації оперативних цілей Стратегії. На всіх етапах реалізації Стратегії заплановані рішення повинні здійснюватися у відповідності до норм і правил охорони навколишнього середовища і вимог екологічної безпеки, в тому числі ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про охорону атмосферного повітря», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про затвердження державних санітарних правил та норм захисту населення від впливу електромагнітного випромінювання», Водного кодексу України, Земельного кодексу України та інших законів, постанов та наказів.

Стратегія розроблена з урахуванням Постанови КМУ №816 від 4 серпня 2023 року «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів», наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України №79 від 31 березня 2016 року «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України за №632/28762 від 26 квітня 2016 року.

Враховуючи результати аналізу, можна зробити висновок, що Стратегія не суперечить цілям екологічної політики, встановленим на національному рівні, та головним пріоритетам регіонального рівня; враховують більшість з них і пропонують комплекс заходів, спрямованих на їх виконання.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)

Стратегія розвитку Рівненської області розроблена на довгостроковий період і є плановим документом.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії вказує на те, що її реалізація негативно не вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття. Це означає, що Стратегія спрямована на оптимістичний екологічно збалансований сценарій розвитку і не потребує розгляду альтернатив.

Під час підготовки Звіту про СЕО визначено доцільність і прийнятність планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля.

У контексті СЕО Стратегії може бути розглянутий і інший сценарій розвитку, - гіпотетичний інерційний, за яким Стратегія не затверджується, та більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Гіпотетичний інерційний сценарій пов'язаний із збереженням нинішнього стану області. Цей варіант виходить з того, що зміни практично не відбуватимуться. При цьому якісні показники розвитку будуть залишатись малорухомими. А це стримує процеси розвитку області. Реалізація гіпотетичного сценарію ілюструє значне загострення екологічних проблем, перешкоджаючих набуттю комфортних умов життя та добробуту населення.

Відтак за результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного інерційного сценарію подальший розвиток Рівненської області ускладнений і не призводить до покращення ситуації в області.

Натомість, у Стратегії розглянуто два сценарії можливого розвитку області, які є описом послідовності подій від теперішнього до майбутнього стану розвитку області, що ґрунтується на інерційних та стримано-оптимістичних припущеннях розвитку.

Інерційний сценарій розвитку формується за комплексу припущень, що тривалий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан області як соціально-економічної системи залишається незмінним або може погіршуватися, з огляду на продовження війни, що не дозволяє сформувати стимули для розвитку країни, регіону, області. Відтак область рухається по інерції, суспільно-економічний стан країни не сприяє її розвитку.

Інерційний сценарій розвитку області впливатиме на довкілля та стан здоров'я населення області, виходячи з того, що:

- війна з росією триває, ситуація щодо вторгнення з боку республіки білорусь залишається напруженою;
- до 2027 року кількість населення громади поступово скорочується. Водночас спостерігається його «старіння». Ситуацію погіршуватимуть міграція населення за кордон, зокрема молодь залишає область в пошуках кращої життєвої перспективи;
- глобальні зміни клімату щораз загострюють екологічні проблеми;
- проблеми поводження з відходами не вирішуються, що також спричиняє погіршення екологічної ситуації в області;
- внаслідок постійних аварій систем водовідведення та недостатньої очистки збільшується обсяг забруднення поверхневих вод;
- продовжується нелегальна та неконтрольована вирубка лісів, що посилює руйнацію ґрунтів, атмосферного та шумового забруднення;

- погіршується стан здоров'я населення.

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку області базується на припущеннях, за яких формуються більш сприятливі зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які область здатна створити самостійно) фактори впливу: область активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості з метою нівелювання ризиків, які виникають з огляду на умови суспільно-економічного розвитку країни. Основним фактором цього сценарію є ймовірність завершення війни не пізніше 2024 року.

Вплив стримано-оптимістичного сценарію на довкілля та стан здоров'я населення полягатиме в тому, що:

- до 2027 року чисельність населення в області поступово стабілізується, припиниться його «старіння». Інтенсивність міграційних процесів зменшиться, молодь отримає ширший вибір пропозицій щодо працевлаштування та рідше покидатиме область в пошуках кращої життєвої перспективи;
- на території області сформуються привабливі інвестиційні умови, в тому числі для високотехнологічних підприємств, а також підприємств сфери послуг;
- у сільських територіях налагодиться виробництво і переробка сільськогосподарської продукції. Сформуються місцеві продуктові бренди. Місцева продукція буде популяризуватися на фестивалях і святкуваннях, які стануть відомими у регіоні і приваблюватимуть щораз більше учасників;
- покращиться стан зелених насаджень, водойм та ґрунтів;
- буде проведено модернізацію мереж водопостачання та водовідведення;
- буде підвищено екологічну культуру мешканців;
- запроваджено систему роздільного сортування сміття у всіх населених пунктах;
- частина комунальних закладів будуть забезпечуватися енергією з відновлювальних джерел;
- покращиться стан здоров'я населення.

В основі Стратегії закладено стримано-оптимістичний сценарій розвитку. Стратегія поряд з економічними та соціальними завданнями містить завдання «Покращення стану довкілля, формування екологічної культури населення, **впровадження заходів з адаптації до змін клімату, підвищення ефективності поводження з відходами**», яке передбачає досягнення високих екологічних стандартів через формування екологічної свідомості у місцевих мешканців та забезпечення екологічної безпеки. Це означає, що Стратегія не потребує альтернативних цілей та пріоритетів, а також альтернативних варіантів розвитку.

В інтересах ефективного розвитку області та підвищення якості життя її населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованого варіанту Стратегії.

8.1. Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні

Слід зазначити, що упродовж останнього десятиріччя СЕО застосовується у багатьох країнах світу. З 2001 р. Стратегічна екологічна оцінка стала обов'язковою для держав-членів Європейського Союзу. Застосування СЕО в ЄС регулюється «**Директивою 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище**».

Основні положення Директиви 2001/42/ЄС стали основою для підготовки **Протоколу про стратегічну екологічну оцінку** (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо). Протокол про СЕО забезпечив розвиток СЕО у порівнянні з Директивою 2001/42/ЄС. Зокрема, він додав оцінку законодавчих актів, приділив значну увагу впливу на здоров'я населення та процедурі участі громадськості й консультацій із заінтересованими сторонами. Протокол про СЕО був ратифікований Верховною Радою України 01.07.2015 р. (№562-VIII).

До прийняття Закону «Про стратегічну екологічну оцінку» в Україні оцінка впливу господарської діяльності на довкілля забезпечувалась двома інструментами: оцінкою впливу на навколишнє середовище (ОВНС) та державною екологічною експертизою.

Проведення екологічної експертизи та ОВНС регулювалося законами України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991), «Про екологічну експертизу» (1995), «Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті» (1999) та Державними будівельними нормами України ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» (2004).

Державна екологічна експертиза та ОВНС були спрямовані переважно на оцінку впливу на довкілля конкретних проектів. Правда, Закон України «Про екологічну експертизу» (від 09 лютого 1995 р. №45/95-ВР) відносив до об'єктів екологічної експертизи державні інвестиційні програми, проекти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, розвитку окремих галузей народного господарства, проекти генеральних планів населених пунктів, схем районного планування тощо. Однак процедура такої експертизи не була чітко визначена.

Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.» №2697-VIII від 28.02.2019 р. визначив засади нової екологічної політики України як частини реформ, що впроваджуються в процесі асоціації з ЄС. В цьому законі СЕО згадується в основних принципах національної екологічної політики, інструментах реалізації національної екологічної політики та показниках ефективності Стратегії.

У 2012 р. Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17.12.2012 р. №659) затверджено «**Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)**». Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог «Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище».

Економічна частина «**Угоди про асоціацію між Україною та ЄС**», підписана 27 червня 2014 р., передбачає наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля. Мова йде про те, що мало бути впроваджено 26 Директив і 3 Регламенти ЄС, у тому числі Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» ухвалений 20 березня 2018 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, №16, ст. 138) є основою для проведення стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р.

Законом визначено повноваження суб'єктів стратегічної екологічної оцінки, порядок проведення такої оцінки, транскордонні консультації та інформування про затвердження документа державного планування та моніторинг його виконання. Зокрема, чітко прописано етапи проведення стратегічної екологічної оцінки (стаття 9), а саме:

- 1) визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки;
- 2) складання звіту про стратегічну екологічну оцінку;
- 3) проведення громадського обговорення та консультацій;
- 4) врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій;
- 5) інформування про затвердження документа державного планування;
- 6) моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Також закон визначає обсяг стратегічної екологічної оцінки (ст. 10) та дає характеристику звіту про СЕО (ст. 11).

8.2. Методологія проведення стратегічної екологічної оцінки Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року

Методологія CEO Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року включала шість етапів:

Етап 1 – підготовчий

Ухвалення рішення про проведення CEO. Рішення щодо проведення CEO було прийнято Рівненською обласною державною – Рівненською обласною воєнною адміністрацією.

Визначення кола органів влади, які братимуть участь у консультаціях. CEO передбачає необхідність проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я, для чого відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» департаментам екології та природних ресурсів та охорони здоров'я Рівненської обласної державної адміністрації була забезпечена можливість надати зауваження та пропозиції до Стратегії розвитку Рівненської області та екологічного звіту з її CEO.

Визначення кола заінтересованих сторін і необхідного ступеня залучення громадськості до участі та консультацій. Відповідно до Протоколу про CEO для підвищення прозорості процесу CEO, забезпечення можливості виявлення потенційного конфлікту цінностей різних соціальних груп, які потенційно можуть постраждати від погіршення стану довкілля, і тих, для кого збереження довкілля - одне з основних видів діяльності (науковці, представники громадських екологічних організацій, освітяни), а також гарантії, що важливі для громадськості питання будуть розглянуті під час визначення сфери охоплення CEO, Стратегія та екологічний звіт з CEO були своєчасно доведені до їх відома.

Інформування громадськості. Вимоги щодо інформування громадськості сформульовані в ст. 5 «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція). Інформування громадськості - важлива складова на всіх етапах CEO. На підготовчому етапі громадськість поінформовано про початок CEO.

Етап 2 - визначення сфери охоплення CEO

Визначення ключових регіональних екологічних проблем. Для зосередження CEO на тих складових довкілля, які важливі для громади, виконаний огляд її екологічних проблем. Для визначення пріоритетності екологічних проблем громади з'ясовано:

1) Які проблеми найдавніші та найбільш значущі в громаді?

2) Які зміни відбуваються в довкіллі?

3) Яка історія та витоки цих проблем? Визначені головні екологічні проблеми громади на основі наявних аналітичних матеріалів.

Рейтинг цих проблем визначений шляхом експертного оцінювання.

Визначення просторових і часових меж оцінки. Просторовий масштаб оцінки охоплює природні, соціально-економічні, культурні ресурси області та взаємозв'язки між ними, а також практику землекористування, на яку може потенційно вплинути будь-який з альтернативних сценаріїв, розроблених для області.

Проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я щодо того, яка інформація включається до екологічного звіту. Згідно ст. 8 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» Департаментом економічного розвитку і торгівлі Рівненської обласної державної адміністрації було оприлюднено Заяву про визначення обсягу CEO Стратегії розвитку Рівненської області шляхом її спрямування до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України через Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема» від 01.09.2023 р. за реєстраційним номером справи №01-09-1891-23, на яку надійшли зауваження та пропозиції за №01-09-1981-23 від 01.09.2023 р. - від Департаменту екології та природних ресурсів Рівненської обласної державної адміністрації та №1571 від 15.09.2023 р. – від Рівненського

обласного центру контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України, що передбачено ст. 8 та пунктом 6 статті 10 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а саме: «Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації (відповідні підрозділи з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я) надають у письмовій формі свої зауваження і пропозиції до заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки у строк, що не перевищує 10 днів з дня отримання такої заяви. За відсутності письмових зауважень і пропозицій протягом зазначеного строку замовник самостійно визначає обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що має бути включена до звіту про стратегічну екологічну оцінку».

Етап 3 - оцінка екологічної ситуації на території регіону

Збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників. Визначені складові довкілля, на яких зосереджено увагу СЕО. Визначені ключові показники, які характеризують стан складових довкілля і дозволяють прийняти рішення, оцінити зміни у довкіллі, зосередивши увагу на тих параметрах, які реагуватимуть на зміни і створюватимуть зворотній зв'язок, а також тих, моніторинг яких ефективний. Зібрана інформація дозволяє оцінити поточний стан довкілля.

Проведення аналізу трендів стану довкілля. Основою для початку розробки документації з СЕО є якісна оцінка екологічних проблем розвитку області в минулому (з наголосом на головні тенденції та очікувані проблеми). Такий аналіз дозволяє оцінити альтернативи пропонованій стратегії розвитку області, обумовлені об'єктивними тенденціями зміни стану довкілля.

Етап 4 - проведення СЕО (оцінка запропонованих заходів щодо впливу на довкілля та відповідність національним цілям і екологічним програмам та планам громади)

Оцінка ступеню врахування національних цілей та екологічних програм і планів в стратегічних цілях і проектах Стратегії. Оцінено ступінь врахування природоохоронних національних цілей та програм і планів громади в рамках запропонованої стратегії її розвитку. Для цього використано екологічне законодавство, стратегічні документи національної екологічної політики, документи державного планування та екологічні програми та плани області.

Визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру. У громаді присутні як антропогенні, так і природні чинники змін, до яких відносять також політику громади та управлінські дії. Зміни екологічної ситуації в громаді обумовлені синергетичною взаємодією економічних, адміністративних, демографічних і соціально-культурних чинників, а також рівнем розвитку промисловості, сільського господарства, науки і технологій. Чинниками змін у громаді є розширення та скорочення галузей економіки (енергетики, сільського господарства, переробної промисловості, лісового господарства тощо); зміна моделей міського та сільського розвитку; розширення або звуження взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом і громадськими організаціями; зміни чисельності населення в громаді; зміни у практиці землекористування тощо. Виокремлено чинники рівня громади і чинники, пов'язані з національними, міжнародними та глобальними впливами. Чинники більш високого (надрегіонального) рівня пов'язані з національною політикою та міжнародними угодами, спрямованими, на збалансований розвиток, збереження біорізноманіття, протидію зміні клімату.

Оцінка впливу Стратегії на складові довкілля. Для конкретних заходів і проектів Стратегії, що мають територіальну прив'язку, оцінено їх вплив на складові довкілля (на атмосферне повітря, воду, ґрунти, природні ресурси, флору і фауну). Для заходів і проектів Стратегії, для яких неможливо чітко визначити територіальну прив'язку, оцінка впливу Стратегії ґрунтується на експертній оцінці. При цьому оцінені прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи.

Оцінки впливу Стратегії на стан здоров'я та добробут населення. Для конкретних заходів і проектів Стратегії, що мають територіальну прив'язку, оцінений їх вплив на стан здоров'я та добробут населення (небезпека для здоров'я населення, соціально-економічні наслідки, поведінка з відходами, транспорт, розвиток інфраструктури, естетичні характеристики

території, використання ландшафтів для рекреаційних цілей тощо). Для заходів і проектів Стратегії, для яких неможливо чітко визначити територіальну прив'язку, вплив Стратегії ґрунтується на експертній оцінці експертів з CEO. При цьому оцінені прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи.

Етап 5 - розробка документації з CEO та передача на затвердження

Підготовка екологічного звіту з CEO результатів реалізації Стратегії. В екологічному звіті відображені всі етапи CEO. На основі проведеного аналізу результатів реалізації Стратегії визначені їх потенційні негативні впливи на довкілля та здоров'я населення.

Обговорення документації, збір і врахування пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості. Для ознайомлення громадськості з результатами CEO та збору пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості до Стратегії зацікавленим органам влади оприлюднено для оцінки правильності організації CEO та якості документації з CEO Стратегію розвитку Рівненської області до 2027 р. та звіт з її CEO.

Зміст звіту про CEO визначався змістом та характером пропозицій, сформованих у ході розроблення Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року з урахуванням сучасних знань і методів оцінювання.

З огляду на стратегічний характер такого виду документа державного планування як Звіт про CEO Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 р., ключове значення у його виконанні мали методи стратегічного аналізу. Насамперед, доречним виявилось застосування аналізу контексту стратегічного планування, що передбачає встановлення зв'язків з іншими документами державного планування. Відповідність пропозицій проекту загальним цілям охорони довкілля та забезпечення безпечного для здоров'я населення середовища існування дозволило встановити застосування цільового аналізу при проведенні CEO.

Також проведено аналіз та оцінку ймовірних наслідків виконання цілей, як на окремі компоненти довкілля (ґрунти, поверхневі та підземні водні ресурси, атмосферне повітря, рослинний і тваринний світ), так і на комплексні умови території – стан довкілля, збереження біорізноманіття, раціональність використання наявних ресурсів, розвиток природних процесів, а також вплив на здоров'я населення.

Оцінка кумулятивних ефектів дозволила оцінити як сукупний (кумулятивний), так і накладений (синергічний) вплив минулих, поточних та проєктних чинників.

Для здійснення CEO був обраний метод експертних оцінок, суть якого полягає у визначенні майбутнього на основі думок кваліфікованих спеціалістів-експертів, та метод екстраполяції, оскільки цей метод полягає в перенесенні встановленого характеру розвитку певної території чи процесу в майбутнє і ґрунтується на вивченні кількісних і якісних параметрів досліджуваного об'єкта за попередні роки, з подальшим логічним продовженням, окресленням тенденцій його розвитку.

При цьому здійснювалось:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників;
- визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру;
- проведення оцінки потенційного впливу цілей на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

В процесі аналізу стану навколишнього середовища були використані статистичні та офіційні дані обласних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах охорони навколишнього природного середовища та охорони здоров'я. Окрім того, були проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на національному та регіональному рівнях.

Особливе значення для аналізу та моделювання просторового розвитку відіграють геопросторові дані, тобто дані з чіткою географічною прив'язкою. Більшість таких даних застарілі та зберігаються у паперовому форматі, що унеможливорює їх застосування для виконання поточного аналізу та прогнозування розвитку області. Це стосується як інформації щодо природних умов та ресурсів, розвитку небезпечних природних процесів, так і структури землекористування та територій зі встановленим режимом використання (природоохоронні території, зони санітарної охорони, охоронні зони, санітарно-захисні зони тощо).

З тим, одним з важливих етапів екологічного оцінювання в процесі впровадження Стратегії є розробка Плану її реалізації на 2024-2027 роки та розгляд передбачених ним проектів з точки зору ймовірного негативного впливу на довкілля від впровадження кожного конкретного заходу, а також їх кумулятивного впливу. Тому однією з рекомендацій CEO є виконання стратегічної екологічної оцінки Плану реалізації Стратегії на 2024-2027 роки.

Участь громадськості - один з ключових принципів CEO. Участь громадськості та інших зацікавлених сторін в CEO - гарантія запобігання можливостям прийняття органами влади таких стратегічних рішень, які можуть обмежити екологічні права та інтереси громадян.

Згідно «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція), Протоколу про CEO та Директиви ЄС про CEO **«Громадськість»** – це одна або більше фізичних або юридичних осіб і, згідно з національним законодавством або практикою, їхні об'єднання, організації або групи». Орхуська конвенція визначає **зацікавлену громадськість** як «громадськість, на яку справляє або може справити вплив на процес прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища, або яка має зацікавленість в цьому процесі; для цілей даного визначення недержавні організації, які сприяють охороні довкілля та відповідають вимогам національного законодавства, вважаються такими, що мають зацікавленість» (ст. 2.5).

Протокол про CEO вимагає забезпечення своєчасних і ефективних можливостей для участі громадськості в CEO планів і програм, коли ще можливий вибір будь-якого з варіантів (ст. 8.1). Проект плану або програми, а також екологічний звіт повинні бути своєчасно доведені до відома громадськості (ст. 8.2). Необхідно виявити **зацікавлену громадськість**, у тому числі відповідні неурядові організації (ст. 8.3). Саме зацікавленій громадськості повинна бути надана можливість висловити свою думку щодо проекту плану або програми, а також щодо екологічного звіту в розумні терміни (ст. 8.4).

При проведенні CEO Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року участь громадськості забезпечена через оприлюднення Стратегії з її Стратегічною екологічною оцінкою.

Розробка остаточного проекту документації з CEO та передача в Рівненську обласну державну – Рівненську обласну військову адміністрацію для розгляду та ухвалення. Розробники CEO в разі необхідності забезпечують врахування в екологічному звіті з CEO рекомендації зацікавлених органів влади та громадськості (громадських організацій). Невраховані рекомендації також відображаються в документації з CEO з поясненням причин неврахування. Екологічний звіт, розроблений в процесі CEO, передається Рівненській обласній державній – Рівненській обласній військовій адміністрації для розгляду та ухвалення в якості політики розвитку області.

Забезпечення доступу громадськості до розробленої документації. Розроблена документація з CEO розміщується на веб-сайті Рівненської обласної державної – Рівненської обласної військової адміністрації поряд із затвердженою Стратегією розвитку Рівненської області на період до 2027 р.

Етап 6 - моніторинг фактичного впливу впровадження Стратегії на довкілля

Створення системи моніторингу та оцінки впливу Стратегії на довкілля. Документація з CEO містить пропозиції щодо організації системи моніторингу впливу впровадження Стратегії на довкілля. Ця система враховує той факт, що планування розвитку області процес поступовий і залежить від розробки та схвалення Стратегії, відбору проектів і

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської
області на період до 2027 року

програм з її реалізації, моніторингу фактичного впливу та запуску нового циклу планування. СЕО - складова всіх етапів планування. В зв'язку з цим хід реалізації Стратегії має контролюватися з врахуванням:

1) показників, які характеризують виконання природоохоронних заходів під час реалізації Стратегії;

2) результатів ОВД окремих проектів, які виконуватимуться в рамках Стратегії. Результати такого моніторингу необхідно враховувати під час оновлення Стратегії або підготовки нових стратегічних документів.

Утворення робочого органу з моніторингу впливу Стратегії на довкілля. Для моніторингу впливу Стратегії на довкілля має бути створений робочий орган, який може функціонувати у складі робочої групи з моніторингу виконання Стратегії. До його складу можуть увійти автори-виконавці та експерти з СЕО, а також представники громадськості. Робочий орган з моніторингу має забезпечити доступ громадськості та органів влади до результатів моніторингу.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Обов'язковою складовою процесу виконання документа державного планування є здійснення моніторингу наслідків його виконання для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення, а також для своєчасного вжиття заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірних негативних наслідків виконання документа державного планування, а в разі виявлення непередбачених звіт про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків, - вжиття заходів для їх усунення.

Моніторинг проводиться згідно з Порядком здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення (затвердженим Постановою КМУ від 16.12.2020 №1272 зі змінами, затвердженими Постановою КМУ від 02.05.2023 №430). Відповідно пункту 5 зазначеного Порядку для забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля визначено:

1. Зміст заходів для здійснення моніторингу та строки їх виконання. Моніторинг фактичного впливу на довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я під час реалізації Стратегії буде здійснюватися структурним підрозділом Рівненської обласної державної (військової) адміністрації, який визначатиме перелік індикаторів, забезпечить доступ до вихідних даних та результатів моніторингу.

Для проведення моніторингу будуть виконуватися наступні заходи:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників, зокрема визначених для оцінки досягнення Цілей сталого розвитку України до 2030 року (затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року №722), порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників проводитиметься аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів, визначених Стратегією);
- порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників проводитиметься аналіз зв'язку з реалізацією заходів, передбачених Стратегією).

Здійснення цих заходів забезпечуватиме можливість:

- виявлення наслідків виконання Стратегії для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три-п'ять, 10-15 років, 50-100 років відповідно), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;
- запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням Стратегії;
- виявлення непередбачених звіт про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання Стратегії для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу, враховують специфіку Стратегії, період її реалізації та необхідність здійснення моніторингу на різних стадіях виконання визначених в ній завдань. Водночас вплив на довкілля проектів та заходів, скерованих на досягнення цілей Стратегії, виконання яких передбачає проведення стратегічної екологічної оцінки відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», будуть моніторитися окремо під час їх реалізації та після їх завершення.

2. Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та їх цільові значення відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення. Моніторинг наслідків виконання Стратегії для довкілля, у тому числі для

Таблиця 9.1. Екологічні індикатори моніторингу виконання Стратегії

№ з/п	Індикатор	Операцій-на ціль	Наявність моніторингових даних
Забруднення атмосферного повітря			
1.	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів по регіонах області, тис. т	1.1	+
2.	Викиди забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення по регіонах області, тис.т	1.1	+
Водні ресурси			
3.	Забрано води з природних водних об'єктів, млн. м ³	1.1 2.1	+
4.	Спожито свіжої води, млн. м ³	1.1 2.1	+
5.	У поверхневі води скинуто очисними спорудами області стічних вод, млн. м ³	1.1 2.1	+
6.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водопостачання, %	2.1	+
7.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водовідведення, %	2.1	+
Біорізноманіття			
8.	Відсоток заповідності території області, %	2.1 3.2	+
Земельні ресурси			
9.	Площа земель, що зазнають підтоплення, км ²	2.1 3.2	+
10.	Кількість розроблених проєктів землеустрою, винесених в натуру водоохоронних зон і прибережних захисних смуг вздовж річок та навколо водойм (% до кількості запланованих заходів)	2.1	+
Енергетика			
11.	Річний обсяг споживання електричної енергії в області, млн. кВт. год.	2.1	+
12.	Річний обсяг споживання електричної енергії населенням, млн. кВт. год	2.1	+
13.	Річний обсяг споживання природного газу населенням, млн. м ³	2.1	+
Відходи			
14.	Річний обсяг утворення ТПВ на території області, тис. т	3.2	+
15.	Обсяг видалених відходів, тис. т	3.2	+
16.	Частка використання відходів як вторинної сировини, %	3.2	+
17.	Охоплення населення послугами зі збирання ТПВ	3.2	+
18.	Обсяг утворених та накопичених промислових відходів, млн. т	1.1 2.1 3.2	+
Інші показники			
19.	Кількість екологічних публікацій та соціальної реклами природоохоронного спрямування, поширених в ЗМІ	2.2 3.2	+
20.	Кількість курсів та програм екологічного спрямування закладів загальної середньої, позашкільної та вищої освіти	3.2	+
21.	Кількість проєктів екологічного спрямування вирішення спільних проблем територіальних громад	2.2 3.2	+

Джерело: власні напрацювання

здоров'я населення, базується на відстеженні певних показників (індикаторів) в розрізі компонентів довкілля (таблиця 9.1). Перелік показників (індикаторів) для здійснення моніторингу Стратегії орієнтовний (невичерпний) і, за потреби, може бути змінений (зменшений або доповнений).

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії вказує на те, що її реалізація позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, здоров'я населення тощо.

Водночас під час виконання документа державного планування в результаті моніторингу реалізації його цілей можуть бути виявлені впливи на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, які матимуть прямі наслідки на стан навколишнього середовища, умови життєдіяльності та здоров'я населення. У такому разі перелік індикаторів для моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, в т. ч. здоров'я населення, доповнюється відповідними індикаторами, які дозволять об'єктивно оцінити та відстежити зміни.

Під час реалізації Стратегії відстежуватимуться екологічні загрози для довкілля шляхом спостережень та збору наявних статистичних та звітних даних про стан довкілля, про наслідки для довкілля та здоров'я населення, які виникатимуть в результаті реалізації передбачених Стратегією заходів, скерованих на досягнення стратегічних цілей та бачення Стратегії. Отримані показники аналізуватимуться та об'єктивно оцінюватимуться шляхом порівняння наявних значень з нормативними (встановленими нормативно-правовими актами) та/або з цільовими значеннями.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» моніторинг наслідків виконання документа державного планування, у т.ч. для здоров'я населення, оприлюднюватиме один раз на рік Рівненська обласна державна (військова) адміністрація на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вноситиме до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення непередбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживатиме заходів для їх усунення.

Засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у т.ч. для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, включають:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про вплив реалізації документа державного планування на довкілля, в т. ч. здоров'я населення;
- отримання інформації, що використовуватиметься для удосконалення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості CEO);
- перевірка дотримання екологічних норм, встановлених відповідними органами влади;
- відстеження процесу виконання документа державного планування відповідно до ухвалених в ньому цілей та завдань, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків для довкілля, в т. ч. здоров'я населення.

У разі виявлення відхилень від нормативних показників складових довкілля, виконуватиметься аналіз захворюваності населення області з метою виявлення негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, використовуючи в тому числі статистичні дані.

У разі, коли під час здійснення моніторингу, виявлятимуться непередбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки реалізації Стратегії для довкілля, у т.ч. для здоров'я мешканців області, Рівненська обласна державна (військова) адміністрація вживатиме заходів для їх усунення, а також розглядатиме пропозиції щодо внесення змін до

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Рівненської
області на період до 2027 року

Стратегії для запобігання подібним негативним наслідкам у майбутньому. У разі внесення суттєвих змін до Стратегії, вони підлягатимуть стратегічній екологічній оцінці.

Рівненська обласна державна – Рівненська обласна військова адміністрація протягом 5-и робочих днів з дня затвердження Стратегії розміщує на своєму офіційному веб-сайті затверджену Стратегію, її SEO, рішення про її затвердження, заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Стратегії і повідомляє про це орган, зазначений у статті 6 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Для організації моніторингу використовуються існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони спеціально удосконалюються для цілей SEO. Вибираються такі методи моніторингу, які доступні і найкращим чином пристосовані для перевірки того, чи відповідає той вплив на довкілля та здоров'я населення, який спостерігається, припущенням і висновкам, зробленим в процесі SEO. Крім того, важливим критерієм для вибору методів є можливість раннього виявлення непередбаченого негативного впливу від реалізації Стратегії, що дозволить вжити своєчасні заходи для виправлення ситуації.

Стратегією розвитку Рівненської області на період до 2027 року передбачено проведення моніторингу ефективності її реалізації за допомогою планованих до контролю екологічних індикаторів згідно табл. 9.1.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення

Стратегія відповідає положенням:

Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з ін. сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. №1678-VII;

Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, ратифікованої Законом України від 29 жовтня 1996 року №435/96-ВР;

Паризької Угоди, ратифікованої Законом України від 14 липня 2016 року №1469-VIII;

резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року №70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року»;

Указу Президента України від 30 вересня 2019 року №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»,

а також Європейському закону про клімат (European climate law, 2021),

не містить конкретних проектів господарської діяльності, які можуть мати значний вплив на довкілля сусідніх держав, і які потребують надання документів дозвільного характеру на їх провадження, а також не визначає місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів. Відтак SEO Стратегії не потребує транскордонних консультацій щодо ймовірних наслідків від її реалізації для довкілля, в т.ч. здоров'я населення, зачеплених держав (сусідніх країн). Водночас заходи, які будуть скеровані на виконання завдань та досягнення цілей Стратегії, і відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягатимуть оцінці впливу на довкілля та/або проведенню SEO відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», окремо проходитимуть процедуру оцінки впливу на довкілля, в т.ч., за потреби, щодо транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення зачеплених держав, до прийняття рішення про їх реалізацію.

При цьому питання транскордонних наслідків для довкілля було би ускладнене за будь-яких умов через те, що, якби транскордонні негативні наслідки було виявлено, суміжна білорусь не є підписантом протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті, проводить ворожу щодо України зовнішню політику, допомагаючи росії у війні з Україною, що унеможливорює будь-які міждержавні контакти на рівні області, і процедура транскордонних консультацій не врегульована міждержавними домовленостями.

Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію

Одним із інструментів забезпечення збалансованості Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року є проведення в процесі її розробки стратегічної екологічної оцінки (СЕО). СЕО – це системний і запобіжний процес, що здійснюється з метою аналізу потенційного впливу на довкілля документів стратегічного характеру, а також з метою інтегрування результатів оцінки в процес прийняття рішень.

Стратегічна екологічна оцінка Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року - приклад застосування цього підходу до розробки комплексної стратегії розвитку регіону. Оцінка здійснювалася 2024 р. одночасно з розробленням Стратегії.

СЕО Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року проводилася за методологією країн ЄС і включала:

- визначення ключових регіональних екологічних проблем;
- аналіз трендів стану довкілля регіону;
- аналіз відповідності Стратегії визначеним екологічним цілям;
- експертну оцінку ймовірного впливу Стратегії на складові довкілля;
- рекомендації щодо реалізації окремих завдань Стратегії.

Для Рівненської області характерна наявність низки проблем екологічного характеру, найактуальнішими з яких є:

1. Радіоактивне забруднення Сарненського, Вараського та півдня Рівненського районів області внаслідок Чорнобильської катастрофи;
2. Території області на відстані 30 км до кордонів з білоруссю високо ризиковані для економічного використання внаслідок замінування і будівництва фортифікаційних споруд;
3. Забруднення поверхневих вод скидами стічних вод житлово-комунальних, промислових підприємств та сільського господарства, основними чинником якого є неефективна робота очисних споруд;
4. Забруднення навколишнього природного середовища відходами виробництва і споживання;
5. Винищування лісів;
6. Пошкодження лісових ресурсів і ґрунтів внаслідок несанкціонованого видобутку бурштину-сирцю в північній частині області;
7. Забруднення атмосфери викидами промислових підприємств та автотранспорту;
8. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режимів малих річок обл.;
9. Невинесення в натуру і відсутність картографічних матеріалів водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів області;
10. Низька якість питної води в сільських населених пунктах області через відсутність систем централізованого водопостачання;
11. Підтоплення населених пунктів і територій, у тому числі за рахунок високого рівня ґрунтових вод;
12. Застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергоємність та матеріаломісткість;
13. Низький рівень екологічної культури бізнесу та населення;
14. Недосконалість системи моніторингу довкілля;
15. Недостатнє фінансування природоохоронних заходів;

16. Слабкі важелі впливу органів місцевого самоврядування на процеси охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів;
17. Недостатнє забезпечення збереження природно-заповідного фонду;
18. Невиконання необхідних обсягів рекультивації земель;
19. Зниження підземних вод в Рівненському районі через зону впливу Горбаківського водозабору;
20. Місця зберігання залишків непридатних до використання пестицидів.

В цілому розробка Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року проведена з врахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації. Запропонований Стратегією сценарій розвитку області прийнятний з точки зору збалансованості, а його реалізація за умови дотримання екологічних вимог, не передбачає появу нових негативних наслідків для довкілля, не сприятиме збільшенню антропогенного навантаження на нього.

Цілі та завдання Стратегії загалом не спрямовані на збільшення впливів на довкілля. Вони узгоджуються з державними та регіональними екологічними цілями, визначеними Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» та Стратегією екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженою Розпорядженням Кабінету Міністрів України №1363-р. від 20.10.2021 р., а також з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2027 року.

Водночас реалізація окремих оперативних цілей і завдань Стратегії сприятиме покращенню екологічної ситуації в області.

Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, - незначна.

Таким чином, поєднання у Стратегії зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання та капіталовкладень у регіон, із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме розвиток Рівненської області як регіону високої якості життя та безпечного довкілля.

В рамках реалізації документа державного планування – СЕО Стратегії розвитку Рівненської області на період до 2027 року можливих транскордонних негативних наслідків не виявлено.

Передбачено здійснення моніторингу ефективності її впровадження за допомогою екологічних індикаторів. Це важлива складова контролю реалізації Стратегії на довкілля та необхідна передумова забезпечення збалансованості розвитку області з врахуванням екологічних норм.

Експерт проекту «Підтримка актуалізації стратегій розвитку шести регіонів України»¹
Доцент кафедр:
біології, здоров'я людини та фізичної терапії;
документальних комунікацій та менеджменту
Рівненського державного гуманітарного університету
кандидат економічних наук за спеціальністю
«Економіка природокористування та охорони
навколишнього середовища», голова президії
Рівненської обласної організації
Українського товариства охорони природи

Борис БЕРТАШ

¹ Проект «Підтримка актуалізації стратегій розвитку шести регіонів України» впроваджується Волинським ресурсним центром через Проект «ГОВЕРЛА» за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)

1. Бабиченко В.Н., Барабаш М.Б., Логвинов К.Т. і інші. Природа Украинской ССР. Климат. Киев: Наукова думка, 1984. 232 с.
2. Водний кодекс України, №214/95-ВР від 06.06.1995 р. // Відомості Верховної Ради України, 1995, №24. - ст. 189.
3. Водно-болотні угіддя України / за ред. Г.Б.Марушевського, І.С.Жарук. Київ: Чорноморська програма "Ветландс Інтернешнл", 2006. 312 с.
4. Державні будівельні норми України. Проектування. ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» (2004). – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=25521.
5. Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 року №816. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-2023-%D0%BF#Text>.
6. Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 року «Про оцінку впливу на стан навколишнього природного середовища окремих проектів та програм». – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://zakon.isu.net.ua › files › dyrektyva_2001.doc.
7. Дідух Я.П. та ін. Геоботанічне районування. *Національний атлас України*. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. С. 197.
8. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2022 р. – Рівне, 2023 – 229 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.ecorivne.gov.ua/tmp/dopovid_2022.pdf.
9. Дюсик И. Стратегическая экологическая оценка концепций регионального развития. Том 1: методология / Ири Дюсик, Даниэль Росеки, Войцех Выналек. — Министерство экологии Чешской Республики. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://archive.rec.org/REC/Programs/EnvironmentalAssessment/pdf/Czech_SEA_Meth_RU.pdf.
10. Земельний кодекс України №2768-III від 25 жовтня 2001 року. // Відомості Верховної Ради України, 2002, №3-4, ст. 27.
11. Канаш О.П., Медведєв В.В. Агрогрунтове районування. *Національний атлас України*. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. С. 194.
12. Карамушка В.І. Екологічна збалансованість стратегічних ініціатив і проектів (інтегрування довільних аспектів у стратегічне планування та проекту діяльність): практ. посібник / Віктор Карамушка. – К.: К.І.С., 2012. – 138 с.
13. Лісовий кодекс України №3853-XII від 21.01.1994 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, №17, ст. 100.
14. Маринич О.М. та ін. Фізико-географічне районування. *Національний атлас України*. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. С. 228-229.
15. Національна Стратегія для впровадження СЕО та реалізації вимог СЕО Протоколу ЄЕК ООН: Україна (травень 2006 р.), 2006. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.unecese.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/SEA_CBNA/Ukraine_strategy_uk.pdf.
16. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України №2801-XII від 19 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України, 1993, №4, ст. 19.
17. Пособие по применению Протокола ЕЭК ООН по стратегической экологической оценке. Заключительная версия (февраль 2011 г.). Организация Объединенных Наций и Региональный Экологический Центр по Центральной и Восточной Европе. – 2011. – 273 с. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.unecese.org/fileadmin/DAM/env/eia/sea_manual/documents/SEA_Manual_final_Feb2011_ru.pdf.
18. Природа Украинской ССР. Почвы / под ред. Н.Б.Вернандер. Киев: Наук. думка, 1986. 214 с.

19. Природа Украинской ССР. Растительный мир / под ред. А.М.Маринича. Киев: Наук. думка, 1985. С. 34-40.
20. Про охорону атмосферного повітря: Закон України №2707-XII від 16 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України, 1992, №50, ст. 678.
21. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022, затверджений Законом України №2102-IX від 24.02.2022 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
22. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Рівненської області: Розпорядження Кабінету Міністрів України, №722-р від 12 червня 2020 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722-2020-%D1%80#Text>.
23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України, №2389-IX від 09 липня 2022 року. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>.
24. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України, №1602-III від 23.03.2000 р. // Відомості Верховної Ради України, 2000. - №25. - ст. 195.
25. Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція): Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН від 23-25 червня 1998 року. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
26. Про екологічну експертизу: Закон України, №45/95-ВР від 9 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України, 1995. - №8. - ст. 54.
27. Проект змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України №695 від 5 серпня 2020 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/35001.html>.
28. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закону України, №4004-XII від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, №27. - ст. 218.
29. Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»: наказ Міністерства охорони здоров'я України №400 від 12.05.2010 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України за №452/17747 від 01 липня 2010 р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-10#Text>.
30. Про затвердження державних санітарних правил та норм захисту населення від впливу електромагнітного випромінювання: наказ Міністерства охорони здоров'я України №239 від 01.08.1996 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 29 серпня 1996 р. за №488/1513. – [Електронний ресурс] – режим доступу:
31. Про засади державної регіональної політики: Закон України, № 1 56-VIII від 05.02.2015 р. // Відомості Верховної Ради України, 2015. - №13. - ст. 90.
32. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України №79 від 31 березня 2016 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 квітня 2016 року за №632/28762. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text>.
33. Про затвердження методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України, №296 від 10.08.2018 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/FN045244>.
34. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №443-р від 21.04.2021 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2021-%D1%80#Text>.

35. Про затвердження Переліку регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Рівненської області та Положення до нього: Рішення Рівненської обласної ради від 07 грудня 2018 р., №1229. – Заголовок з екрану - [Електронний ресурс] – режим доступу: http://oblrada.rv.ua/documents/rishennya/7_sklikannya.php?SECTION_ID=171&ELEMENT_ID=17752.
36. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану (зі змінами): Постанова Кабінету Міністрів України №590 від 09.06.2021 р. - [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>.
37. Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів: Постанова Кабінету Міністрів України, №932 від 11.11.2015 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text>.
38. Про затвердження Програми діяльності Кабінету міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України №849 від 29.09.2019 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/849-2019-%D0%BF#Text>.
39. Про затвердження Регіональної схеми екологічної мережі Рівненської області: рішення Рівненської обласної ради №225 від 17 червня 2016 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-7-sklikannya/225-pro-zatverdzhennya-regionalnoyi-shemi-ekologichnoyi-mere>.
40. Про затвердження Схеми планування території Рівненської області: рішення Рівненської обласної ради, №598 від 30.03.2012 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-6-sklikannya/598-pro-zatverdzhennya-shemi-planuvannya-teritoriyi-rivnensk>.
41. Про інвестиційну діяльність: Закон України, №1560-XII від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України, 1991. - №47. - ст. 646.
42. Про Комплексну програму розвитку агропромислового комплексу Рівненської області на 2018-2022 роки: Рішення Рівненської обласної ради №937 від 18 травня 2018 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-7-sklikannya/937-pro-kompleksnu-programu-rozvitku-agropromislovogo-komple>.
43. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України, №280/97-ВР від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України, 1997. - №24 - ст. 170.
44. Про місцеві державні адміністрації: Закон України, №586-XIV від 09.04.1999 р. // Відомості Верховної Ради України, 1999. - №20-21. - ст. 190.
45. Про надра: Кодекс України №133/94-ВР від 27.07.1994 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, №36, ст. 341.
46. Про обласну програму охорони навколишнього природного середовища на 2022-2026 роки: Розпорядження голови облдержадміністрації-начальника обласної військової адміністрації №165 від 27.06.2022 р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.rv.gov.ua/nras/pro-oblasnu-programu-ohoroni-navkolishnogo-prirodnogo-seredovishcha-na-2022-2026-roki-61-2022>.
47. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.: Закон України, №2697-VIII від 28.02.2019 р. // Відомості Верховної Ради України, 2019. - №16 - ст. 70.
48. Про охорону атмосферного повітря: Закон України, №2707-XII від 16.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України, 1992, №50, ст. 678.
49. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України, №1268-XII від 26.06.1991 р. // Відомості Верховної Ради України, 1991, №41, ст. 547.
50. Про оцінку впливу на стан довкілля окремих планів та програм: Директива 2001/42/ЄС Європейського парламенту та Ради від 27 червня 2001 року. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=60064.

51. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України, №2059-VIII від 23.05.2017 р. // Відомості Верховної Ради України, 2017. - №29 - ст. 315.
52. Про правовий режим воєнного стану: Закон України, №389-VIII від 12 травня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України, 2015, № 28, ст. 250.
53. Про природно-заповідний фонд України: Закон України, №2457-XII від 16.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України, 1992, №34, ст. 503.
54. Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті: Закон України, №534-XIV від 19 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України, 1999. - №18 - ст. 153.
55. Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті: Закон України, №562-VIII від 01 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України, 2015. - №32. - ст. 319.
56. Про створення національного природного парку «Дермансько-Острозький»: Указу Президента України від 11.12.2009 р. №1039/2009. - [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/10392009-9790>.
57. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України, №2850-IV від 08.09.2005 р. // Відомості Верховної Ради України, 2005. - №51. - ст. 548.
58. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України, №2354-VIII від 20 березня 2018 р. // Відомості Верховної Ради України, 2018. - №16. - ст. 138.
59. Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від №1134-р від 09.11.2022 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2022-%D1%80#Text>.
60. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України на період до 2035 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №1777-р. від 29.12.2021 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text>.
61. Про схвалення Енергетичної стратегії України до 2050 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №373-р. від 21.04.2023 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-enerhetychnoi-stratehii-ukrainy-na-period-do-2050-roku-373r-210423>.
62. Про схвалення Стратегії зрощення та дренажу в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №688-р. від 14.09.2019 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D1%80#Text>.
63. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України №1363-р від 20.10.2021 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>.
64. Про тваринний світ: Закон України, №2894-III від 13.12.2001 р. // Відомості Верховної Ради України, 2002. - №14. - ст. 97.
65. Протокол по стратегической экологической оценке к Конвенции об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте / Организация Объединенных Наций, Европейская Экономическая Комиссия: ЕСЕ/МР.ЕІА/2003/3. – Нью-Йорк и Женева, 2003. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/protocol_ecology.pdf.
66. Про управління відходами: Закон України №2320-IX від 20 червня 2022 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>.
67. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: №68/2022 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>.
68. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.: Указ Президента України, №722/2019 від 30.09.2019 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
69. Території, що пропонуються до включення у мережу Емеральд (Смарагдову мережу) України («тіньовий список», частина 2) / кол. авт., під ред. К.А.Борисенко, А.А.Куземко. Київ: «LAT & K», 2019. 234 с.

70. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
71. Фіторізноманіття Українського Полісся та його охорона / під заг. ред. Т.Л. Андрієнко. Київ: Фітосоціоцентр, 2006. 316 с.
72. Химин М.В., Химин Л.І. Хребетні тварини природних заповідників та національних природних парків у межах Західного Полісся. *Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій*: матеріали наук.-практ. конференції, присвяченої 10-річчю Рівненського природного заповідника (м.Сарни, 11-13 червня 2009 р.). Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2009. – С. 607-615.
73. Цілі сталого розвитку: Україна: Національна доповідь 2017 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>.
74. Щодо затвердження Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації): наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 17.12.2012 р. №659. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN81968>.
75. Экологические показатели и основанные на них оценочные доклады. Восточная Европа, Кавказ и Центральная Азия. – Нью-Йорк и Женева: ООН, 2007. – 110 с.
76. Noble B. Regional Strategic Environmental Assessment (R-SEA). Methodological Guidance and Good Practice / Bram Noble, Jill Harriman. – Canada: University of Saskatchewan, 2008. – 59 p.
77. Strategic Environmental Assessment of Policy, Plan and Program Proposals: CIDA Handbook. – Canada: CIDA, 2004. – 19 p.
78. Strategic Environmental Assessment: The Cabinet Directive on the Environment Assessment of Policy, Plan, and Program Proposals: Guidelines for Implementing the Cabinet Directive. – Ottawa Privy Council Office and Canadian Environment Assessment Agency, 2010. – 13 p.